

Tisdagen den 16 juni

Kl. 11.00–15.53
18.00–19.08

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 26 maj justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2019/20:40 för tisdagen den 2 juni från näringsutskottet,
prot. 2019/20:42 för tisdagen den 9 juni från näringsutskottet samt
prot. 2019/20:44 för torsdagen den 11 juni från utrikesutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2019/20:418

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:418 Regeringens beslut ur ett regionalt rättviseperspektiv
av Hans Wallmark (M)

Interpellationen har överlämnats till sr Nilsson och kommer att besvaras torsdagen den 10 september 2020.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 10 juni 2020

Näringsdepartementet

Jennie Nilsson (S)

Enligt uppdrag

Malin Goubaud

Tf. expeditionschef

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2019/20:FPM40 Meddelande om turism och transport *COM(2020) 550* till näringsutskottet

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Proposition
2019/20:187 till finansutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Finansutskottets betänkande
2019/20:FiU30 Årsredovisning för staten 2019

Skatteutskottets betänkanden
2019/20:SkU19 Redovisning av skatteutgifter 2020
2019/20:SkU24 Skatteförfarande och folkbokföring
2019/20:SkU25 Vissa ändringar i avfallsskattelagen

Civilutskottets betänkanden
2019/20:CU24 Riksrevisionens rapport om konsumentskyddet på det finansiella området
2019/20:CU25 Riksrevisionens rapporter om stödet till kommuner för ökat bostadsbyggande och om stöd till renovering och energieffektivisering

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och Vårändringsbudget för 2020

§ 7 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och Vårändringsbudget för 2020

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU20
Riktlinjer för den ekonomiska politiken (prop. 2019/20:100 delvis) och Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU21
Vårändringsbudget för 2020 (prop. 2019/20:99) föredrogs.

Anf. 1 ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Den här våren har sannerligen varit en prövande tid. Inom bara några månader har 4 891 personer dött i covid-19. Det är någons mamma, någons dotter, någons farfar, någons son och någons livspartner. De sörjs av tiotusentals nära och kära, och de har miljoner människors sympatier. Det är en stor tragedi – och ett stort misslyckande – för Sverige.

Fru talman! Det är också en prövande tid för alla dem som nu har jobbat i sjukvården i flera månader för att vårda dem som är sjuka i covid-19. De har på många sätt åsidosatt sina egna liv, och de har jobbat dag och natt för att rädda liv. Medan många andra nu gläds åt att reserestriktioner är hävda är det många av personalen i sjukvården som undrar om de verkligen kommer att kunna vara lediga alls.

Även politiken prövas. De politiska beslut som vi har fattat här under våren och som vi kommer att fortsätta att fatta under nästkommande månader kommer att ha stor betydelse och prägla hela 20-talet.

Jag är glad, fru talman, att kunna konstatera att alla riksdagens åtta partier i finansutskottet här i riksdagen har kunnat jobba tillsammans för Sveriges bästa.

Fru talman! Från Moderaterna har vi drivit på regeringen inom tre viktiga områden.

För det första har vi under flera månader drivit på för testning i stor skala.

För det andra har vi drivit på för att en coronakommission ska komma igång, och det så fort som möjligt.

För det tredje har vi verkligen drivit på för krispaket som räddar svenska jobb och svenska företag.

Fru talman! Utan Moderaterna hade inte alla nödvändiga krispaket som vi har fattat beslut om här i riksdagen kommit på plats. Vi har presenterat viktiga och genomarbetade förslag som räddar jobb.

Moderaterna föreslog och drev på för införandet av en företagsakut. Vi föreslog och drev på för ett statligt stöd till företagens hyreskostnader.

Det var efter det att Moderaterna hade krävt slopade arbetsgivaravgifter som regeringen och samarbetspartierna till slut gick med på att sänka arbetsgivaravgifterna. Och det var Moderaterna, tillsammans med övriga oppositionspartier, som såg till att räntan på skattekrediter halverades.

Vi föreslog för bara några veckor sedan 100 miljoner kronor till att rädda regionala flygplatser i krisen. I helgen stod det klart att regeringen går med på det – bra!

Inte minst, fru talman: Det var vi moderater som redan den 7 april presenterade förslaget om omsättningsstöd till de allra värst krisdrabbade företagen. Detta förslag presenterade sedan regeringen tre veckor senare, och vi ska fatta beslut om det här inne i morgon. Allt detta har gjort skillnad för drabbade företag. Det har räddat jobb.

Fru talman! Nu går krisen delvis in i en ny fas. Även om läget fortfarande är akut för många företag finns det vissa ljusningar. Antalet konkurser per vecka ligger i linje med nivåerna under förra året. Ekonomin befinner sig inte längre i fritt fall. Men krisen är djup, och dess effekter kommer att bli mycket långvariga.

Därför behöver krisåtgärderna anpassas till en mer utdragen kris. Jag skulle bland annat vilja skicka med regeringen och stödpartierna tipset om att låta dem som nu är korttidspermitterade få ta del av utbildning, så att det här inte blir ett förlorat år för dem.

Fru talman! När man nu lättar på många av restriktionerna i takt med ökad testning bör stöden anpassas till att fokusera på de delar av ekonomin som är särskilt drabbade av de restriktioner som ändå finns kvar.

En av de allra viktigaste uppgifterna åren framöver kommer att vara att trycka tillbaka arbetslösheten. Alldeles nyss kom inte alltför muntra upp-

gifter och statistik från Arbetsförmedlingen, där man prognostiserar att arbetslösheten i mars nästa år kommer att ligga på 11 procent. 11 procent – trots många av de insatser som vi ändå har fått till!

Dessvärre gick Sverige in i den här krisen med betydligt sämre förutsättningar än många andra europeiska länder. Arbetslösheten bland invandrarkvinnor nådde rekordnivåer strax före krisen. Den totala arbetslösheten var högre i Sverige än bland alla jämförbara länder. Samma år som Sverige skulle ha lägst arbetslöshet i EU, enligt Socialdemokraterna, fick vi i stället nästan högst.

Det är fem år av en total avsaknad av riktigt viktiga strukturella reformer för ökad sysselsättning, minskad arbetslöshet och kraftfull tillväxt som Sverige nu kommer att få betala dyrt för. Och det blir inte bara i form av höga offentligfinansiella kostnader utan främst kostnader i form av passivitet och bidragsberoende och känslan av att inte hitta en plats på arbetsmarknaden.

Fru talman! Sverige gick också in i krisen med den lägsta prognostiserade tillväxten per person i hela EU. Det var i det läget Sverige gick in i krisen: dåligt rustat, med en bortslösad högkonjunktur i ryggen. Det gör att krisen kommer att drabba oss hårdare än vad som hade varit önskvärt.

Så snart den akuta krisen är över och när krisåtgärderna har rullats tillbaka – för det ska de göra – måste arbetslinjen återupprättas i Sverige. Människor vill komma tillbaka till jobb och inte hamna utanför. Det är företagande, jobb och tillväxt som kan lyfta Sverige och reformer för just detta, inte höjda bidrag som låser fast människor i utanförskap.

Samtidigt är det redan nu, fru talman, hög tid att göra en stor integrationsreform. Jag har sagt det många gånger här i kammaren. Vi vill ha en bidragsreform med språkkrav och med utbildning. Det är reformer som Sverige skulle ha behövt för väldigt många år sedan, men det är dags och tid att ta tag i dem nu.

Det är såklart inte bara problem med hög arbetslöshet som finns kvar sedan tiden före pandemin. Dessvärre har inte heller kriminaliteten tagit paus under de här månaderna. Trots att förra året var ett rekordår fortsätter exempelvis skjutningarna att öka. Det har varit 120 skjutningar i år, och det kan man jämföra med 110 samma period i fjol. 18 människor har dött i dessa skjutningar i år, att jämföra med 16 samma tid i fjol.

Oförmågan att pressa tillbaka det grova våldet är ett av den här regeringens allra största misslyckanden. Vi har under de senaste veckorna sett kriminella attackera poliser, förstöra butiker och sätta bilar i brand. Så sent som häromveckan fick en familj i Göteborg se sin flyttbil plundras i samband med en demonstration. Sonens teckningar spreds på gatan. Är det så vi ska ha det? Nej, det här handlar om tryggheten för vanligt folk.

Därför har vi i vår vårmotion, som vi fattar beslut om här i dag – och jag yrkar nu på en gång bifall till reservation 1 i FiU20 – mer resurser, och vi pekar på behovet av att förbättra villkoren för poliser. De behöver bättre löner. Vi behöver en betald polisutbildning, och poliser behöver få bättre verktyg. Men vi behöver också försöka återrekrytera nypensionerade poliser. Det behöver polisen för att skapa trygghet.

Slutligen, fru talman: Normalt sett den här tiden brukar detta vara den sista debatt finansutskottet har. Så är det inte i år, på grund av att vi fortfarande befinner oss i en kris. I morgon och nästa vecka kommer diskussionerna, debatterna och besluten att fortsätta. Men jag vill ändå passa på, nu

när både vi och finansministern är här, att tacka henne för den här våren. Jag vet att det har varit ett tufft och slitigt arbete – jag kan inte föreställa mig hur tufft. Tack för gott samarbete bland Socialdemokraterna och övriga partier här i riksdagen!

Ingen av oss kommer att kunna slappna av helt. Krisen fortsätter. Vi kommer tillbaka, som sagt redan i morgon och nästa vecka och kanske fler gånger. Vi kommer aldrig att ta semester från att lösa den här krisen. Vi kommer alltid att vara beredda att göra det. Men jag önskar ändå er alla några sköna timmar, dagar och kanske veckor i hängmattan eller var ni nu trivs som alla bäst. Det gäller också dig, fru talman.
(Applåder)

Anf. 2 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Fru talman! Det är naturligtvis fortfarande väldigt mycket som är osäkert i den här ekonomiska krisen. Prognoser brukar ju inte vara helt tillförlitliga, och nu ännu mindre än vanligt. Jag tror att det kan vara viktigt att vara ödmjuk inför det faktum att varken jag själv eller finansministern – eller talmannen, för den delen – sitter inne med någon speciell spåkula och kan avgöra exakt vilka åtgärder som behövs och exakt när de behövs. Det gör vi inte. Det gör ingen.

Däremot är det min övertygelse att diskussionen kring ekonomiska krisåtgärder inte borde handla om huruvida vi ska satsa relativt mycket eller relativt lite mindre mycket pengar just nu. Diskussionen borde handla om huruvida vi ska satsa mycket pengar nu eller om vi ska göra det senare. Ska vi satsa mycket pengar nu, på att rädda jobb och företag? Eller ska vi göra det sedan, på arbetslöshetsförsäkring och försörjningsstöd?

Satsar vi mer pengar nu, på jobb och företag, behöver vi inte satsa lika mycket pengar sedan. Satsar vi mindre pengar nu behöver vi satsa desto mer pengar sedan, på a-kassa och på socialbidrag. Det är så sambandet ser ut. Pengar kommer vi att behöva satsa hur vi än vrider och vänder på det och oavsett vad vi tycker om det. Då är min slutsats, fru talman, att det är bättre att satsa mer pengar nu, så behöver vi inte göra av med lika mycket pengar sedan.

Regeringen har sänkt arbetsgivaravgiften marginellt. Det är i och för sig bra. Sverigedemokraterna tycker att den borde ha avskaffats helt. Det hade räddat fler företag från konkurs. Men även den här marginella nedsättningen löper ut om bara någon vecka eller två. Den borde givetvis förlängas, enligt vår åsikt, åtminstone över sommarmånaderna juli och augusti.

Systemet för korttidspermittering, med korttidspermitterad personal, är överlag bra. Det är också bra att regeringen såg till att det kom på plats i alla fall tämligen skyndsamt. Man hade initialt en övre gräns som möjliggjorde 60 procents permittering, vilket kanske inte hjälper det företag som upplevt ett tapp i omsättningen på upp till 100 procent. Detta har sedan justerats, efter kritik från inte minst Sverigedemokraterna och övriga oppositionen, till 80 procent. Det är såklart steg i rätt riktning, men självklart borde de företag som haft 100-procentiga omsättningstapp också kunna permittera upp till 100 procent.

Det som regeringen väljer att kalla omställningsstöd, som vi ska debattera och besluta om här i kammaren i morgon, blir jag över huvud taget

inte klok på. Vad är det företagen ska ställa om till? Ska de ställa om sin verksamhet så att den blir virusimmun? Hur då? Hur gör man det?

Hade jag varit finansminister hade jag sagt att det här är ett överlevnadsstöd. Ni – företagen – ska överleva, och vi politiker ska hjälpa er med det. Ni behöver inte ställa om någonting alls av er verksamhet. Se bara till att klara er igenom det här!

Vidare, fru talman, ska det här stödet bara gälla under mars och april, det vill säga två månader. I min värld tog den ekonomiska krisen inte slut i april. Det är tydligen regeringens bedömning att den gjorde det. Jag delar inte den bedömningen. Jag tycker att regeringen har gjort en ganska allvarlig felbedömning.

Dessa tre exempel, fru talman – korttidspermittering, nedsatta arbetsgivaravgifter och omställningsstöd – illustrerar lite grann det jag inledde med: Man gör så lite som möjligt just nu, men utgifterna kommer man att behöva ta – lik förbannat – längre fram. Högre arbetslöshet och fler företagskonkurser betyder, allt annat lika, högre utgifter och lägre skatteintäkter. Tyvärr verkar det inte finnas stöd för en mer expansiv linje, om vi kallar den så, eftersom regeringspartierna med sina lydpartier C och L är emot detta. Jag beklagar det.

Blickar vi lite framåt, fru talman, kan vi konstatera att kommunerna och regionerna befann sig i ett utsatt ekonomiskt läge redan innan denna viruspandemi bröt ut. Läget har av uppenbara skäl inte förbättrats. Att staten behöver stärka kommunsektorn tillfälligt i kris är helt uppenbart, och det gör också regeringen till viss del. Vi står bakom detta. Men vi kan inte ha en ordning där normalläget är att vi har en kommunsektor som går på knäna, och så fort det dyker upp en kris skyfflar staten över en säck pengar och hoppas att problemet försvinner. Sist var det migrationskrisen, som fortfarande är aktuell även om det mediala narrativet ligger någon annanstans just i dag. Man kan inte bara kortsiktigt kasta en säck pengar över kommunerna och regionerna och tro att problemen långsiktigt försvinner. Lösningen måste vara just långsiktig, hållbar och varaktig.

Sverigedemokraterna föreslår i sin reservation att regionerna ska få behålla stora delar av de fastighetsrelaterade skatteintäkter som i dag går oavkortat till staten. Det kan handla om vattenkraft uppe i Norrland, tillverkningsindustri i Svealand eller vind- och kärnkraft i Götaland. Industrin och elproduktionen betalar i dag fastighetsskatt oavkortat till staten. Låt denna skatt gå till den berörda regionen i stället! Det stärker regionernas ekonomi, långsiktigt och varaktigt. Det stärker förstås alla regioner, men det stärker Norrlandslänet relativt sett mest. De fyra nordligaste regionerna – Jämtland, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland – stärks relativt sett mest. Och dessa fyra regioner är större än alla andra regioner tillsammans, trots att bara ungefär en tiondel av befolkningen bor där. Det vill säga: Låg befolkningstäthet och gles bebyggelse betyder, allt annat lika, högre utgifter för välfärdsverksamhet, kollektivtrafik, infrastruktur och så vidare.

Den här reformen kan vi naturligtvis göra parallellt med att vi utvecklar det kommunala utjämningsystemet. Det fiffiga här är ju själva incitamentsstrukturen: En sådan här reform skapar politiska incitament att bibehålla och attrahera tillverkningsindustri och elproduktion.

Fru talman! Med det sagt vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nr 2.

Anf. 3 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation.

Kriser som corona får nog oss alla att fundera över vad som är viktigt i livet. Jag tror att de allra flesta kanske redan innan hade kommit underfund med det men nu blivit förstärkta i den tron och den tanken. Det handlar om våra nära och kära. Det handlar om hälsan. Jag tror också att väldigt många har fått nya insikter om hur viktigt det är att vi löser saker och ting tillsammans – att vi tillsammans är så mycket starkare än vad vi är var och en för sig.

Fru talman! Tänk vad mycket bättre kvalitet och arbetsvillkor vi hade haft i vården och äldreomsorgen om samma kraft hade lagts på att tillföra resurser dit som på att sänka skatter. Tänk så många politiska debatter som har förts och förslag som har väckts, och tänk på den kamp som har pågått genom decennierna om att få sänka skatter och den tävlan som har varit, inte minst i den här kammaren, om vem som kan sänka skatter mest – dessutom tyvärr ofta mest för dem som redan har det bäst.

De skattesänkningar och privatiseringar vi har haft har lett till en underfinansierad välfärd. Inte minst har äldreomsorgen påverkats stort. Den har varit den kommunala verksamhet som troligtvis har haft mest nedskärningar. Men självklart har också vården drabbats hårt.

Men den förda politiken har också lett till ökad ekonomisk ojämlikhet och till ett skörare samhällsbygge som är illa förberett för en stor och omfattande kris, en pandemi, som covid-19.

I denna kammare har vi haft många debatter om välfärd och skatter som ska finansiera välfärden. Många partier har tävlat om vem som kan sänka skatterna mest. Jag hade trott att den här pandemin skulle ha gjort slut på den debatten och att det skulle ha kommit nya insikter in i politiken. Men när jag läser i tidningarna om Liberalernas och Centerns strävan efter att återigen få gå på skattesänkarstråt blir jag lätt frustrerad och rätt sorgen, för resurser till välfärden handlar också om bättre kontinuitet och därmed bättre kvalitet i äldreomsorgen. Kontinuitet handlar om kvalitet – det säger sig självt. Om den som kommer är väl känd och känner personen, är utbildad, känner personens behov och vet vad den behöver blir det självklart bättre kvalitet.

Men hur är det då med kontinuiteten? Jag brukar fråga de gamla det när jag är ute och praktiserar i hemtjänsten, och jag får ofta till svar: De är ju så många som kommer, och alla är trevliga och bra, men jag vet ju inte riktigt vilka de är.

Tittar vi på hur det ser ut med kontinuiteten kan vi se att i Danderyds äldreomsorg har 43 procent av de anställda visstidsanställningar. Genomsnittet i Sverige är 25 procent. I Stockholm har man mätt att det kan komma 25 olika personer under två veckor till en gammal person med omfattande omsorgsbehov. Hemma i Gävle hörde jag om en man som hade haft 50 personer under en månad.

Om det är illa nu med visstids- och timanställningar och deltider i äldreomsorgen vågar man inte ens tänka på hur det ska bli om LAS-utredningens förslag genomförs. Att ens tänka tanken att man vill riva upp den anställningstrygghet som finns vittnar om förhoppningsvis bristande insikter – för det kan man göra något åt. Men om det är nyliberala ideologiska

skygglappar som ligger bakom är vi illa ute, och då blir vi alla för evigt provanställda.

En underfinansierad välfärd får konsekvenser i form av stress, tidsjakt och att aldrig hinna med. En gammal kvinna som jag besökte i Ockelbo sa: Tänk om det var någon som hade tid att sitta ned med mig när jag ska äta i stället för att bara stoppa in den där matlådan i mikron och sen gå härifrån. Tänk vad mycket bättre maten skulle smaka då!

Så är det ju. Tänk vad mycket vi skulle kunna förebygga om personalen hade mer tid. Tänk hur mycket vi skulle kunna ta vara på den gamles egna färdigheter och få en större medverkan. Tänk vad mycket näringsbrist vi skulle kunna förebygga.

En underfinansierad välfärd bärs framför allt av oss kvinnor. Det är vi som har störst behov av den på grund av gamla förlegade könsroller. Det är vi som arbetar i den, och det är vi som får rycka in och ta hand om barn eller åldrande föräldrar när verksamheten har kvalitetsbrister eller inte är tillräckligt utbyggd. Drygt 100 000 har gått ned i arbetstid eller slutat arbeta helt för att omsorgen om barn och gamla inte räcker till.

Det går att få ett slut på detta genom att finansiera välfärden utifrån de behov som finns. I den vårproposition vi nu debatterar och snart ska fatta beslut om kan vi se att nedskärningarna kommer att fortsätta. Vi hör redan om hur man drar ned på tid för dusch och säger: Greta, duschen kommer att gå fortare i dag, för vi har vi har fått ännu lite mindre tid eftersom vi måste spara pengar.

Handlandet ska gå fortare. Vi hör om nedlagda äldreboenden, om varslade förskollärare och lärare, om större klasser, om färre som kan vara med barnen på fritis, om minskad hjälp till funktionsnedsatta, missbrukare och utsatta barn och om höjda avgifter.

Vänsterpartiet har föreslagit kraftigt höjda statsbidrag utifrån de behov som finns. Vi har också drivit på för att Socialdemokraterna tillsammans med sina samarbetspartier ska skjuta till mer pengar. Så har det blivit två gånger i år, men det är tydligt att mer behövs.

Det är bara att lyssna på en undersköterska, en sjuksköterska, en lärare eller en barnskötare så hör ni. Det de vill höra efter allt slit och alla hyllningar är att det ska vara slut på nedskärningarnas tidevarv, att de ska få fler arbetskamrater, bättre arbetsvillkor och löner och mer tid för att utföra de arbetsuppgifter som de ser behöver utföras. För det ger bättre kvalitet. Om vi fick de här resurstillskotten skulle det också synas mycket mer i den verksamhet som bedrivs och vara till gagn för oss alla.

Fru talman! Många av de förslag som Vänsterpartiet har drivit har förverkligats. Vi har till exempel föreslagit att karensavdraget skulle tas bort. Så blev det ju inte riktigt, men det blev ett karensbidrag. Vi drev tidigt på för en stärkt a-kassa och att det skulle bli lättare att kvalificera sig, och så har det blivit.

Dessa båda reformer borde inte vara tillfälliga utan gälla även efter krisen, för det är klart att folk ska ha råd att vara hemma om de är sjuka, och man ska inte fattiggöras om man förlorar jobbet.

Vi har också föreslagit att banunderhållet ska utökas när så många tåg nu inte går och att bredbandsutbyggnaden ska få mer pengar, och så har det blivit. Men än har vi inte fått något moratorium på plats mot vräkningar under corona och inte heller fått igenom någon nedsättning av hyran för dem som drabbas hårdast av corona. Företagen har fått en sådan möjlighet

men inte de som förlorar jobbet. Vanligt folk måste få möjlighet att klara av krisen, för förlorar man jobbet och inkomsten dyker är hyran trots allt densamma.

Vi har också föreslagit ett hemestpaket med satsningar för alla, särskilt för barn och gamla. I går kunde vi läsa i tidningen om hur många sommarlovsaktiviteter som har blivit indragna och hur nu allt fler har blivit avgiftsbelagda eftersom regeringen och deras samarbetspartier har tagit bort det stöd som fanns för just avgiftsfria sommarlovsaktiviteter.

Vi tycker att det vore väldigt bra med sådana aktiviteter, inte minst ett år som detta, för vi vill att aktiviteterna ska vara tillgängliga för alla och att de ska finnas. Visst måste de anpassas efter restriktionerna, men visst ska väl barn kunna få delta i fotbollsskolor även om föräldrarna inte har råd? Visst ska de få gå på simskola eller dansaktiviteter eller vad det nu kan vara.

Gamla som är isolerade på sina boenden borde kunna få mer av utomhusteater och konserter, och friluftslivet skulle kunna stärkas inför den här sommaren liksom olika besöksmål. En hemester ska helt enkelt vara bra även om allt runt omkring en är förändrat.

Fru talman! Till sist vill jag ta upp behovet av att se framåt och tydliggöra hur vi vill se Framtidsbygget Sverige. Vi menar att staten ska ha en investeringsplan som är byggd utifrån den nödvändiga klimatomställningen och för de behov som finns på grund av omfattande bostadsbrist och eftersatt infrastruktur. En investeringsplan som visar vilket samhällsbygge man vill se är bra ur ett demokratiperspektiv, då medborgarna kan se vad som planeras och vad som inte planeras för.

Vi vill se ett investeringsstöd till vackra funktionsenliga förskolor, skolor och äldreboenden. Det behöver byggas massor av sådana för att klara de demografiska förändringarna, och då ska det synas på lokalerna vad som värdesätts i samhället: vård, skola och omsorg.

Vi vill se en omfattande utbyggnad av havsbaserad vindkraft. Vi vill ha dubbelspår mellan Gävle och Härnösand och stambanor för snabba tågförbindelser. Tåg ska väljas för att de behövs, för klimatets skull, för att de är bekväma att åka med och för att de går i tid. De ska kunna konkurrera ut flyget. Det behövs en elektrifiering av transportsektorn, stöd för industrins omställning och energieffektiviseringar.

Fru talman! Vi löser gemensamma problem och behov bättre tillsammans än var och en för sig. Tillsammans är vi starkare. Låt oss bygga ett jämlikt samhälle, ett grönt samhälle och ett samhälle där välfärden står i fokus. Det ska vara ett samhälle med bra arbetsvillkor och där kvinnors rättigheter stärks. Det vore ett rejält samhällsbygge!

Anf. 4 JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till den kristdemokratiska motionen, nr 3604. Jag vill också tydliggöra att vi inte har deltagit i beslutet gällande vårändringsbudgeten och att vi avser att avstå i denna omröstning eftersom den gäller justeringar av den gällande budgeten, som vi inte står bakom.

Fru talman! Tre saker har väglett oss kristdemokrater i arbetet för att ta Sverige genom krisen: att värna vård och omsorg och dess personal, att värna jobb och företag och att värna civilsamhället. Vi har försökt och försöker vara ett konstruktivt oppositionsparti som arbetar aktivt för att reger-

ingens samarbete med riksdagen ska kunna fungera bra och för att krisåtgärder snabbt ska kunna komma på plats. Vi jobbar för att komma med förbättringsförslag och för att lyfta perspektiv som hamnat i skymundan, men vi tvekar inte heller att peka på det som har blivit fel.

Låt mig säga något om vården och omsorgen. Det är bra att regeringen har ställt resurser till förfogande för direkta kostnader för pandemin och höjt de generella statsbidragen. Jag är också glad för att det som vi i Kristdemokraterna krävde i vår vårmotion – ytterligare generella tillskott till kommunerna för att klara välfärden och undvika varsel i krisen – nu blir verklighet. Riksdagen har återigen visat att vi kan driva fram förändringar och krisåtgärder när regeringen är alltför passiv.

Men krisen sätter också ljuset på flera saker som inte var hållbara före och som nu tillsammans med pandemin riskerar att skapa en närmast ohållbar situation. Det handlar om vårdens och omsorgens personal. Det behövs fortfarande krispaket för att lösa deras situation. Och det behövs nu.

Vi har personal som har slitit oerhört hårt under lång tid och som fortfarande inte vet om eller när återhämtningen kommer. Tillsammans med pandemin som fortsätter, ökad sommarbelastning med olyckor i sommarens spår och den vårdskuld som byggs upp med inställda och uppskjutna behandlingar och operationer är det uppenbart att det inte räcker med tack och tal om hjältar. Det krävs också politiskt ansvarstagande för att klara detta, hantera vårdskulden, trygga sjukvårdens kvalitet och se till att den pressade vårdpersonalen äntligen får vila ut.

Lösningarna måste vara hållbara också efter sommaren. Om sjuksköterskorna efter semestern omedelbart kastas in i nya flyttkaruseller och 70-timmarsveckor kommer sjukskrivningarna att skena. Att 21 regioner och 290 kommuner på egen hand ska verkställa och klara detta tror inte vi på. Det krävs också att staten agerar mer kraftfullt.

Vi har förslag, men vi är också prestigelösa så länge det är genomförbart och hjälper. Vi är beredda att förhandla om sådana förslag om det krävs. Nu behövs nämligen hjälp i en situation som riskerar att bli personalen övermäktig.

Detsamma gäller äldreomsorgens personal. På kort sikt behöver vi stimulera omvandling av timanställningar till fasta anställningar i äldreomsorgen. Och ett långsiktigt arbete behövs för att förbättra villkoren. Kristdemokraterna har länge drivit omfattande förslag på att personalen ska få vettig arbetsledning, på att de delade turerna som slår mot människors familjeliv ska ned till ett minimum, på att personalens nöjdhet ska förbättras och på ökad personalkontinuitet som höjer kvaliteten och stärker relationen mellan brukare och den anställde. Det är bra att det nu tycks finnas jordmån för att genomföra sådana reformer.

Fru talman! Vi måste fortsätta att värna jobb och företag. Sverige får nu ett omsättningsstöd. Det är en fråga som Kristdemokraterna har drivit med kraft. Det skulle behöva utsträckas i tid och justeras i detaljer, men det är bra att det är på plats.

Det var också bra att regeringen, riksdagen och myndigheterna tidigt agerade för att kreditmarknaden skulle fungera, bland annat genom retroaktivt anstånd med skatter – där kunde vi kristdemokrater bidra till tidiga reläggning och sänkt ränta på anståndet – genom kreditgarantier hos exempelvis Riksgälden och Exportkreditnämnden. Sjuklöneansvaret, karens-

avdraget och en stärkt a-kassa i krisen är andra områden där det har funnits samsyn.

Korttidspermitteringarna var också viktiga för att rädda jobb och bibehålla produktionskapacitet i företagen.

Men det finns också en stor plump i protokollet om hur januaripartierna samtidigt som de värnat tillsvidareanställda i permitteringssystemet tvingat företag att skicka ut andra anställda i kylan. Tillväxtverket har alltså, för att leva upp till lagen, krävt av 75 000 företag att de ska göra sig av med tidsbegränsat anställd personal. Det är ett statligt krav på företag att sparka personal, för att få ta del av offentligt stöd i den djupaste lågkonjunkturen i mannaminne. Det har man gjort när det uppenbart rätta, åtminstone i det korta perspektivet, är att få så många som möjligt att haka fast i sina anställningar.

Det är en politik som går rakt emot erfarenheter från finanskrisen i Europa, OECD, den partssammansatta arbetsgruppen 2011, utredning och proposition från 2013, Konjunkturinstitutets bedömning och Finanspolitiska rådets konstaterande i år. Just detta är faktiskt usel krispolitik.

Fru talman! En mängd krisåtgärder har vidtagits. Till sin natur är många tillfälliga. När flera snart löper ut skulle regeringen, för att det inte ska uppstå en skadlig osäkerhet, behöva lämna fler besked om vad som kommer. Man har gjort det gällande sjuklönen. Det är bra. Men också på andra områden skulle det behövas. Det är viktigt för att skingra osäkerhet som skapar passiva eller försiktiga beslut, inte minst när det gäller privata investeringar, och riskerar att förlänga och försena krisen och dämpa återhämtning. Signaler om höjda skatter på jobb och företag är i det här läget inte vägen för att lägga grund för privata investeringar.

Fru talman! En tredje sak är att vi måste värna civilsamhället, detta kapillärsystem i samhällskroppen som når ut till den som är utsatt eller i nöd, som bidrar med värme och gemenskap och som främjar hälsa och motverkar ensamhet. Det är en plats där vi genom samarbete och möten föder framtidstro och hopp, inte rädsla och hat.

En sak är värd att tänka på. När vi gärna talar om vikten av samhällets grundläggande värden och värderingar – visa respekt, solidaritet, ömsesidig förståelse som grund för frihet – måste vi förstå att det inte i första hand är genom åsikter utan genom handlingar vi formas. Det sker inte minst i civilsamhällets alla gemenskaper och föreningar. Men civilsamhället är i kris som en följd av pandemin. Stöden saknas eller fungerar dåligt för civilsamhället, som inte liknar företag, när krisen slår brett mot Föreningssverige.

När valborgseldarna uteblir är det något av en ekonomisk katastrof för scouterna. När försäljningen av majblommor, som normalt ger intäkter för att stötta utsatta barn, inte kan genomföras hamnar de i kris. Idrottsföreningar som spelar stor roll för barn och ungas hälsa och gemenskap tappar stora intäkter när sponsring och evenemang uteblir. Lägerverksamhet ställs in och deltagaravgifter försvinner, men kostnaderna står kvar.

Civilsamhällets föreningar och hjälporganisationer har visat att de ställer upp för utsatta, också när de själva blöder. Det gäller organisationer, kyrkor och samfund. Röda Korset, Stadsmissionen, Hela Människan, Göteborgs Räddningsmission med flera ställer om för att nå fram till behövande i krisen. Jag menar att det är dags för det offentliga att helhjärtat stötta dem, så att de kan fortsätta sitt arbete för gemenskap, hälsa och

trygghet och med sin enorma uthållighet sträcka ut en hand till den som är i nöd.

Tillsammans med Vänsterpartiet lade vi därför fram ett förslag om ett initiativ att ge regeringen i uppdrag att lägga fram ett krispaket för att värna ett varmt och levande civilsamhälle under och efter krisen. Det skulle omfatta en civilsamhällesakut för föreningar och organisationer som redan är godkända mottagare av offentligt stöd men som tappat intäkter som en följd av krisen, extra stöd till dem som ställer om samt omvandling av projektbidrag till generella bidrag under 2020 som gör att föreningar kan känna sig trygga med att de får medlen även om projekten är svåra att genomföra. Jag kan notera att övriga partier i utskottet har avvisat detta. Ansvaret vilar tungt på dem.

Fru talman! Det är en ny värld vi lever i – och det är samma gamla värld. Pandemin påverkar hela mänskligheten – och vi är samma gamla människor. Vi lever våra dagar i spänningsfältet mellan ont och gott, med vår frihetslängtan, vårt behov av gemenskap, vår vilja att leva och uppleva kärlek, sanning, gemenskap och en god miljö, vårt ansvar för att värna människovärdet, oavsett geografiskt eller kulturellt avstånd, och vårt ansvar för kommande generationer. Vi gör detta med all vår ofullkomlighet.

Det är upp till även oss i denna kammare att göra vad vi kan för ett samhälle där alla får chans till värdighet i livets alla skeden. Just nu kräver det mer än annars, med större insatser från det offentliga och från våra gemensamma resurser. Vi ska använda dem på bästa möjliga sätt för att säkra liv och hälsa genom fungerande sjukvård och omsorg. Vi ska rädda jobb, om möjligt, och det entreprenörskap som är så viktigt för samhällsbygget. Vi ska värna ett levande och varmt civilsamhälle som lägger en grund för samhällsgemenskapen. Det arbetet måste fortsätta.

(Applåder)

Anf. 5 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Under våren har världen och Sverige genomgått en väldigt stor prövning. Även om restriktioner lyfts både här och på andra håll och förhoppningarna om en mer normal tillvaro är stora är det för tidigt att blåsa faran över.

Coronakrisen har i första hand drabbat många människors liv och hälsa, men den har också lett fram till ett mycket allvarligt ekonomiskt läge. Den globala ekonomin har tagit paus. Hela branscher har sett sina intäkter mer eller mindre försvinna. Jag vet att det är många som är oroliga för framtiden, för sina jobb och för att inte kunna betala sin hyra eller rätorna på sina bostadslån.

När vi här i dag debatterar riktlinjerna för den ekonomiska politiken och vårändringsbudgeten kan vi konstatera att Sverige under flera månader har varit i ett historiskt och mycket allvarligt ekonomiskt läge som har drabbat hela samhället. Men vi kan också konstatera att det politiska systemet har kraftsamlat, vilket har nämnts tidigare här. Jag vill passa på att tacka för det fina samarbete som vi har haft inte minst i riksdagens finansutskott. Vi har visat att politiken kan samarbeta och kraftsamla för att ta gemensamt ansvar i en svår och orolig tid.

Fru talman! Redan den 1 februari klassade regeringen covid-19 som en samhällsfarlig sjukdom. Sedan dess har vi debatterat och beslutat om ett pärlband av extra ändringsbudgetar med mycket kraftfulla insatser för att

bromsa smittspridningen, stärka vården och omsorgen och trycka tillbaka de ekonomiska effekterna av viruset. Det kan vi göra för att vi har en ekonomisk styrkeposition. De senaste årens ekonomiska politik har ju handlat mycket om att rusta Sverige och svensk ekonomi med muskler att hantera olika former av kriser. Den styrka som vi har byggt upp har vi också kunnat använda. Det är historiska åtgärder som har vidtagits. Totalt uppgår de direkta kostnaderna till över 250 miljarder kronor. Därutöver har vi ställt ut garantier och krediter för ytterligare nära 600 miljarder kronor.

Fru talman! Det är många undersköterskor, sjuksköterskor och läkare och mycket omsorgspersonal som under hela våren har jobbat långa dagar för att rädda liv och vårda sjuka och troligen kommer att göra det ganska många veckor och månader till. Vi bär alla ett stort ansvar för att göra vårt bästa för att inte sprida smittan vidare, trots att reserestriktioner lyfts, för att vi ska vara säkra på att vården inte överbelastas och att man får den välbehövliga paus och återhämtning som man verkligen gjort sig förtjänt av. För att ytterligare underlätta för sjukvården och se till att man kan stanna hemma när man är sjuk har vi ersatt karensavdraget och tagit bort kravet på läkarintyg under sjuklöneperioden, samtidigt som resurserna för exempelvis smittbärrpenning ökats.

Kommuner och regioner spelar en väldigt viktig roll i kampen mot viruset genom sitt ansvar för smittskydd, sjukvård och äldreomsorg. Regeringen har varit tydlig med att pengar inte ska, inte får och inte kommer att stå i vägen för sjukvårdens och omsorgens viktiga arbete. I vårändringsbudgeten tillförs ytterligare 2 miljarder för att kompensera för kommunsektorns extraordinära sjukvårds- och omsorgskostnader. Det här är också närmast en lek med siffror – om det behövs mer pengar kommer vi att skjuta till de resurser som behövs för att klara kostnaderna.

Utöver de riktade medlen till coronakostnader stärker vi hela välfärdssektorn genom historiskt stora tillskott. Men även andra aktörer och de statliga myndigheter som deltar i att begränsa virusutbrottet behöver ha de resurser som krävs. I dag beslutar vi därför om ökade anslag till SOS Alarm, som fått en ökad anstormning av inkommande samtal. Folkhälsomyndigheten tillförs pengar för att stärka Sveriges vaccinberedskap. Socialstyrelsen, som har i uppdrag att samordna regionerna i koordinationen av tillgängliga intensivvårdsplatser, tillförs de resurser som behövs för det uppdraget.

Fru talman! Coronaviruset har slagit hårt mot svensk ekonomi. Det ekonomiska läget är fortfarande osäkert. Det är svårbedömt och kan snabbt förändras. Under våren har vi agerat snabbt och kraftfullt för att stötta i grunden livskraftiga företag och därmed rädda jobb. Vi har sänkt arbetsgi-varavgifter och egenavgifter. Inom kort inför vi ett kraftfullt omställningsstöd. Vi har på plats ett system för statliga hyresbidrag för särskilt drabbade sektorer. I nuläget beräknas drygt 10 000 avtal om tillfälliga hyresbidrag ha tecknats. Vi har infört korttidsarbete som nu beräknas kosta 95 miljarder kronor. Det är en historisk åtgärd för att rädda jobb och svensk produktionskapacitet. I talande stund är det över en halv miljon svenskar som är korttidspermitterade.

För att särskilt stötta vissa branscher har vi riktat stöd till exempelvis kulturen, idrotten och civilsamhället. Som i många andra kriser har inte minst vikten av nyhetsrapportering och kritisk granskning synliggjorts, i den här krisen mer än någonsin. Därför tillför vi i vårändringsbudgeten

200 miljoner kronor i mediestöd för att säkerställa att tidningar i hela landet kan fortsätta sin viktiga verksamhet trots vikande intäkter.

Fru talman! Trots de omfattande åtgärder som vidtagits är det ändå många som har blivit av med jobbet och förlorat sin anställning. För att stärka den ekonomiska tryggheten för dem har vi gjort det möjligt för fler att kvalificera sig för arbetslöshetsförsäkringen, samtidigt som taket i försäkringen höjts. Därtill tillför vi medel för att fler ska kunna utbilda sig och delta i insatser som leder till ett nytt jobb. Arbetsförmedlingen föreslås få större resurser för att hantera en ökad arbetslöshet och säkerställa en likvärdighet över landet. Rätten till nystartsjobb förlängs för dem som har nystartsjobb. Resurser tillförs även folkhögskolorna, yrkesvux och satsningar på jobb inom de gröna näringarna. Vi kan även se att fler väljer att vända sig till universitet och högskolor. Medel tillförs därför för studiestöd och till CSN. Men vi vill också att våra ungdomar även den här sommaren ska få möjlighet att göra sina första erfarenheter på arbetsmarknaden i arbetslivet och få sin första lön. Vi satsar därför nästan 200 miljoner kronor för att kommunerna ska kunna erbjuda sommarjobb för ungdomar.

Fru talman! Trots det extraordinära läget väntar inte heller andra samhällsproblem. Kampen mot brottsligheten fortsätter. I dagarna examinerades nära 500 polisstudenter. Därmed är polisen större än den någonsin har varit, och den ska fortsätta att växa.

Samtidigt skjuter vi i vårändringsbudgeten till resurser till andra delar i den viktiga rättskedjan. Tullverket ska vid gränsen kunna stoppa narkotika och vapen genom ökad närvaro. Även Säkerhetspolisen, Sveriges Domstolar, Kriminalvården och Rättsmedicinalverket får ökade anslag.

Fru talman! Under den förra mandatperioden stärkte vi Sverige. Vi sparade i ladorna och stärkte välfärden med 35 miljarder kronor. Därför kunde vi gå in i den här krisen med 100 000 fler som jobbar i vår gemensamma välfärd. Det fanns 100 000 nya utbildningsplatser på plats i Kunskapslyftet, och den lägsta statsskulden sedan 1977 var ett faktum.

Framtiden är fortfarande osäker. Det är förstas svårt att göra prognoser om framtiden. Det är inga glädjebesked som vi i normalfallet tar del av, även om en del prognoser ser lite bättre ut än för bara några veckor sedan. Vi vet ännu inte när krisen kommer att vara över. Vi är beredda att agera ytterligare om krisen blir längre än vad vi alla hoppas på och att styra om och ställa om i de olika system som finns på plats.

Men inget land, inte ens Sverige, har oändliga resurser. Därför ska vi ta ansvar för att det finns pengar att kickstarta svensk ekonomi med när krisen väl är över. En dag kommer den att vara det. Då ska vi vara redo att fortsätta att bygga ett starkare samhälle och sätta ny fart på Sverige igen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 6 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Fru talman! Det har varit en vår som liknar inget annat. Vem kunde ana när vi skrev den 1 januari 2020 att det här året totalt skulle domineras av ett virus som från Kina spred sig över världen? Vi har slagit alla rekord inte minst när det gäller den ekonomiska politiken. Takten och storleken i krispaketen motsvarar inte något annat i modern tid.

Det är givetvis just nu betydande grader av osäkerhet. Men nog kan man ana en viss ljusning. Länder världen över, inklusive Sverige, lättar på vissa restriktioner. Vi börjar handla och resa så sakteliga och försiktigt.

Man ska dock inse att den ljusningen är behäftad med betydande osäkerhet.

Det är lätt att inse vad som skulle hända för finansmarknader och annat om den öppning vi nu ser leder till en backlash och att länder ser sig tvungade att stänga ned sina ekonomier och samhällen igen för att hindra en andra våg. Det skulle innebära inte minst en ekonomisk svärta av en typ vi ännu inte sett, och då har vi upplevt väldigt mycket under det här året.

Det är alltså ett mycket osäkert läge. Det gäller att vara väldigt försiktig i sina prognoser. Vi har en tendens att dra ut den nuvarande utvecklingen i tangentens riktning och säga att det är så det kommer att bli. Så gör vi såväl när det ser sämre ut som när det ser bättre ut. Just nu kan det mycket väl vara så att vi framför oss har väldigt mycket av krishantering och väldigt mycket av tuffa tider och krav på stora åtgärder.

Vi hoppas givetvis att det inte är så utan att den första tuffa vågen var den enda i coronahanteringen och att vi nu kan gå mot en ny normalitet där vi sakta men säkert tar steg i en bättre och vänligare riktning. Men det finns ingenting som säger att den typen av positiv utveckling är given. Det gäller alltså att vara mycket försiktig.

Vårens arbete har skett på ett flertal ledder. Det har kanske framför allt handlat om att säkra centrala samhällsfunktioner. Vissa saker ska helt enkelt fungera i Sverige, corona eller ej. Vissa flyglinjer ska gå minst en gång om dagen oavsett om det är 3, 13 eller 313 personer som behöver åka. Vissa färjelinjer, inte minst till Gotland, ska fortsätta att fungera. Vissa samhällsfunktioner måste upprätthållas nästan till varje pris.

Det arbetet har handlat om att stimulera och ge medel till kommuner och regioner. Det har handlat om att göra historiska åtgärder för att hålla Sveriges jobb och företag under armarna och se till att viktiga funktioner kan överbrygga den mest akuta fasen.

Det är givetvis för tidigt att utvärdera vad som gjordes rätt, vad som borde ha gjorts mer, vad som borde ha gjorts mindre, och vad som borde ha gjorts tidigare. Där är det ännu alldeles för mycket osäkra faktorer där vi helt enkelt inte vet svaret.

Vi kan konstatera att Sverige har fortsatt att fungera. Centrala samhällsfunktioner har inte fallerat under dessa mycket tuffa tider. Det handlar givetvis framför allt om att man ute på främsta linjen har gjort ett hästjobb oavsett om det har handlat om vård, omsorg, transporter, logistik, livsmedelsförsörjning, eller vad det nu kan vara.

Det handlar givetvis också om att vi i denna kammare har samlat oss och på väldigt kort tid fattat väldigt många viktiga beslut, och dessutom de allra flesta i total enighet. Det har också funnits en öppenhet att efter diskussion i utskott och kammare förfina, förändra och utveckla förslagen. Den typen av öppenhet och samarbetsanda är mycket positiv och bör fortsätta. Det är någonting vi kan försöka bevara även efter att coronakrisens bortre parentes är nådd.

Det finns ett flertal slutsatser att dra från de senaste månaderna. En slutsats skulle givetvis kunna vara att vi behöver vara mer beredda nästa gång en pandemi slår till. Jag skulle dock vilja hävda att en mer relevant slutsats är att Sverige måste bygga upp en ödmjukhet och en beredskap för att oväntade saker händer.

Vi är inte odödliga på något sätt. Vi behöver ha en planering för att Sverige ska fortsätta att fungera när oväntade saker händer. Det kan vara

pandemi. Det kan vara kris eller krig i vår närhet. Det kan vara ytterligare en sommar med väldigt stora bränder. Det skulle kunna vara någonting som jag nu inte kan överblicka. Det ligger så att säga i frågans natur.

Vi kommer att sätta oss ned och fundera på: Hur ska det nya Sverige efter corona egentligen se ut? Ett av de grundläggande perspektiven måste vara att bygga beredskap på ett brett sätt.

Det kommande året kommer vi att fatta beslut om en ny civilförsvarsproposition. Vi kommer att fatta beslut om framtiden för det militära försvaret. Vi kommer de kommande åren att fatta beslut om hur vi ska bygga den svenska framtida infrastrukturen och mycket annat liknande.

Där tror jag att de olika beredskapsperspektiven behöver vara vägledande på ett sätt som de inte varit på mycket länge. Det handlar inte på något sätt om att bygga upp det som en gång fanns. Det hade varit både dyrt och omodernt. Det handlar om att se till att viktiga samhällsfunktioner har en plan B. Om inte det normala tillvägagångssättet fungerar har man redan på förhand en bild av hur man då skulle agera. Så behöver fler samhällsfunktioner agera i sin planering. Den lärdomen får vi inte tappa bort om vi nu går mot något bättre tider.

Det talas också mycket om, och undertecknad är med i en del av den diskussionen, att det måste finnas resurser för en kickstart, en omstart, ett sätt att väldigt praktiskt bygga det nya Sverige. Det är bara att konstatera att det ännu är för stora mått av osäkerhet för att föra den diskussionen riktigt skarpt.

Det handlar om exakt när det kan börja och exakt hur mycket ett svenskt nystarts- och omstartspaket ska omfatta. Undertecknad skulle vilja ha något mer information om den ekonomiska utvecklingen och något mer information om smittspridningen och vad vi tror inför hösten innan den typen av resonemang kan föras helt och hållet. I ett sådant arbete behöver ett nytt och mer robust Sverige finnas med.

Det finns alltså tydliga broar att bygga mellan beredskaps- och resilienspolitik och en investeringsdriven återställning som skapar jobb och incitament för företagen att investera och utvecklas. Dessa två storheter tror jag i mångt och mycket att man kan resonera om i ett sammanhang.

Avslutningsvis är det också uppenbart att vi gick in i denna krishantering med en stor lyx jämfört med andra länder. En av världens lägsta statskulder har gett oss en betydande trygghet i krishanteringsarbetet. Vi har inte som många andra länder runt om i världen behövt fundera så mycket i termer av om vi har råd, för det har vi. Vi har haft råd, och mer därtill, att ta de historiskt stora steg som vi gjort när det gäller skattesänkningar genom sänkta arbetsgivaravgifter. Vi har i denna kammare slagit nytt svenskt rekord i skattesänkningar på kort tid. Det har varit omsättningsbaserade stöd, slopat sjuklöneansvar, stora tillskott till välfärden och mycket mer.

Dessa resurser har vi haft tack vare att vi de senaste 30 åren har haft väldigt tuffa regler för hur statens finanser ska hanteras, hur plus och minus går ihop och hur vi sakta men säkert får ned statskulden till mycket låga nivåer.

Den lyxen förtjänar även kommande generationer av krishanterare. De finanspolitiska ramverk vi har är mycket bra och har tjänat oss mycket väl. Jag tror också att ramverken behöver utvecklas ytterligare och tajtas till. Vi ska se till att bibehålla kärnan, som innebär att Sverige ska ha sunda statsfinansiering och ordning och reda i den ekonomiska politiken.

Vi behöver komma ifrån den mycket tydliga tendens vi har sett de senaste åren, nämligen att vi steg för steg urholkar grundtanken i hur vi handhar skattebetalarnas pengar på mest effektiva och ansvarsfulla sätt. Den lärdom vi behöver dra av coronahanderingen är helt enkelt att det som funkade väldigt bra och det som har gett oss stora möjligheter att agera är våra mycket sunda statsfinanser. Den läxan får vi inte glömma.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och önskar såväl fru talmannen som ledamöterna i denna kammare en glad sommar – i den mån det blir någon sommar i år.

Anf. 7 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Tack, Emil Källström, för anförandet! Det är i allt väsentligt klokt och bra resonerat. Jag vill också tacka för bra samarbete i utskottet under våren, där vi har kunnat jobba med regeringens och januaripartiernas förslag och tillsammans förbättra dem i flera avseenden.

Jag tänkte haka på resonemanget om osäkerheter. Jag håller med om att vi är i ett läge där det är svårt att här och nu utforma kickstartspaket för Sverige, att hitta den rätta mixen både i omfattning och mellan offentliga investeringar och förslag som stöder privata investeringar och eventuellt privat konsumtion. Det är svårt att göra i ett läge där man inte känner ekonomins fortsatta utveckling tillräckligt väl, och det handlar även om smittspridningen.

Det finns ändå en risk för att denna osäkerhet accentueras eller förvärras av frånvaron av besked. Det är väldigt många stöd som löper ut ungefär samtidigt i sommar. Det finns få besked från den finansminister Emil Källström samarbetar med om vad som kommer därefter. Det har resonerats väldigt mycket om offentliga investeringar, men för privata investeringar är det ju viktigt med säkerhet. Det får inte vara för mycket osäkerhet kring förutsättningarna.

Jag tänkte därför höra om Emil Källström kan utveckla resonemanget lite kring detta. Emil Källström nämnde själv vikten av privata investeringar för att ta Sverige ur krisen, och den bedömningen delar jag helt. Men det handlar också om hur man bör se på förlängning av stöd och när besked kan komma. Blir det några besked eller inte?

Anf. 8 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Det här är svåra frågor. I någon mån är det helt uppenbart att det även i fortsättningen kommer att behövas en aktiv politik för att hantera coronans effekter i deras olika delar.

Det handlar i någon mån om två storheter här: att förlänga de mycket generösa och stora insatser som har gjorts nu under våren i förhållande till att tidigarelägga statliga investeringar och på det sättet skapa affärer för de företag som ska gräva ned de där bredbandskablarna, bygga de där järnvägarna eller vad det nu kan vara.

Frågan är liksom i vilken korg man ska lägga satsningarna. Det är klart att det är mer framåtsyftande att komma till den andra korgen, det vill säga att använda statens goda finanser till att tidigarelägga investeringar och komma igång med projekt. På det sättet skapar vi affärer för de svenska företagen och därmed framtidstro, investeringsvilja, anställningsvilja och så vidare.

Det är klart att ju tidigare man kommer till det mer framåtsyftande, desto bättre. Jag diskuterar hellre sådana saker. Men just nu finns en betydande osäkerhet. Om vi klarar av att vänta till slutet av sommaren och tidig höst med att sätta ned den foten tror jag att det är bra, helt enkelt för att då blir det en mer välavvägd politik.

Sedan måste vi hela tiden följa utvecklingen, och det var det jag menade med min kommentar om det blir någon sommar eller inte. Vissa typer av besked kan behöva komma tidigare än så, och därför får vi fortsätta att följa utvecklingen så som vi har gjort under våren, dag för dag och vecka för vecka.

Jag inser givetvis att jag inte ger något stringent svar på Jakob Forssmes fråga. Det beror helt enkelt på att jag inte har det svaret i dagsläget, eftersom det finns en betydande grad av osäkerhet.

Anf. 9 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag är inte säker på att frågan var 100 procent stringent, den heller.

Det blir väl en sommar. Det tror vi ju, även om jag tillhör dem som börjar tänka på *Den öde stranden* redan i inledningen. Det är inte så sunt; det rekommenderar jag inte någon att göra.

Jag förstår att man inte vill förlänga de generella stöden i det här läget, men det finns ju också riktade stöd som går på till exempel omsättningsfall. Och har man fortsatt ett stort omsättningsfall, ja, då kvalificerar man sig för en eventuell stödförlängning, annars inte. Det handlar alltså mer om att lämna ett sådant besked i ett tidigt skede, eftersom det kan skapa lite mer framtidstro och lite större möjligheter att blicka framåt inför det som komma skall.

Jag tror att vi alla hellre vill vara i nästa fas, där vi får stimulera och driva fram de här sakerna. Men jag ser också en risk att frånvaron av besked om förlängning av stöd i sig kan skapa en osäkerhet som kan vara skadlig. Vi vet att tiden också är ett problem för företag som har hankat sig fram ett tag, men där konkursen närmar sig. Vi får därför inte för tidigt växla över mentalt i det framtidsinriktade.

Det här blev egentligen ett litet medskick till de kommande samtal som ni har med finansministern. Jag vet ju att Emil Källström i grunden värnar företag och så, och nu måste man tänka efter ordentligt så att man inte skapar en ökad osäkerhet hos företagen. Det minskar nämligen i sin tur viljan att investera, i väntan på att skapa något stort och grandiost längre fram.

Anf. 10 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för passningen och medskicket. Jag tar verkligen till mig det. Men jag vill nästan skicka tillbaka den bollen också, för jag tycker mig se att det här är något närmast generellt. Ett flertal partier, oavsett vilken konstellation man tillhör just nu, kanske inväntar ytterligare information innan man riktigt sätter ned foten. Det är ganska många som inte har gett besked huruvida man tycker att den eller den stödformen ska förlängas si eller så många månader. Jag har respekt för att ett flertal inte har gjort det, just för att det är ett så pass osäkert läge och det är så pass oklart vad som är mest välriktat just nu.

Det är klart att av de stödformer som finns på plats och som vi har fattat beslut om i kammaren är vissa mer inriktade mot företag som faktiskt har problem, medan vissa är mer generella. Och om man över huvud taget ska glänta på den dörren är det väl den typen av stöd som går till de företag som har faktiska problem.

Så sent som i går i finansutskottet har alla partier sagt att just för de minsta företagen, enskild firma, skulle det sannolikt behöva tas ytterligare steg. Då får det arbetet ske så skyndsamt som möjligt.

Den här diskussionen behöver föras av alla, och det är många som inte har satt ned foten. Det är klart att de fötterna kommer att behöva sättas ned i närtid. Men ingången från vår sida, och det vore en klok ingång för politiken som helhet, är att gå över till lite mer framåtsyftande stimulanspolitik som inte bara innebär att företag överlever utan att de dessutom får nya affärer. En politik som leder till nya investeringar och nya anställningar är i grunden bättre.

Anf. 11 MATS PERSSON (L):

Fru talman och ärade ledamöter! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

För någon vecka sedan träffade jag en intensivvårdsläkare. Många av oss läser om det som sker i sjukvården, följer coronavirusets utbredning via medierna, har anhöriga som isolerar sig, men har än så länge inte drabbats av dödsfall i familjen eller bland närstående. Mötet med intensivvårdsläkaren blev för mig en påminnelse om att coronaviruset och covid-19 är allvarligt.

De som jobbar i vården, inte minst på intensivvårdsavdelningar, möter varje dag konsekvenserna av ett otäckt och fruktansvärt virus som förstör inte bara vårt samhälle och vår ekonomi utan viktigast av allt gör att människor far illa.

Det görs, och det har gjorts under lång tid, fantastiska och otroliga insatser i sjukvården. Jag är tacksam över det arbete som många människor utför dagligen för att se till att sjukvården fungerar och så att människor överlever coronaviruset.

Fru talman! I äldreomsorgen görs det också fantastiska insatser, men beredskapen har inte varit så god som den har varit inom sjukvården. Vi ser brukare som träffar många bland hemtjänstpersonalen. Vi ser brukare som träffar personal som inte kan språket tillräckligt bra, vilket gör att de far illa. Vi ser människor i äldreomsorgen som drabbas av att politiken inte har fungerat, till exempel att det tog lång tid för Sverige att stänga våra äldrehem.

Jag bor själv i Skåne, där smittskyddsläkaren och Region Skåne tidigt, tre veckor före Folkhälsomyndigheten, bestämde sig för att stänga äldrehemmen för utomstående att besöka. En förklaring till de låga dödstalen i Skåne är det faktum att man på få ställen har fått in en smittspridning.

Fru talman! Kommunerna, sjukvården och vår gemensamma välfärd står stark, men den behöver stå ännu starkare. Vad krisen har visat är hur viktig sjukvården är för oss människor och hur beroende vi är av vår gemensamma välfärd. Jag är stolt över vår gemensamma välfärd. Den ger trygghet och gör människor starkare.

Landrapporter har tydligt visat att kommuner och regioner ser fallande skatteintäkter. Detta beror inte på att de själva har sagt upp medarbetare

utan på att lokala företag har sagt upp medarbetare eller andra företag som hade tänkt nyanställa inte gör så. Vi kan se att arbetslösheten i privat sektor ökar kraftigt, och det slår med klinisk precision mot skatteintäkterna i kommuner och regioner.

Sambandet är tydligt. En stark välfärd, som jag vill ha, bygger på att människor arbetar och att företagen kan anställa och växa. Det sambandet har sällan blivit tydligare än under coronakrisen.

Därför har Liberalerna i våra samtal med regeringen drivit på för fler insatser för Sveriges företagare – stora som små. Det är fråga om slopat sjuklöneansvar, borttagande av arbetsgivaravgifter under många månader, införande av omsättningsstöd och permitteringssystem. Det är en rad insatser som har handlat om att undvika konkurser här och nu för att hålla uppe sysselsättningen och för att se till att företagen står starka, finns kvar och inte behöver säga upp människor. På det sättet kan vi säkra finansieringen av välfärden.

Trots över 200 miljarder i riktade stöd ser vi ändå hur arbetslösheten nu ökar och slår mot våra kommuner och regioner. Välfärden riskerar att inte stå så stark i nästa skede.

Tittar vi på vår omvärld ser vi hur arbetslösheten i USA stiger mot skyarna och hur smittspridningen i USA ökar osäkerheten, vilket med all sannolikhet kommer att göra att svenska exportbolag – tänk Ericsson och Astrazeneca – kommer att ha det tuffare i nästa läge när amerikanerna inte kommer att vilja köpa lika mycket av våra svenska produkter. Det kommer att direkt slå mot jobben och i förlängningen mot välfärden när det sker. Därför är det viktigt att vi i nästa skede, under återhämtningen, när konjunkturen viker, ser till att företagen investerar och anställer.

Fru talman! Det är också viktigt att i nästa skede se att de delar av välfärden som inte är så mycket i fokus just nu också kommer att behöva lyftas fram. Nu är det mycket fokus på sjukvården och äldreomsorgen, och i nästa skede behöver vi naturligtvis fokusera mycket på skolan. Det finns ingenting som är så viktigt för Sverige som framtidsland som att skolan fungerar.

Vi ser hur en del elever inte har varit så mycket i skolan, och det finns en påtaglig risk att det kommer att påverka möjligheten för dem att lära sig tillräckligt mycket. Det kommer att göra att kunskapsresultaten faller, och det vore det absolut sämsta för vårt land.

Fru talman! Jag är rädd för att vi också kommer att se att den integrationsskuld som finns i Sverige kommer att bli allt dyrare. Det är klart att de som står längst bort från arbetsmarknaden, som hade svårt att få jobb före coronakrisen, kommer att ha ännu svårare att få jobb efter coronakrisen. Den som inte fick jobb tidigare ska nu konkurrera med någon som nyss hade jobb och har blivit arbetslös. Det är klart att det finns en risk att utanförskapet och bidragsberoendet fördjupas, att integrationsskulden växer sig allt djupare och starkare. Det är farligt för vårt land. Där måste vi i politiken ingripa så att integrationsskulden inte växer sig allt skarpare.

Vidare gäller det att bygga en modern och realistisk klimatpolitik. Klimatkrisen är här. Den skedde inte under coronakrisen, utan den fanns tidigare, men den är även nu påtaglig. Det är viktigt att den frågan inte drivs med ideologiska skygglappar eller av plakatpolitik utan att det är en modern och realistisk klimatpolitik. Sverige ska bidra till att minska utsläppen, och det ska bli mindre utsläpp på vår planet. Vi ska ta ansvar för det.

Det handlar om elektrifiering av våra vägar, att fler människor kan välja kollektivtrafik i stället för att köra bil, att bygga våra städer så att det finns ett alternativ till bil. Vi måste inse att Sverige är ett avlångt land. Det är inte bilen som är problemet, utan det är utsläppen som är problemet, och det är en viktig utgångspunkt när vi bygger framtidens politik.

Fru talman! Allra sist vill jag rikta ett stort tack till alla partier i Sveriges riksdag för det arbete vi gemensamt har utfört i finansutskottet. Jag vill rikta ett särskilt tack till finansministern för det samarbete vi har haft inom budgetarbetet. Vi har gjort detta gemensamt. Det har varit meningsskiljaktigheter, vilket det naturligtvis ska vara, men vi har också kunnat samla oss för att göra det som är bäst för Sverige i stället för att syssla med politiskt käbbel. Det har kommit många kloka förslag från partier i finansutskottet som har gjort att förslagen från regeringen har blivit mycket bättre. Det är så politik ska fungera, det vill säga att vi tillsammans för politiken framåt, gör politiken bättre och därmed gör Sverige bättre.

Anf. 12 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Mats Persson för anförandet och för samarbetet under våren.

Mats Persson tog i sitt anförande upp äldreomsorgen. Behovet av fler i personalen och kontinuitet har Liberalerna haft utspel om tidigare.

Jag kan inte låta bli att påminnas om när vi stod här för ett år sedan. Det var inte Mats Persson som stod här då, men Liberalerna hade en företrädare här. Då kunde vi konstatera att det förslag som M-KD-budgeten hade om ökad personalkontinuitet i äldreomsorgen helt enkelt hade tagits bort av januaripartierna. Samma sak med förslagen om ytterligare medel för resurspersoner till trygghetsboenden för att skapa extra trygghet för de äldre. Därtill minskades satsningarna på äldreboenden. Det är bara ett år sedan de satsningarna aktivt togs bort ur den budget som då hade vunnit riksdagens bifall.

Januaripartiernas samarbete regleras ju av 73-punktsprogrammet, och av 73 punkter har äldreomsorgen fått 2 halva punkter i programmet. Den har inte varit i fokus för samarbetet. Därför är det bra att fler partier nu lyfter fram dessa frågor.

Jag ska inte älta det som varit. Det har varit, och det var inte Mats Persson som var ansvarig för det. Det kanske var skälet till att det kunde tas bort; vad vet jag? Men om vi inte fortsätter älta det utan blickar framåt undrar jag vad Mats Persson ser framför sig som de viktigaste satsningarna i höst när det gäller att förbättra för de äldre.

Hur ser Mats Persson framför sig att den ökade personalkontinuiteten ska bli verklighet? Det är ju ett ganska rejält beting att klara. Det är min fråga, fru talman.

Anf. 13 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Jakob Forssmed kritiserar omläggningen av budgeten.

Det är viktigt att säga att vi haft en diskussion i svensk politik som jag inte uppfattat att Kristdemokraterna varit emot. Den har handlat om att försöka ha färre riktade statsbidrag och fler generella statsbidrag. Den förändring vi gjorde var delvis ett resultat av det.

Vi har gjort stora satsningar på kommuner och regioner i de senaste budgetarna, och vi arbetar nu för att ha färre och färre riktade statsbidrag.

Detta därför att en del av statsbidragen är så små och består av så lite pengar att det för rätt många kommuner knappt är lönt att ansöka om att få dem.

Nu är vi på en resa där mycket av politiken flyttas över till mer generella statsbidrag i stället för riktade statsbidrag. Jag uppfattar att det är något som Sveriges kommuner och regioner efterfrågar. Jag uppfattar att de flesta ute i verksamheten tycker att det är bättre att man lokalt får ta ställning till hur man vill använda pengarna, och i grund och botten tror jag att det ligger rätt mycket i det argumentet.

Vad behöver hända i äldreomsorgen framöver? Jag tror att det är flera saker som behöver hända.

En är precis det som vi sagt från Liberalernas sida: Det är för många olika anställda på varje brukare, inte minst i hemtjänsten. Det är orimligt att man träffar 16 olika personer under en tvåveckorsperiod. Det är inte rimligt. Det handlar om resurser. Det handlar om styrning av omsorgen. Det handlar om att ha ett brukarperspektiv, att ha den enskilda individen i fokus och centrum.

Jag tror att mycket av debatten som funnits i sjukvården om att man har en patientansvarig läkare som gör att man som patient åtminstone på papperet har en läkare som tar ansvar för en, den typen av resonemang behöver präglade också äldreomsorgen i framtiden.

Jag tror att det finns väldigt mycket att göra. Jag välkomnar Jakob Forssmeds engagemang, och jag är säker på att vi gemensamt i alla partier i riksdagen kommer att göra det vi kan för att förbättra detta.

Anf. 14 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis ett rimligt argument i sig, men det var inte det som de partier som var ansvariga för budgeten gjorde.

Det var inte så att de här stöden omvandlades till ett generellt stöd till kommunerna för att åtgärda de här sakerna, utan de bara ströks ur budgeten. Det var särskilda medel för metodutveckling, för att sprida goda exempel, för att utbilda och se till att man den vägen med schemaläggning och annat kan skapa en mer rimlig situation för personalen men också för brukarna. Vi vet att det leder till ökad kvalitet när man klarar att ha bättre personalkontinuitet.

Jag kan stödja den allmänna inriktningen om färre riktade statsbidrag. Förra året var det dock fortfarande väldigt många riktade statsbidrag, men just de här togs bort. De ersattes heller inte av ett generellt stöd till äldreomsorgen.

Framöver tycker jag att det finns skäl att fundera på om man inte ska gå en medelväg, om man inte kan ha ett prestationsbaserat generellt statsbidrag för att klara de här sakerna. Det ska gå till de kommuner som förbättrar sin personalkontinuitet och förbättrar arbetsvillkoren för personalen. Det ska inte gå in i detalj på hur det ska åstadkommas eller ha ett särskilt ansökningsförfarande. Men uppnår man förbättringar när det gäller arbetsvillkor, arbetsledning, personalkontinuitet och personalens nöjdhet, då ska man också kunna få resurser från staten som en sorts belöning att använda. De blir då generella för kommunen att använda på det sätt man själv vill.

Jag tror att vi måste avsätta stora resurser för detta men också ställa krav på vad vi nu vill se hända ute i Sveriges kommuner när det gäller

äldreomsorgen. En sådan medelväg, fru talman, skulle väl möjligen vara något för Mats Persson att ställa sig bakom.

Anf. 15 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Jag är en stor anhängare av medelvägar, så jag lyssnar med intresse.

Vi har ju nu från Liberalernas sida tillsammans med de andra januari-partierna gått fram med omsorgslyftet, som handlar om just detta – att se till att vårdbiträde kan bli undersjuksköterska och att höja kompetensen bland dem som jobbar i äldreomsorgen.

Det är, för att vara uppriktig, ingen quickfix. Det är klart att det är saker som kommer att ta ett tag att göra. Men de måste göras, för det är en viktig del i att höja kvaliteten för dem som bor på särskilt boende eller har hemtjänst. Jag tror att det är ett viktigt och bra steg för att höja kvaliteten och ge bättre arbetsvillkor för dem som jobbar i äldreomsorgen. På det sättet kan vi höja äldreomsorgens status i kommunernas verksamhet, vilket jag tror är väldigt viktigt.

Jag uppfattar att det finns bred enighet i Sveriges riksdag om att satsa pengar på äldreomsorgen och att göra mer. Det är en viktig lärdom av coronakrisen att äldreomsorgen behöver fungera bättre och få ett kompetenslyft. Vi kan inte ha det så att en brukare träffar 16 olika personer under en tvåveckorsperiod. Det är helt knäppt. Så kan vi inte ha det.

Anf. 16 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Sverige är som bäst när vi hjälps åt, när vi gör det vi kan för varandra och när vi gemensamt arbetar mot samma mål. Det har vi verkligen sett prov på under våren som gått.

Vi befinner oss fortfarande i pandemin. Varje dag görs stora insatser för att vårda sjuka, minska smittspridningen och säkra människors försörjning. Det är livsavgörande insatser som genomförs, och de kommer att behöva fortsätta.

Fru talman! Liv har räddats, men liv har också gått förlorade. Det är uppenbart att vi inte har klarat av att skydda de äldre tillräckligt väl.

I utvärderingen av den akuta hanteringen av pandemin kommer många med all säkerhet att peka ut delar som kunde ha gjorts bättre för att skydda riskgrupperna. Men att vi inte klarat av att skydda de äldre kommer inte i första hand att härledas till beslut som fattats under den här våren utan till strukturella problem.

En sådan struktur är kopplingen mellan kön, lön och arbetsvillkor. Vård- och omsorgsyrkena är i stor utsträckning kvinnodominerade, och det är uppenbart att vi måste börja prioritera arbetsvillkoren för alla de kvinnor som arbetar som undersköterskor och vårdbiträden.

Äldre som har hemtjänst möter alldeles för många personer. Det här är vida omdiskuterat men inte löst – tvärtom har det blivit värre över tid. Samtidigt som kvinnorna som arbetar i hemtjänsten ska möta allt fler äldre på kortare tid blir vårdtagarna äldre och sjukare. På 1980-talet besökte hemtjänsten fyra personer under ett genomsnittligt arbetspass. 2015 innehöll ett arbetspass upp till tolv besök hos olika personer.

Det här är strukturer som skapat de problem som nu blottas av krisen, och det är de strukturerna vi behöver förändra.

Den största utgiften i den budget vi nu debatterar är stöd till regioner och kommuner. Detta är pengar som nu måste nå fram till omsorgen och till de äldre i deras vardag och skapa verklig förändring. Ingen betalar ju hyran med applåder.

Tillsammans med Sveriges kommuner och regioner tar regeringen nu fram medel som ska leda till mer utbildning och fler fasta heltidstjänster inom omsorgen. Detta pekar ut en tydlig riktning för vad som krävs för att vi ska stå bättre rustade för nästa pandemi och öka livskvaliteten, både för dem som tar emot hemtjänst och omsorg och för dem som arbetar inom vård och omsorg.

Samtidigt kan vi konstatera att det under denna vår har funnits intensivvårdsplatser i Sverige för dem som har behövt det. Den omställning som snabbt gjordes på Sveriges sjukhus har gett resultat och räddat liv. Med tydliga prioriteringar och med handlingskraft har vi kunnat åstadkomma väldigt mycket. Detta ska vi vara stolta över och tacka alla som har slitit ute på golvet för.

Sveriges krisberedskap kommer att utvärderas och ska diskuteras. De svagheter som har kommit fram i ljuset måste leda till reformer framöver. Vi måste dra lärdom av det som har hänt denna vår.

Fru talman! Tiden att ta ansvar för Sveriges framtida säkerhet borde vara nu. Att låsa fast ännu större framtida utgifter för det militära försvaret är inte att ta ansvar för framtiden. Först måste vi se till hur det civila försvaret behöver byggas ut. Sedan måste vi ge svar om hur omsorgen av det ökande antalet äldre ska finansieras. Därefter kan vi möjligtvis titta på behovet av mer försvarsmateriel. Vem har saknat bomber och granater under vårens kris?

Om det pågår ett krig är det faktiskt om sanningen, och då är det oberoende medier och ett stärkt psykologiskt försvar som Sverige behöver. Ska vi låsa fast utgifter för lång tid framåt ska det vara till välfärden – till utbildning och omsorg.

Fru talman! I dagarna har Sveriges elever och studenter avslutat en termin som vi aldrig kommer att glömma. Även där, i utbildningssektorn, har en fantastisk omställning gjorts. Nu springer studenter ut till ett coronanpassat firande. Vi måste se till att den ljusnande framtid är deras, och det gör vi genom att se till att många får möjlighet att utbilda sig och säkra sin framtid. Men vi gör det också genom att se till att den värld vi bygger upp efter coronapandemin är bättre än den vi har lämnat.

Vi kan och vi ska investera Sverige ur den här krisen. Vi har både styrkan och förmågan att göra det. Regeringen föreslår att vi här i riksdagen ska slå fast en ordentligt utökad budgetram för 2020, och det är rätt sak att göra i detta läge. Vi har sparat i ladorna för att kunna krishantera *och* för att kunna satsa framåt.

Samtidigt som vi hanterar pandemin behöver vi lyfta blicken. Vi kan inte bara ha de närmast kommande åren för ögonen; vi måste tänka långsiktigt. För det är nu vi måste göra vår tids stora investeringar, och de måste vara gröna och leda till ett mer jämlikt samhälle som klarar klimatet och rättvisan.

Fru talman! De uppgifter som ligger framför oss är viktiga och stora. Vi har inte råd att ensidigt och enkelspårigt bara köra på med ökad produktion och konsumtion. Vi måste se till att få dubbel nytta av statens

medel genom att identifiera investeringar som både stärker ekonomin och gör Sverige mer robust för kommande utmaningar.

Ett sätt är att använda stöd som vi ger till näringslivet som en hävstång för omställning. Under den brinnande krisen stöttar staten företag för att de ska överleva och för att så många som möjligt ska få behålla sitt arbete. Fokus har varit att snabbt få fram medel som räddar jobb och människors försörjning. Men när vi sedan satsar oss ur krisen ska det inte ske utan motkrav.

Låt mig förklara vad jag menar med ett exempel på motsatsen. Att bygga ut flygplatser är ett exempel på hur vi skulle gräva ned Sverige i ett djupare fossilberoende – det är inte att ta ansvar. Det skulle vara att använda krisen som en ursäkt för att komma längre från de klimatmål som denna kammare har satt upp. Våra gemensamma pengar ska självklart användas för att satsa på saker som gör att vi kommer närmare gemensamt uppsatta mål och som bygger Sverige robust.

Fru talman! Svenska företag kan vara världsledande i omställningen till en fossilfri ekonomi. Hos många finns det nu otroligt spännande projekt som är startklara och teknik som sänker utsläpp och får transformationen till en fossilfri ekonomi att hända på riktigt. Detta är projekt som, om de får förverkligas, stärker vår ekonomi med jobb och framtidstro. Några av dem kan, likt en gång kullagret, spridas över världen, leda till en global teknikrevolution och sänka utsläppen globalt.

Nu har staten en viktig uppgift i att se till att dessa projekt inte läggs på hyllan på grund av att vi har en ekonomisk kris. Det är nämligen precis nu vi behöver dessa satsningar som bäst. Vi kan heller inte låta de briljanta idéerna försvinna ut till andra länder.

Den kris vi befinner oss i har blottlagt brister i vårt samhälle. Låt oss lära av dem och nu investera i det som bygger Sverige starkare. Det finns mycket att göra. Vi behöver stärka svensk livsmedelsförsörjning och skaka av oss beroendet av oljan och de skurkstater som styr över både pris och produktion.

En robust och förnybar energiförsörjning måste till. Vi kan bygga upp kapacitet i elnäten så att vi kan genomföra en elektrifiering av transportsektorn. Investeringar i energieffektivitet kan minska både kostnader och utsläpp framåt. Den stora underhållsskuld som är kopplad till vårt va-nät måste investeras bort. Det kommer att komma fler torra somrar någon gång; det vet vi. Detta är också en lärdom vi måste ha med oss.

Vi ska självklart, genom att bygga ut bredbandet, se till att alla som nu har lärt sig att jobba hemifrån och vill fortsätta med det kan göra det oberoende av var i landet de bor. Det är att satsa på framtiden.

Fru talman! Allt kommer inte att bli som förut. Det är upp till oss att se till att samhället blir bättre än det var före krisen. Vi vill se ett samhälle där de som behöver omsorg får det och där de som ger omsorg visas den uppskattning de förtjänar ekonomiskt.

När ekonomin kickar igång igen ska uppstarten vara grön och rättvis. Det är så vi bygger ett samhälle där de som nu tar studenten kan känna framtidstro och leva större delen av sina liv i ett fossilfritt, starkt välfärdsland.

Jag vill självklart yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 17 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Först och främst ska jag säga att jag delar Karolina Skogs bild att allt inte kommer att bli som förut. Jag ser också stora behov av investeringar – vi ska investera oss ut ur krisen.

Men jag skulle egentligen vilja ha svar på en ganska enkel fråga. Den kanske också är komplex, men jag tror att den är ganska enkel. I går blev det klart att regeringen, som ägare till SAS, skjuter till mer resurser. Det är ett ansvarstagande som jag tycker är viktigt i krisen. Oavsett vad man tycker om vem som ska äga SAS och när och hur är det viktigt att staten tar ansvar som ägare och att vi har ett fungerande flygbolag även när krisen är över.

Samtidigt kom beskedet att Arlandas utbyggnad ska stoppas. Det var en av ministrarna i regeringen, miljöpartisten Per Bolund, som gav detta besked. Sedan uppstod viss förvirring, tror jag. Olika partier sa olika saker, och även socialdemokrater i regeringen hade andra besked. Detta är en viktig fråga för framtiden, och därför är min fråga: Finns det en överenskommelse mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att Arlandas utbyggnad ska stoppas?

Anf. 18 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Låt mig börja med det som Elisabeth Svantesson började med att ta upp: SAS.

Staten äger SAS, eftersom det finns en analys om att det är en stor fördel att det är just i svensk och skandinavisk ägo. Vi ser en utveckling i världen där det kan uppstå en köpfest som kan leda till strukturella förändringar av robustheten i svensk ekonomi. Därför har regeringen bett oss här i riksdagen om lov att gå in i skarpa förhandlingar med de andra ägarna. När regeringen har sagt det ska det fortsätta. Sveriges regering kommer då att för de andra ägarna föreslå att det i samband med rekapitaliseringen ska ställas skarpa klimatkrav – precis så har många andra länder gjort.

Regeringen föreslår också ett kapitaltillskott till Swedavia. När man tittar på ett krisande bolag ser man självklart över situationen och kostnaderna. För Swedavia har det funnits investeringsplaner och utbyggnadsplaner. Samtidigt har två saker hänt. Flygandet har långsiktigt minskat. Även före corona minskade flygandet. Sedan har vi det stora fallet. Då har Swedavia gett signaler om att investeringarna inte längre är aktuella. Vissa av investeringarna fanns det redan klartecken för – det ligger på Swedavia att lägga dem på bordet. Vissa är ännu inte hanterade.

Regeringen konstaterar gemensamt att i detta läge, när flygandet både långsiktigt och under krisen har dämpats, kommer inte diskussionerna om en utbyggnad av Arlanda längre att vara aktuella.

Anf. 19 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag blev riktigt klok av svaret. Jag kan konstatera att även om vi kommer att förändra vårt beteende vad gäller flygning – nu ligger flyget nere, men det kommer att återupptas – kommer flyget att vara en väldigt viktig del i transportsektorn. Vi kommer att färdas via flyg både till andra länder och inom landet. Därför är naturligtvis också Arlanda flygplats viktig.

Men vad jag förstår av det Karolina Skog nu säger finns det en överenskommelse mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att inte

bygga ut Arlanda. Är det verkligen så? Det beskedet är väldigt viktigt. Jag tror i grunden att Arlandas kapacitet behöver öka, speciellt om Bromma inte ska fortsätta under decennierna framöver, som Miljöpartiet ofta anför. Då kommer man förr eller senare att slå i kapacitetstaket på Arlanda. Att i det skedet stoppa utbyggnaden är olyckligt.

Men jag känner fortfarande inte att det var ett tydligt svar. Har Socialdemokraterna och Miljöpartiet kommit överens om att stoppa utbyggnaden av Arlanda – ja eller nej? Jag tycker inte, fru talman, att riksdagsledamoten ska gömma sig bakom Swedavia. Det är klart att det finns ett politiskt beslut någonstans.

Anf. 20 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Inför en rekapitalisering av ett bolag, om man ska gå in med mer pengar, är det naturligt och självklart att man tittar på förutsättningarna för det bolaget långsiktigt och kortsiktigt.

När det gäller Swedavia är det flera saker som är viktiga. Vi kan konstatera att flygandet i världen och Sverige minskar över tid. Det är inte bara kopplat till krisen. Sedan har vi fått ett drastiskt fall, som är skälet till att vi behöver göra en rekapitalisering.

Regeringen har gjort en summering av dessa två saker och har i dialog med bolaget konstaterat att det inte kommer att vara aktuellt att bygga ut Arlanda. Regeringen kommer därmed inte att gå vidare med det som har kallats Färdplan Arlanda.

Anf. 21 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det är bra att Arlanda inte ska byggas ut. Jag hoppas också att det kommer en dag när Bromma flygplats läggs ned. Vi ska bygga ut tåg och järnväg, så att människor kan förflytta sig fort och klimatbra, helt enkelt.

Min fråga till Karolina Skog handlar om Arbetsförmedlingen. I dag var det en artikel i tidningen Arbetet, och vi har tidigare sett inslag i Sveriges Television. Jag har också kontakter med många arbetsförmedlare och även chefer på Arbetsförmedlingen. Man kan säga att situationen är väldigt pressad.

Det är många människor som i krisen har förlorat sitt jobb och som behöver skrivas in, men Arbetsförmedlingen har inte fått resurser för att klara det arbetet. Arbetsförmedlingen har mindre resurser i dag än man hade när det var mycket färre arbetslösa.

Detta får konsekvenser. Framför allt får det konsekvenser när man inte hinner skriva in människor. De får vänta väldigt länge på att få en ersättning. Men hyran ska betalas, och maten ska betalas. Människor lämnas i limbo.

Men det får också konsekvenser för väldigt många som i dag kanske står längre bak i arbetskön – människor med funktionsnedsättningar eller som av andra anledningar har varit arbetslösa länge. De får inte den hjälp och det stöd som de behöver för att kunna komma ut på arbetsmarknaden och få ett arbete.

Även samverkan med kommunerna är borttagen på många håll, liksom närvaron kring de lokala arbetsgivarna. Detta gör det mycket svårare att pressa ned arbetslösheten och se till att människor kommer i jobb.

Vad avser regeringen att göra för att ändra på situationen för Arbetsförmedlingen, så att människor som blir arbetslösa kan få det stöd och den hjälp som de faktiskt behöver? Jag tänker framför allt på dem som var arbetslösa redan före krisen.

Anf. 22 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Arbetsmarknaden i Sverige har förändrats på ett oerhört drastiskt sätt. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att möta det, men detta är också ett arbete där man analyserar situationen under tiden som reformer presenteras.

Ett huvudfokus har varit att bygga ut utbildningsplatserna i flera olika reformer. Jag tror att det viktigaste för Arbetsförmedlingen är att de har platser att slussa människor till. I ett läge där det inte kommer att vara något stort inflöde av just jobb att slussa människor till är en utbyggnad av bredden i vuxenutbildningssektorn oerhört viktig.

Regeringen har också gjort insatser för att stärka eller kanske framför allt hålla tillbaka minskningen. Att se till att det finns en närvaro i hela landet har varit ett viktigt fokus för regeringen. Man har gjort riktade satsningar på det. Vi har också stärkt Arbetsförmedlingen i detta läge.

Men den här krisen kom tillsammans med en väldigt stor reformering av Arbetsförmedlingen. Det står klart att det har inneburit ett oerhört tryck på myndigheten. Det faktum att dessa saker hände så nära varandra kan vi tyvärr inte trollera bort. Självklart innebär det att det blir ett väldigt stort tryck.

Vi måste noga följa utvecklingen framåt. Det ska inte vara så att människor får vänta på att få kontakt med Arbetsförmedlingen. Den ska finnas där för folk över hela landet.

Anf. 23 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Självklart blir det ett stort tryck när det händer så mycket på kort tid, men jag hörde inte ett svar om vad regeringen avser att göra för att Arbetsförmedlingen ska få de resurser som faktiskt behövs för att möta detta tryck.

Jag hade kontakt med arbetsförmedlare senast i går. De berättade då att en del av den tid de har får de lägga på att lära upp de nya privata aktörerna, det vill säga Arbetsförmedlingen får lära upp de nya privata aktörerna.

Vi vet också att regeringen kraftigt har skurit ned på anslagen till Arbetsförmedlingen. De arbetsförmedlare jag pratade med före krisen sa: Vi har inte ens tid, på grund av att vi mister så många anställda, att möta de arbetslösa. Och vi har inte pengar till att sätta in insatser för dem som vi hinner möta.

Om läget var så före krisen tror jag att Karolina Skog mycket väl kan föreställa sig hur läget är nu.

Det där med närvaro i hela landet är det fortfarande lite si och så med. Senast i går kunde jag läsa om vad konsekvensen har blivit av att Arbetsförmedlingen inte är närvarande i Söderhamn, till exempel. Man kan inte fortsätta med det arbete som man hade tillsammans med kommunen för att få långtidsarbetslösa att komma in i arbete. Det var väl känt, och det var ett väldigt gott resultat. Men det är nu raserat.

Min fråga kvarstår: Vad avser regeringen att göra för att se till att Arbetsförmedlingen får de resurser som behövs och som gör att människor

som har varit i arbetslöshet en längre tid får insatser och stöd för att komma ut på arbetsmarknaden? Det gäller funktionsnedsatta, människor med kort utbildning och, framför allt, människor som har en annan språkbakgrund. Så vad avser regeringen att göra för att se till att det händer något i rätt riktning?

Anf. 24 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Nu har vi en situation där många människor tyvärr har blivit av med sitt arbete under våren. Många av dem kan vara nära att få tillbaka det när ekonomin börjar växa igen och Arbetsförmedlingens listor fylls på. För många är det klokt att nu, under denna period, fokusera på kort eller lång utbildning för omställning. Det är en uppgift på hela arbetsmarknaden.

En annan är, precis som Ulla Andersson säger, att vi måste klara av att behålla fokus på dem som är långvarigt arbetslösa, den grupp som fortfarande finns kvar.

Jag kan i dag konstatera att kombinationen av dessa båda utvecklingar samtidigt med en stor omorganisation av Arbetsförmedlingen gör att vi kommer att följa utvecklingen mycket noga. Jag ser att det säkert finns anledning att återkomma med reformer som ser till att Arbetsförmedlingen ges möjlighet att utföra sitt uppdrag.

Anf. 25 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det svenska civilsamhället och Föreningssverige består av 250 000 organisationer, är arbetsgivare åt 180 000 personer och engagerar miljontals människor. Det spelar en stor roll för vårt samhälle, och i kris-tider blir kanske detta särskilt tydligt.

De offentliga åtgärder och rekommendationer som vidtagits för att minska smittspridningen har inneburit ökad utsatthet för många i vårt samhälle, och då har civilsamhället funnits där för dem. Samtidigt påverkas Föreningssverige och civilsamhället själva mycket kraftigt av den ekonomiska krisen, inte minst av rekommendationerna och restriktionerna. Det innebär att intäkterna minskar. Det innebär också, när företag inte kan bidra som de brukar, att man tappar stora intäkter. Det gäller försäljning, lägerverksamhet och lokaler som inte kan hyras ut. Detta blev snabbt verkligheten för det breda civilsamhället i Sverige.

Enligt en rapport, som jag tror att många har tagit del av, beräknas de samlade konsekvenserna av intäktstappet vara långt över 1 miljard kronor, och då är idrottsrörelsen inte medräknad i beloppet.

Jag vet, fru talman, att Miljöpartiet liksom vi kristdemokrater ofta har ett stort intresse av att värna civilsamhället. Trots detta har, menar jag, stöden varit små, kommit sent eller inte varit anpassade till civilsamhällets verklighet. Enligt en ny enkätundersökning oroar sig nu 50 procent av organisationsföreträdarna för hur deras framtid över huvud taget ska se ut. Och nio av tio tycker inte att regeringens stödpaket är anpassade för dem.

Vi och Vänsterpartiet har föreslagit ett utskottsinitiativ för att ta fram ett krispaket för detta, men det har i dag avslagits. Min fråga är: Vad tänker regeringen göra i stället?

Prot. 2019/20:140

16 juni

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och Vårändringsbudget för 2020

Anf. 26 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jakob Forssmed har rätt i att Miljöpartiet, precis som Kristdemokraterna, verkligen värnar det civila samhället i Sverige. Denna vår har tydligt visat vilket kitt det är för oss alla. Man har gjort oerhört viktiga insatser.

En av de första åtgärder som regeringen vidtog i dessa tider var att rikta bidrag till de tydligt drabbade kultur- och idrottssektorerna, där många ideella är aktiva. Efter hand har det kommit särskilt riktade bidrag till organisationer som vänder sig till våldsutsatta barn och kvinnor och utsatta barn och även till dem som arbetar för att nå äldre, som nu befinner sig i isolering. Så visst har det getts riktade bidrag. Därmed inte sagt att vi kan konstatera att allt är frid och fröjd.

Ett annat viktigt fokus för Miljöpartiet har varit att de insatser som utformas för näringslivet inkluderar den ideella sektorns affärsverksamhet, för det är ganska många föreningar som har ett ben där. De bedriver affärer såsom secondhandhandel. Jag har haft tät kontakt med denna sektor för att se till att den inkluderas i det omställningsstöd som ligger på riksdagens bord. Det har varit en sak som sektorn har framfört som viktig, och det är en av de saker som har varit i mitt och Miljöpartiets fokus under våren.

Anf. 27 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag är medveten om de saker som regeringen har gjort. Det är därför min kritik kvarstår. De har varit bra men helt otillräckliga.

Stödet till idrottsrörelsen är inte heller tillräckligt, enligt min uppfattning. Jag tycker inte att man har gett pengar där det har funnits en möjlighet att distribuera ut dem. Detta förstår jag i det första, tidiga perspektivet. Regeringen behöver anstränga sig mer för att nå fram till det breda civilsamhället. Jag menar att detta inte sker.

I dag fanns en möjlighet att gå fram med ett initiativ för att sätta ytterligare press på regeringen. Jag förstår att Karolina Skog avvisar det, tillsammans med flera andra partier som, tycker jag, inte riktigt har tagit in verkligheten.

Karolina Skog nämnde själv omställningsstödet. Där har vissa förändringar skett. Till exempel har kravet på F-skatt tagits bort, men civilsamhällesorganisationerna säger fortfarande att stödet inte är anpassat efter dem. Det är fel jämförelsemånader. Många av dem är för små men kan inte söka bidraget tillsammans eftersom de har olika organisationsnummer. De borde kunna söka det tillsammans som en koncern för att det ska fungera.

Mycket av organisationernas verksamhet ligger senare än just jämförelsemånaderna mars och april, och då kan stöden inte få verkan för dem. Samma sak gäller hur omsättningsbeloppet definieras. Alla deras intäkter tas inte med i beloppet. Det är alltså inte anpassat efter dem. Också i dessa frågor har jag lagt fram förslag i finansutskottet om att stödet behöver ändras för att man ska kunna ta del av stödet fullt ut. Men detta har också avvisats.

Min fråga är därför: Vad kommer i stället? Varför avvisar ni alla dessa förslag, Karolina Skog, utan att presentera alternativ för civilsamhället? Om ni ska göra detta, när kommer de?

Anf. 28 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag är ganska övertygad om att Jakob Forssmed vet och förstår att jag i första hand inte agerar genom utskottsinitiativ, även om vi flera gånger under våren har blivit överens. Så kan vi jobba under en kris-tid, men det är inte mitt arbetssätt i första hand. Det har varit en viktig sak efter dialog med den ideella sektorn, i den mån det har gått. Där har vi till exempel en kritiskt granskande EU-kommission i ryggen som tittar noga på hur vi utformar omställningsstödet.

Stödet var först bara tänkt för företag, men vi har sett till att det inkluderar den ideella sektorn, bland annat genom att ta bort kravet på F-skattse-del. Det är en viktig åtgärd för vissa delar av den ideella sektorn i Sverige. Det är *en* åtgärd, men vi behöver titta på helheten.

Jag tycker att det är bra att Jakob Forssmed lyfter fram den ideella sek-torn, så att vi får den på näthinnan och har med den när vi nu, vilket har upprepats många gånger här i dag, verkligen följer utvecklingen och sum-merar. Som helhet har vi gjort precis rätt saker, utifrån hur det verkligen har fallit ut. Den granskningen får vi ta med oss när vi startar upp verk-samheten igen efter några få sommarveckor. Vi är inte på något sätt färdiga med arbetet med att hantera den ekonomiska kris som vi står mitt i.

Anf. 29 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Först och främst vill jag tacka för en bra debatt. Jag vill också tacka finansutskottet för ett konstruktivt och snabbt agerande under våren. I en akut kris har vi kunnat lägga de vanliga debatterna åt sidan och samla oss för att tillsammans ta Sverige genom krisen, för Sveriges bästa.

Jag vill framföra ett särskilt tack till Emil Källström, Mats Persson och Karolina Skog för många och långa kvällar på Finansdepartementet.

Jag vill också rikta ett varmt tack till medarbetarna på finansutskottets kansli för ett snabbt och korrekt arbete under hårt tryck.

Era insatser, både ledamöters och tjänstemäns, har gjort stor skillnad för Sverige. Jag hoppas nu att alla får en välförtjänt vila i sommar och kommer tillbaka med ny energi. Den kommer att behövas.

Denna kris är nämligen inte på något sätt över. Även om trycket på intensivvårdsplatserna har lättat dör många svenskar, och risken för en andra våg är påtaglig.

Det har förekommit många sportrelaterade metaforer för att beskriva denna kris, och jag har själv gjort mig skyldig till några av dem. Men till skillnad från både vasalopp och maratonlopp vet ingen hur långt det är kvar till målgång i just detta lopp.

För många känns det som om det akuta skedet nu är över; och så kanske det är. Men det är också så att vår uthållighet nu sätts på prov. Här vet jag att frustrationen är stor hos många som frågar sig: Hur länge ska det fort-sätta så här?

Inte minst vittnar många som är över 70 år eller som tillhör andra risk-grupper om ensamhet men också om att de känner sig utpekade som svaga och hjälplösa.

Många bär också på en känsla av orättvisa över att vissa lever sina liv nästan som vanligt medan de själva känner sig inlåsta och isolerade. Visst är det orättvist. Viruset är orättvist, och det låter sig inte förhandlas med. Därför finns det inte heller något alternativ. Så länge vi inte har ett vaccin måste alla hålla fast vid myndigheternas rekommendationer, så att vi håller

smittspridningen nere, avlastar sjukvården och skyddar människor i riskgrupper. Håll avstånd, tvätta händerna och stanna hemma om du har symptom.

Men vi behöver också tänka på vad vi kan göra för att hjälpa andra. Fortsätt höra av dig till nära och kära som känner sig ensamma. Försök hitta sätt att umgås som är säkra ur smittspridningssynpunkt. Och för att vi ska ta oss igenom detta måste vi hålla ut. Men för att orka det behöver vi också stötta varandra, både som medmänniskor och som samhälle.

Fru talman! När kammaren i dag ska besluta om riktlinjer för den ekonomiska politiken är det i ett läge som är lika allvarligt som det är svårbedömt. Världsekonomin har drabbats av en nedgång i efterfrågan av historiska proportioner både vad gäller storlek på fall och snabbhet. Sveriges exportindustrier har drabbats av både fallande efterfrågan och omfattande störningar i leverantörskedjorna.

På arbetsmarknaden stiger antalet arbetslösa, medan sysselsättning och arbetskraftsdeltagande sjunker. Den offentliga finansiella följden är fallande skatteintäkter på både statlig och kommunal nivå.

Även om en viss uppgång nu kan anas i ekonomin är det från en låg nivå, och osäkerheten är fortsatt mycket stor. Det gör också att beredskapen att vidta nya krisåtgärder förblir hög. Det kan jag säga tack vare att Sverige har sparat i ladorna under de goda åren, och vi gick in i denna kris med den lägsta statsskulden sedan 1977.

Till skillnad från många andra länder har Sverige inte bara ett stort manöverutrymme att hantera krisens inledande skede. Vi har också ekonomiska muskler som krävs för att understödja den återhämtning av ekonomin som förr eller senare ska genomföras.

Fru talman! Vid sidan av den ekonomiska vårpropositionen och vårändringsbudgeten har regeringen hittills överlämnat sammanlagt nio ändringsbudgetar till riksdagen. De krisåtgärder som regeringen har vidtagit är av historiska mått både när det gäller omfattning och snabbhet. Krisåtgärdernas direkta offentliga finansiella effekter uppgår nu till 250 miljarder kronor. Därutöver har hundratals miljarder ställts till förfogande i lån och garantier.

Flera av de tidigare talarna har redogjort för regeringens krisåtgärder, och jag ska inte räkna upp alla. Men jag vill påminna om de fyra steg som regeringen i samarbete med Centerpartiet och Liberalerna har arbetat efter.

Det första är att sjukvård, smittskydd och äldreomsorg ska ha alla nödvändiga ekonomiska resurser. Här vill jag särskilt lyfta fram att staten tar notan för alla skäligena merkostnader som kommuner och regioner har i sjukvård och äldreomsorg på grund av coronaviruset.

Regeringens budskap till all personal i sjukvården och äldreomsorgen som nu kämpar med många och långa arbetspass är tydligt: Brist på pengar får inte, kommer inte och ska inte stå i vägen för ert viktiga arbete.

I detta sammanhang vill jag också klargöra något annat, nämligen att Sverige inte tar några ekonomiska hänsyn i kampen mot viruset. Att påstå något annat är fel.

Det andra steget i strategin är att lindra virusets ekonomiska effekter. För att rädda människors jobb och försörjning stöttas livskraftiga svenska företag med ekonomiskt bistånd så att de kan övervintra krisen och snabbt återgå i full verksamhet när det är möjligt. Inte minst har det statliga stödet till korttidspermittering gjort det möjligt för hundratusentals svenska lön-

tagare att gå ned i arbetstid i stället för att gå ut i arbetslöshet. Enligt regeringens senaste prognos kommer 1,3 miljoner löntagare att ta del av detta stöd för innevarande år.

Men samtidigt är det klart att alla jobb och företag inte kommer att kunna räddas. Därför jobbar vi också med ökad trygghet för dem som blir arbetslösa. Redan nu har 100 000 svenskar blivit av med arbetet, och siffran kommer troligen att stiga. Därför behöver man stöd för att kunna återgå i arbete och ha en trygghet under denna period som man är arbetslös. Därför har arbetslöshetsförsäkringen fått rimligare ersättningsnivåer, och tillsammans med lättnader i medlemsvillkoren ser vi att a-kassornas stora medlemstapp under alliansregeringen nu har kunnat hämtas hem.

Men lika viktigt som det är med ekonomisk trygghet är det också att det finns en tydlig väg tillbaka i arbete. Därför har takten i de senaste årens utbyggnad av antalet utbildningsplatser höjts ytterligare, så att den som blir arbetslös ska mötas både av tydliga krav och av goda möjligheter att fylla på kompetens eller ta de möjligheter som finns att helt ställa om till ett nytt yrke.

Fru talman! Slutligen vill jag säga någonting om den ekonomiska återhämtningen. Som en del av krispaketet höjs de allmänna statsbidragen i år till kommuner och regioner med 26 miljarder kronor, varav 12,5 miljarder kronor är permanenta. Kommuner och regioner får därmed det andrum som krävs för att undvika massuppsägningar och stora neddragningar när skatteintäkterna nu faller. Detta stärker vård, skola och omsorg, men det är också en kraftfull politik för att möta den ekonomiska nedgången.

De senaste åren har allt fler forskare också pekat på att offentlig konsumtion och offentliga investeringar är en mycket effektiv politik för att möta nedgångar i konjunkturen och för att rädda jobb. Sverige har därför en historisk möjlighet att genomföra kraftfulla investeringar som driver den ekonomiska återstarten samtidigt som man tar sig an våra långsiktiga samhällsproblem och utmaningar.

Inte minst har Sverige stora investeringsbehov i välfärden. Samtidigt som det föds många barn ökar andelen äldre i befolkningen. Detta kräver nya förskolor, skolor, vårdcentraler och äldreboenden. Inte minst ska hela äldreomsorgen byggas ut eftersom den 40-talistgeneration som nu börjar komma upp i 80-årsåldern och som har byggt upp detta land under sitt arbetsliv naturligtvis också ska ha rätt till en trygg ålderdom.

Men detta är inte bara fråga om moral – för det är en moralisk fråga – utan det handlar också om ekonomi. För om inte äldreomsorgen räcker till är det bara en tidsfråga innan människor i min ålder, oftast kvinnor, börjar gå ned i arbetstid eller helt lämnar arbetsmarknaden för att själva ta hand om sina gamla föräldrar.

Det var därför som regeringen under förra mandatperioden investerade 35 miljarder kronor i välfärden och har aviserat stora resurstillskott även under denna mandatperiod. Nu arbetar faktiskt 100 000 fler medarbetare i välfärden jämfört med 2014.

Men om ännu fler ska kunna rekryteras till exempelvis äldreomsorgen måste vi fortsätta skjuta till resurser så att alla medarbetare får rätt utbildning, rimliga arbetsvillkor och löner som går att leva på.

Så kan vi inte bara säkra en trygg och värdig ålderdom för våra äldre utan också skapa många viktiga jobb inom en av Sveriges riktiga framtidsbranscher.

Det andra området som vi behöver investera i är förstas klimatomställningen. Krisen erbjuder en möjlighet att höja takten i arbetet med att göra Sverige till världens första fossilfria välfärdsland. Investeringar som minskar Sveriges utsläpp och bryter vårt oljeberoende skapar inte bara jobb här och nu utan utgör också vår generations chans att lämna över ett mer hållbart samhälle till våra barn och barnbarn.

Men klimatfrågan är också en fråga om vårt framtida välstånd. Sverige ska ha en tätposition i den globala klimatkapplöpningen om investeringar och innovationer. Det skapar framtidstro och hållbarhet, och inte minst skapar det jobb.

Jobben, fru talman, måste nu prägla all annan politik. Det gäller inte minst Sveriges unga som nu går ut i vuxenlivet och ska försörja sig på en hårt pressad arbetsmarknad. Därför ska varje ung människa ha goda möjligheter och tydliga krav att komma i arbete. Man behöver vara redo att lägga om sina planer och söka sig dit jobben finns, börja plugga lite tidigare eller välja en annan utbildning än den man hade tänkt sig.

Samtidigt ska alla unga som har svårt att hitta jobb också veta att det finns hjälp att få. Våra ungdomar ska inte börja sitt vuxenliv i långvarig arbetslöshet och passivitet. Vi står inför många allvarliga risker just nu, men om det är något som Sverige absolut inte har råd med är det en förlo-rad ungdomsgeneration. Detta är dessutom en ungdomsgeneration som har tagit ett väldigt stort ansvar och fått göra stora uppoffringar i den här krisen när både gymnasieskolor och universitet har fått gå över till distansundervisning.

Många ungdomar har inte fått den undervisning som de kanske hade behövt, och de som har gått ut gymnasiet under de senaste veckorna har fått göra stora uppoffringar för att vi ska kunna skydda våra äldre och riskgrupperna och stödja personalen i sjukvården och äldreomsorgen för att begränsa smittspridningen. När vi läser cv:n i framtiden ska vi minnas att de som tog examen våren 2020 är en generation som har gjort stora uppoffringar och tagit ansvar för Sverige och för sina medmänniskor.

Fru talman! Nu pågår de första stegen i arbetet med att ta fram budgetpropositionen för 2021. Vid sidan av en kraftfull politik för jobb, välfärd och klimat måste Sverige också fortsätta att ta itu med andra samhällsproblem. Det är uppenbart att vi måste fortsätta att stärka Sverige krisberedskap och försvar. Många bostadsområden plågas av vardagsbrott och våldsbrottslighet. Fler utrikes födda – inte minst kvinnor – måste komma i arbete, med den frihet och gemenskap och det självbestämmande som kommer med en egen försörjning.

När ekonomin vänder och det börjar gå uppåt igen måste vi såklart också bygga nya ekonomiska skyddsvallar inför nästa kris.

Samarbetet mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna har under våren visat att vi har handlingskraft och att den finns där när Sverige jobbar tillsammans. Nu fortsätter arbetet med att ta Sverige genom krisen. Jag vill också ta chansen att önska alla en riktigt glad, om än något ovanlig, sommar.

Anf. 30 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Vi har talat om – och infört respektive vidtagit – krispaket och åtgärder. Den tillfälliga nedsättningen av arbetsgivaravgiften löper ut i juni, det vill säga om ganska exakt två veckor. Omställningsstödet, som

ännu inte är på plats men som förhoppningsvis kommer på plats i samband med morgondagens votering, löpte ut redan i april. Det har alltså löpt ut redan innan det ens har kommit på plats. Den högre graden av korttidspermittering, alltså det permitteringsstöd som möjliggör upp till 80 procents permittering, löper ut i juli.

Jag vill egentligen ingenting hellre än att börja planera och arbeta med nästa fas i detta – att på olika sätt stärka näringslivet varaktigt och långsiktigt. Poängen med marknadsekonomi är ju inte att till varje pris undvika företagskonkurser; det är nästan tvärtom, om man ska vara lite krass. Darwin hade egentligen lika gärna kunnat vara ekonom som biolog.

Jag bedömer att skillnaden mellan mig och finansministern här är att jag inte tror att denna kris är över riktigt än, utan jag tror att vi kommer att behöva förlänga ett par av dessa stöd åtminstone ett par månader eller över sommarmånaderna.

Frågan är då, kort och gott: Finns det någon sannolikhet över huvud taget att finansministern kommer att landa i samma slutsats som jag gör?

Anf. 31 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag börjar med att påminna om att de krisåtgärder regeringen har vidtagit är helt unika i sin storlek och inte har setts under tidigare kriser i Sverige, både vad gäller stöd eller bistånd till företag och vad gäller åtgärder för att stötta kommuner och regioner i det här läget. Vi har under hela denna period försökt att vara väldigt flexibla och försökt att följa utvecklingen väldigt noggrant, arbeta utifrån olika scenarier och sedan, utifrån utvecklingen, komma med åtgärder snabbt och skyndsamt.

Självklart är det så att vi på Finansdepartementet fortsätter att noggrant följa den ekonomiska utvecklingen för att se vilka ytterligare åtgärder – om det krävs sådana – som vore mest lämpliga att komma med utifrån hur utvecklingen ser ut.

De åtgärder vi har vidtagit hittills har lite olika slutdatum. Omställningsstödet är ju ett stöd för omsättningstapp i mars och april, men det kommer att betalas ut nu i sommar och kommer naturligtvis att underlätta för många företag. Korttidspermitteringen är någonting som kommer att löpa på i princip hela det här året, och detta kommer naturligtvis att vara viktigt för många företag. De uppskov som finns på skattekontona kommer också att löpa under en längre tid. Det rör sig alltså om lite olika faser.

Jag tycker också att det är viktigt att säga att det nu när reserestriktionerna släpps finns en möjlighet för turist- och besöksnäringen, som annars hade varit väldigt pressad, att kanske till och med ha en bra sommar om man anpassar verksamheten.

Det är klart att förutsättningarna ser lite annorlunda ut än vad de annars hade gjort, men självklart följer vi utvecklingen och ser vad vi bedömer är bäst avvägt. Vi ser också en liten uppgång i ekonomin, och det behöver vi också titta lite närmare på.

Anf. 32 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Jag tänkte lite mer specifikt på den besöksnäring som har majoriteten av sin verksamhet och sin omsättning just under sommarmånaderna – campingar, gästhamnar, nöjesparker eller vad det kan vara.

Finns det något besked till den branschen? Det är ungefär 30 000 personer som har varsrats eller blivit av med sitt jobb. Det är normalt, eller

ganska vanligt, att det är ganska många unga som kommer in och jobbar. Det är klart att det hade varit en positiv signal till denna bransch, eller till denna näring, om man hade kunnat säga att man förlänger den tillfälliga nedsättningen av arbetsgivaravgiften till att gälla inte bara nu i juni utan även i juli och augusti. Det hade kunnat vara en ganska stark signal till en i sammanhanget modest kostnad. Min fråga är alltså om det finns något särskilt besked till dem.

Fru talman! Slutligen – eftersom jag glömde det i mitt anförande inledningsvis – vill jag önska talmannen, finansministern och kammarens ledamöter en så glad och trevlig sommar som förutsättningarna medger.

Anf. 33 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Besöksnäringen kan naturligtvis ta del av alla de stöd som finns, såväl korttidspermittering som hyresstöd och omställningsstöd. Också de möjligheter som finns att skjuta upp skatt finns det möjligheter för besöksnäringen att ta del av. Vi har inte jobbat särskilt mycket med branschspecifika stöd, förutom med just hyresstödet.

Här får vi naturligtvis se hur det utvecklar sig i sommar. Det är också så att det nu, givet att många svenskar nu planerar att semestra i Sverige, finns en möjlighet för den svenska besöksnäringen att ha en riktigt bra sommar. Givet att man klarar av att anpassa sin verksamhet till de rådande restriktionerna och att man ser till att hålla avstånd kommer det att finnas goda möjligheter att ha en sommar där man får rejäla intäkter.

Anf. 34 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Tack, finansministern, för anförandet! Tack också för samarbetet under våren i en lång rad frågor där vi har kunnat kroka arm för att göra Sverige bättre och ta Sverige igenom krisen!

Vi fick dystra siffror från Arbetsförmedlingen i dag om framtidsutsikterna för många som har blivit av med eller riskerar att bli av med arbetet.

Vi kan konstatera, som finansministern också gjorde i sitt anförande, att utan permitteringsstödet hade det sett långt värre ut. Det är väldigt bra att regeringen fick det på plats och att man höjde både subventions- och permitteringsgrad i systemet.

Det finns dock en plump i protokollet, tycker jag, när det gäller det här stödet, och det handlar om de tidsbegränsade anställningarna. Vi har ett system på plats i Sverige som inte har ändrats under krisen. Det innebär att Tillväxtverket har ställt frågan till 75 000 företag till dags dato: Har ni sparkat tillräckligt många visstidsanställda, konsulter, vikarier och andra personer med tidsbegränsade anställningar? Har ni inte gjort det blir det ett automatiskt nej till er ansökan om permitteringsstöd.

Jag frågade finansministern om detta i april, fru talman. Då förde finansministern ett resonemang om att detta skulle vara ett nytt angreppssätt, trots att den här frågan har funnits med i den svenska diskussionen sedan åtminstone 2011. Men finansministern sa också att hon var beredd att se över stödet, titta på det med öppna ögon och gå igenom om det finns skäl att ändra detta. Men så har inte skett. Och skadan har blivit än större, och nu är den väl i stort sett skedd, är min bedömning. Om finansministern ändå kan drista sig till att utvärdera stödet ställer jag frågan: Blev det inte fel här? Var inte detta ett orimligt krav att ställa på företagen i en så djup lågkonjunktur, och borde inte de här personerna också omfattas?

Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jakob Forssmed har pekat på det här flera gånger. Det är naturligtvis viktigt att man tittar igenom och funderar på om stödet har utformats på allra bästa sätt. Det tror jag att vi kommer att kunna fortsätta diskutera också inför nästa kris.

Jag tycker att det är viktigt att skilja på de två systemen för korttidspermittering.

Ett system gäller i en djup lågkonjunktur som drabbar hela ekonomin och gäller för hela arbetsmarknaden. Då finns inte det här kravet med. Då är också ersättningsnivåerna betydligt lägre. Det finns heller inget krav på att företagen ska visa att man har allvarliga ekonomiska problem.

Sedan har vi det system som vi snabbt lyfte på i början av krisen och som gäller för företag som av någon anledning har stora ekonomiska problem. Här är det coronapandemin som gör att man har stora ekonomiska problem. Detta är ett betydligt mer generöst system än det andra systemet.

Att det här kravet finns i detta system, inte i det generella, är därför att det inte är alla delar av ekonomin som har drabbats, utan det finns branscher där det finns arbetstillfällen.

Jag tror verkligen att vi behöver titta på det här framöver, för vad vi har sett under våren är att det finns lediga arbeten i de gröna näringarna, bland annat i jordbruk och skogsbruk, men också i äldreomsorgen. Där behöver man fortfarande arbetskraft. Sedan kan man diskutera om den här krisen har varit så djup att de som ändå skulle ha blivit arbetslösa borde kunna ta de jobben. Det är något som jag tror att vi verkligen behöver titta på framöver. Men det vi har sett under våren är att det har varit stor efterfrågan på arbetskraft i inte minst de gröna näringarna.

Anf. 36 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Detta tycker jag inte riktigt hänger ihop.

Jag håller med om att det är ett problem att de två systemen har funnits parallellt och att regeringen valde ett system för ett ekonomiskt normalläge och att skruva upp subventionsgrad och permitteringskrav i detta system. Men är det verkligen finansministerns uppfattning att Sverige inte befunnit sig i en synnerligen djup lågkonjunktur? I alla kriser finns det ju alltid några positioner som är lediga. Men det system som finansministern hänvisar till är ju tänkt för ett ekonomiskt normalläge. Det är det som gör det så problematiskt.

OECD:s utvärderingar visar att de länder som hade system under finanskrisen som inte omfattade tillfälligt anställd personal ändrade dem så att de omfattade tillfälligt anställd personal. Konjunkturinstitutet har pekat på att det i det här läget vore önskvärt om systemet också omfattade tillfälligt anställda personer.

Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att finansministern tycker att det här systemet är bra, eftersom det har funnits många chanser att ändra det. Hon tycker att det är bättre att människor som har en viss anställningsform går ut i arbetslöshet och att de som har en annan typ av anställning kan haka sig kvar i sin anställning. Jag tycker att det är dålig krispolitik i detta mycket bekymmersamma läge.

Jag trodde att vi var överens om att vi i det läget ska försöka få så många som möjligt att kunna haka kvar i sina anställningar, åtminstone i det korta perspektivet, för vi vet ju vad som händer om arbetslösheten biter

sig fast. Kommer människor ut i arbetslöshet är det en längre väg tillbaka. Det är ur arbetstagarens perspektiv hela grunden för permitteringssystemet att det är värre att hamna i arbetslöshet. Om detta trodde jag ändå att det rådde enighet.

Anf. 37 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Det är viktigt att påminna om att vi har skruvat upp nivån på ersättning i det här systemet och att det är andra krav än i det generella systemet, där arbetstagarna själva tar en större del. Det tycker jag är viktigt att ha med sig när man diskuterar den här frågan. När den värsta krisen är över får vi se om vi hade kunnat göra på något annat sätt och om det hade varit bättre.

Det är också viktigt att påminna om att hela branscher har ropat efter arbetskraft också i den här krisen. Någoting som man behöver fundera på är hur man ska utforma både det tillfälliga och det permanenta systemet på allra bästa sätt. Det är en större fråga än den om tillfälligt anställda. Där har vi ett läge med sjukvårdsutbildad personal som är korttidspermitterade med statliga pengar samtidigt som sjukvården har stor personalbrist.

Jag tror att finns mer att fundera på när det gäller hur man kan utveckla de här systemen för att de ska fungera ännu bättre än vad de har gjort under den här krisen.

Anf. 38 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Finansministern tar upp äldreomsorgen i sitt anförande, och det är bra. Den behöver belysas och debatteras, och framför allt behöver den resurser.

Finansministern konstaterar också att om resurserna inte räcker till kommer det att krävas att kvinnor i hennes egen ålder går ned i arbetstid eller slutar att arbeta. Men så är det ju redan. Det finns rapporter som visar att över hundra tusen anhöriga redan har gått ned i arbetstid eller slutat arbeta helt på grund av att äldreomsorgen inte är tillräckligt utbyggd.

Trots detta tog Moderaterna och Kristdemokraterna i sin budget bort det riktade statsbidraget på 2 miljarder, som hade gett ungefär 4 000 fler anställda. Och regeringen, tillsammans med sina samarbetspartier, har valt att inte ha det kvar.

I januariöverenskommelsen nämns knappt äldreomsorgen trots att det har varit väl känt sedan länge att äldreomsorgen har haft stora behov av resurstillskott, detta trots de tillskott vi tillförde under förra mandatperioden. Det är ständiga nedskärningar, ständig tidspress och stress.

Matlådor kan stå i kylskåpet i fem dagar och upp till en vecka. Man får stå där och titta på de där matlådorna och undra vad det blir för mat den här veckan – inte så bra för aptiten. Personalen springer in och får springa ut igen. Personalen pratar om att de har för lite tid, och de äldre pratar om att de får för lite tid. Och vi vet att det är visstidsanställda, deltidsanställda och så vidare.

Vi lägger jättestora pengar på att rädda jobb och företag – det är väldigt bra – men samtidigt pågår nedskärningar i äldreomsorgen. Varför då, finansministern?

Anf. 39 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Det är jättebra att Ulla Andersson tar upp äldreomsorgen. Men för att vi inte ska vara för dystra vill jag börja med att säga att det finns en förbättringspotential i äldreomsorgen men att vi har en fantastisk äldreomsorgspersonal. Det är så mycket underbar personal som arbetar och stöttar de äldre och verkligen kämpar och sliter för att leverera allra högsta kvalitet. Många äldre är också väldigt nöjda med både hemtjänst och äldreboenden och har en fin relation till personalen där. Det lagas också väldigt mycket god mat på våra äldreboenden i Sverige.

Det hindrar inte att det finns enskilda aktörer som kan förbättra kvaliteten och att det är ett område som vi behöver bygga ut stort. Jag ser framför mig att detta kommer att vara en stor och viktig arbetsuppgift framöver. Det är något vi har jobbat med under de senaste åren, och jag är glad över det samarbete som jag har haft med Ulla Andersson kring att just stärka äldreomsorgen och öka antalet anställda.

En av de största punkterna i januariavtalet är ytterligare resurser till kommuner och regioner, och äldreomsorgen utgör en stor andel av kommunernas utgifter och budget. Det gör att äldreomsorgen är en central del av det som vi i januariavtalet har sagt att vi ska lägga resurser på.

Det har också varit viktigt under denna vår, då de insatser som kommuner och regioner har fått i form av generella statsbidrag har varit historiskt stora i sitt omfång. Detta kommer att göra att äldreomsorgen kan upprätthålla kvaliteten också genom denna kris.

Anf. 40 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Ja, det finns mycket bra personal, och många gamla är nöjda med de insatser de får.

Men jag praktiserar rätt mycket i äldreomsorgen, och då får jag samma svar från såväl de gamla som personalen när jag frågar vad som behövs: mer tid, mer resurser, mindre stress och bättre kontinuitet. Det är den röda tråden i alla svar jag har fått under åren. Detta är tydligt.

Även om finansministern säger att regeringen har tillfört resurser vet både hon och jag att det pågår nedskärningar. Vi kan läsa om hur man drar ned tid på duschning för att spara pengar, hur personalen ska handla ännu fortare än de redan gör, hur äldreboenden stängs ned och hur man drar ned på personal, framför allt på boenden med dementa.

På många äldreboenden är maten bra, men maten i de mikrolådor som hemtjänsten springer in och stoppar i kylskåpet är inte av bästa kvalitet. Äldre kan behöva vara med och laga maten för att de ska få aptit och inte drabbas av näringsbrist.

Vi vet att det är många visstider, och det ger ingen kvalitet. Det behövs heltider och tillsvidareanställningar.

Finns det någon långsiktig plan för hur vi ska säkra resurserna till välfärden och hur vi ska göra så att personalen vill stanna kvar och att nya vill söka sig dit? Vi behöver 130 000 fram till 2030 för att klara dagens kvalitet i äldreomsorgen – och den kan vi ändå inte vara nöjda med, med tanke på hur det ser ut och vad vi nu har upplevt under coronan.

Trots att personalen är riktiga kämpar och gör allt vad de kan är resurserna alldeles för knappa.

Trevlig sommar!

Anf. 41 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag delar Ulla Anderssons uppfattning att resurserna är för små och att vi behöver satsa ytterligare på äldreomsorgen. Jag är glad över mitt, regeringens och Ulla Anderssons gemensamma arbete under förra mandatperioden för att stärka äldreomsorgen. Jag är stolt över de ytterligare resurser som vi har kunnat tillföra under denna mandatperiod, inte minst denna vår med 26 miljarder i generella statsbidrag.

Jag ser dock att vi kommer att behöva göra mycket mer framöver.

I år har vi bland annat jobbat med ett äldreomsorgslyft, som innebär att personer kan få anställning och utbildning samtidigt och där staten står för lönen under utbildningstiden. Detta gör att fler kommer att kunna få en fast anställning.

Det behövs mer resurser och mer personal, och personalen måste ha rimliga arbetsvillkor. Det behövs fasta anställningar, för så skapar man kontinuitet, hög kvalitet och trygghet – både för personal och äldre.

Sverige behöver en mer långsiktig utveckling av äldreomsorgen så att fler får kontinuitet genom fler fasta anställningar och mer utbildad personal. Därför är det bra att kommunerna har kunnat bygga ut yrkesvux med fler utbildningsplatser inom omsorgsyrkana, för här kommer det att behövas mer personal.

Anf. 42 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Belgien, Malta, Bulgarien, Nederländerna, Cypern, Polen, Danmark, Portugal, Estland, Rumänien, Finland, Slovakien, Frankrike, Slovenien, Grekland, Spanien, Irland, Italien, Tjeckien, Kroatien, Tyskland, Lettland, Ungern, Litauen, Österrike och Luxemburg. Det är alla EU-länder utom ett.

Vad har alla dessa länder gemensamt? Jo, alla dessa länder har sedan hösten 2014 fram till februari i år haft en bättre utveckling av sin arbetslöshet än vad Sverige har haft. Sverige är alltså sist på denna lista.

Detta oroar mig, fru talman, och under åren framöver kommer vår viktigaste uppgift att vara att bekämpa arbetslösheten.

Delar finansministern bilden att vi har haft en alltför dålig utveckling trots en stark högkonjunktur? Och om vi tittar framåt, vilka strukturella reformer behövs för att trycka tillbaka arbetslösheten under kommande år så att även de många som blev arbetslösa före krisen kan komma tillbaka i arbete när det vänder?

Anf. 43 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Finland, Danmark, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Slovakien, Tjeckien, Slovenien, Kroatien, Grekland, Österrike, Ungern, Italien, Spanien, Portugal, Frankrike, Storbritannien, Irland, Nederländerna, Belgien, Luxemburg och Tyskland är länder som har lägre sysselsättningsgrad än Sverige. Vi har alltså högst andel sysselsatt befolkning i hela EU. Alla dessa länder har också ett lägre arbetskraftsutbud.

Anledningen till den svenska utvecklingen är inte att vi har låg sysselsättning utan att vi med vårt historiskt höga arbetskraftsutbud överträffar alla i hela EU.

Under de senaste åren har det stigande arbetskraftsutbudet i Sverige överraskat många bedömare och prognosmakare. Det går alltså inte dåligt med sysselsättningen utan väldigt bra med arbetskraftsutbudet. Detta är i

grunden positivt, för ska man komma i jobb måste man såklart vara med på arbetsmarknaden.

Jag är bekymrad över att arbetslösheten, inte minst ungdomsarbetslösheten, riskerar att öka framöver. Men det skulle också vara mycket bekymmersamt om arbetskraftsutbudet minskar, inte minst för dem som nu kommit ut på arbetsmarknaden, nämligen utrikes födda kvinnor.

Anf. 44 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Det är uppenbart varför vi inte har haft strukturella reformer för att pressa tillbaka arbetslösheten. Det finns ju inga problem med den, sa finansministern just. Trots att det har blivit fler långtidsarbetslösa sedan Stefan Löfven och Magdalena Andersson blev ministrar i den svenska regeringen är det tydligen inget problem.

Jag delar bilden att det är fantastiskt att vi har haft en stark sysselsättningsutveckling, men jag kan aldrig dela bilden att det inte skulle vara ett problem att allt fler personer hamnar i arbetslöshet.

Vi kan inte ge upp kampen mot arbetslösheten. Jag och Moderaterna kommer varje dag under många år framöver att kämpa för att genomföra riktiga och viktiga reformer för att trycka tillbaka arbetslösheten. Det handlar om utbildning och omställning. Det handlar om att få till en utbildningsplikt som verkligen är en utbildningsplikt på riktigt. Det handlar om en bidragsreform och om ett skattesystem som gynnar företagande och kan ge fler jobb. Listan kan göras lång.

Jag hoppas att vi när vi kommer tillbaka i höst kan fortsätta i samma konstruktiva anda för att ta fram förslag för Sveriges bästa. Men om vi inte delar bilden att det är ett problem att så många människor är arbetslösa trots en stark sysselsättningsutveckling blir det svårt att kunna enas om viktiga reformer för att pressa tillbaka arbetslösheten.

Låt mig göra det väldigt klart: Jag tänker inte komma tillbaka hit efter sommaren med en belåten min för att sysselsättningen har ökat. Det är bra. Men vi hade en hög arbetslöshet redan före krisen – den slog all time high för invandrarkvinnor – och den kommer jag att bekämpa varje dag.

Anf. 45 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Att vi socialdemokrater vill bekämpa arbetslösheten tror jag inte har undgått någon.

Men det går inte att säga annat när det gäller en internationell jämförelse där Sverige sticker ut än att detta inte bara gäller arbetslösheten utan även arbetskraftsutbudet. Det beror inte minst på att utrikes födda kvinnor nu är en del av arbetsmarknaden. De har kommit ut på arbetsmarknaden.

Detta beror inte minst på strukturella reformer som den här regeringen har genomfört vad gäller föräldraförsäkring, utbildningsplikt och borttagande av stöd för att man inte ska arbeta, till exempel vårdnadsbidraget. Det är strukturella förändringar som vi har gjort för att människor ska komma ut på arbetsmarknaden.

Sedan ska vi naturligtvis vidta ytterligare åtgärder för att man också ska komma i arbete. Extratjänster är en sådan åtgärd som gör att många, inte minst utrikes födda kvinnor som är nya på arbetsmarknaden, som nu har kommit ut i och med det ökade arbetskraftsutbudet också har tagit ett steg in i arbete. Därutöver är fortsatt utbyggnad av uppsökande metoder och utbildning naturligtvis vägen framåt.

Men det går inte att säga annat än att i en internationell jämförelse har Sverige unikt högt arbetskraftsutbud och unikt hög sysselsättningsgrad, inte minst tack vare att så många kvinnor arbetar i Sverige. Det ska vi vara stolta över – samtidigt som vi ser till att fortsätta att bekämpa arbetslösheten.

(Applåder)

Anf. 46 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Läget i ekonomin är dystert. Människors tillvaro skakar i sina grundvalar.

Sverige var inte rustat att möta den coronakris som nu råder. Vi hade redan bostadsbrist. Sjukvården gick redan på knäna. Vi hade redan stor arbetslöshet. Vi hade redan fattiga pensionärer. Vi ser, i pandemins spår, hur skör och instabil kapitalismen är.

Nyliberal konsensus råder här i riksdagen om åtstramningar, om budgetöverskott och om det finanspolitiska ramverket. Ramverket kräver att det sparas i ladorna, medan samhällsbygget har fallit. Ramverket vilar på nyliberal ideologi. Den offentliga sektorn har ansetts som byråkrati. Den ska begränsas, har man sagt. Det privata kapitalet ska vara effektivare.

Allt sedan 80-talet har man hojtat om att den offentliga sektorn är för stor. Den ska krympas och bli privat, har man sagt. Det är det vi skördar frukterna av i dag. Och så skulle det ju bli en sådan formidabel tillväxt. Det som växer nu är de nya privata företagens vinster i skatteparadiserna. I dag kan vi se vad denna effektivitet har inneburit i form av avvecklade beredskapslager och avskaffande av god hälsa och sjukvård.

Bättre skola, stod det på Moderaternas valaffischer på 90-talet. Skolan privatiserades, och det pedagogiska resultatet blev uselt. Men vinsterna blev stora och goda.

Som socialist står jag i total opposition till den politik som förs nu. Ekonomin finns till för folket, inte tvärtom. Folkets val går före storfinansen, som Socialdemokraterna tidigare sa.

Jag anser att den ekonomiska politikens mål ska vara full sysselsättning. Statsbudgeten får gå med det underskott som krävs. Godtyckliga mål för budgetunderskott och statsskuld – som i det finanspolitiska ramverket och EU-fördraget – ska avvisas helt.

Arbete åt alla, full sysselsättning, ska vara målet för den ekonomiska politiken. Arbetslösheten ska bort efter decennier av permanent hög arbetslöshet. Alla som kan ska ha ett arbete på heltid med avtalsenlig lön. Ett allmänt sysselsättningsprogram ska skapas, där alla de som inte har hunnit hitta ett arbete ska ges anställning. Då försvinner behovet av förnedrande arbetslöshetsförvaltning som jobb- och utvecklingsgarantin. En mängd samhällsnyttiga arbeten kommer att bli utförda.

Vi har råd att sätta folk i arbete. Vi har inte längre råd att göra avkall på det kravet. Arbete åt alla är en jämställdhetsfråga. Arbetslösheten slår särskilt mot kvinnor.

Fru talman! Rätten till arbete är en integrationsfråga. Arbetslösheten slår särskilt hårt mot dem som bor i förorterna. Där är det många som är arbetslösa.

Arbete åt alla är också en ungdomsfråga. De unga drabbas stenhårt av den förda politiken.

Full sysselsättning är en maktfråga. Om vi har full sysselsättning tappar hotet om arbetslöshet sin kraft. Då stärks arbetarnas ställning. När alla får arbete kan vi också fortsätta förkortningen av arbetstiden. Målet är att en arbetsvecka inte ska vara längre än 30 timmar.

Som socialist avvisar jag all uppluckring av arbetsrätten. Den politiken bygger på en lögn om att otrygghet skapar arbetstillfällen. Den socialdemokrat som ställer upp på en sådan politik sviker allt som den svenska arbetarrörelsen har kämpat för. Om man inte som arbetsgivare kan erbjuda en trygg och fast anställning till god, avtalsenlig lön har man ingen framtid på svensk arbetsmarknad.

Fru talman! Bostaden är en social rättighet, inte en handelsvara. Bostadsförsörjningen är ett ansvar för samhället. Med rätt finanspolitik har vi råd med omfattande investeringar i bostadssektorn. Stor nyproduktion ska ske av allmännyttiga hyresrätter. Ett statligt bygg- och bostadsbolag ska inrättas.

Bostadsfrågan är en jämställdhetsfråga. Bostadsbristen gör det särskilt svårt för kvinnor som separerar att hitta en ny bostad.

Bostadsfrågan är också en integrationsfråga. Folk med utländsk bakgrund är betydligt hårdare drabbade än andra av trångboddhet och bostadsbrist. Detta har vi sett under coronakrisen; vi har sett hur den drabbar.

Bostadsfrågan är även en ungdomsfråga. I dag finns en kvarts miljon unga som bor hemma hos sina föräldrar trots att de hellre skulle vilja flytta. När vi ger de unga rätten till en bostad öppnar vi dörren till deras, och vår, framtid.

Fru talman! Alla förslag om marknadshyror ska kategoriskt förkastas. Om man inte som hyresvärd kan erbjuda en god bostad till en rimlig hyra har man ingen framtid på svensk bostadsmarknad.

Coronakrisen visar att samhällsbärarna är de som jobbar inom vård, skola och omsorg, inte Jacob och Marcus Wallenberg. Därför ska samhällsbärarna inom vård och omsorg stärkas, och de ska få trygga och säkra anställningar.

Vi ska inte ha några fler nedskärningar i välfärden. Välfärden ska ge trygghet åt alla. Konkret innebär detta att statsbidragen till kommunerna ska öka så att målen uppnås.

Vi ser tydligt att apotek inte lämpar sig för vinstdrivande affärsverksamhet. Apoteken ska övergå till statlig regi.

Vi har under coronakrisen alltför väl sett hur den privatiserade och nedskurna äldreomsorgen brister.

Den svenska skolan ska bli en institution i världsklass. Resurserna ska öka och personalen bli större. Avsikten med skolan är inte att skapa vinster åt privata riskkapitalister utan att ge kunskap och kunnande. Skolan ska ge barnen vad de behöver för att bli fullvärdiga samhällsmedborgare. Detta är så avgörande att skolan ska drivas av staten.

Alla måste få en likvärdig utbildning. De religiösa skolorna ska bort. Vi behöver inte dogmer och vidskepelse, utan vetenskap. De religiösa skolornas könsapartheid och hedersnormer måste upphöra. Skolan ska motverka segregation, inte tvärtom.

Fru talman! De privata företagen har inget intresse av någon välfärd – bara av profiter.

En god och trygg pension ska vara en självklarhet. Ord som fattigpensionär och pensionsångest ska aldrig behöva uttalas. Den skamliga pensionspolitik nu som förs ska begravas.

Pensionerna ska höjas kraftigt. Ingen ska vara fattig för att man är pensionär. Utgångspunkten ska vara att pensionen ska motsvara 80 procent av slutlönen.

Goda pensioner är också en jämställdhetsfråga. De allra flesta fattigpensionärerna i dag är kvinnor. Denna orättvisa måste bort.

Väg- och järnvägsnätet ska upp i internationell toppklass. Energi- och transportsektorerna ska bli fossilfria. Offentliga satsningar ska vara motorn i klimatomställningen, inte punktskatter på plastpåsar.

Av coronakrisen har vi också lärt oss att stora offentliga investeringar behöver ske för att vi ska ha en godtagbar krisberedskap. Då duger det inte med slimmad lagerhållning och just in time-leveranser. De offentliga investeringarna bidrar till att ge arbete åt alla.

Fru talman! Skatterna behöver inte höjas för att vi ska nå målen för den ekonomiska politiken. Däremot har de andra viktiga funktioner i samhället. Genom skatterna ska vi radikalt öka jämlikheten. Det finns ingen samhällsnytta i att en vd tjänar lika mycket som 61 industriarbetare, inte heller i att en toppkapitalist som Antonia Ax:son Johnson betalar en mindre andel i skatt än en vanlig löntagare.

Kapitalet har lyckats köpa många politiker som siktar på välavlönade lobbyistkarriärer, till exempel Filippa Reinfeldt hos Wallenbergägda Vectura och Göran Hägglund, pr-konsult åt vårdkapitalisten Onemed. Förändringar som folket vill se, som förbud mot vinster i välfärden, saknar stöd bland köpta politiker – som tvärtom stöder förändringar folket inte vill se, som marknadshyror och uppluckrad arbetsrätt.

Kraftfulla skatteåtgärder ska dika ut detta trask av korruption. Inkomster över 200 000 kronor per månad ska beskattas med 75 procent inkomstskatt och inkomster över 400 000 kronor per månad med 100 procent. En högre inkomst än så är inte en rimlig ersättning för något arbete.

En förmögenhetsskatt ska införas. Den del av en förmögenhet som överstiger ca 47 miljoner kronor ska beskattas med 5 procent årligen.

Detta är en ekonomisk politik för folket och framtiden. Detta är den väg jag vill se Sverige gå. Och det finns väldigt många människor som håller med mig.

Avslutningsvis vill jag, fru talman, yrka bifall till min följdmotion till den ekonomiska vårpropositionen.

Anf. 47 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! I dagens gemensamma debatt debatterar vi också betänkandet FiU21 om vårändringsbudgeten. Jag skulle dock vilja börja med att kommentera de extra ändringsbudgetar som regeringen lämnat med anledning av pandemin och som Sverigedemokraterna har haft en hel del invändningar mot. I regel har vi inte haft invändningar mot förslagen i sig utan snarare mot det faktum att åtgärderna har satts in för tveksamt, för långsamt och för defensivt.

Vi var i begynnelsen av krisen ute och pratade om bland annat slopade arbetsgivaravgifter, höjd och utvidgad a-kassa samt omsättningsstöd. Det har således tveklöst funnits en rad olika förslag i ett tidigt skede att inspireras av för att hantera krisen mer offensivt. Alternativkostnaden i sam-

manhanget är att man tillåter att i grunden livskraftiga företag slås ut och går under, med en skenande massarbetslöshet som följd. Det är det vi ser början på nu.

Fru talman! Inom ramen för denna ordinarie ändringsbudget har vi lagt fram ett särskilt yttrande för att förklara våra ståndpunkter. I det läge som Sverige befinner sig i just nu har vi dragit slutsatsen att spelutrymme för regeringen att hantera krisen bör ges när de politiska skiljelinjerna tillåter det. Dock finns det naturligtvis områden och prioriteringar i denna ändringsbudget som icke desto mindre ter sig något märkliga.

Exempelvis höjer man mediestödet, av oklar anledning. Det framgår inte på ett övertygande sätt i budgeten varför just mediebranschen, som förvisso går igenom en tuff period liksom andra branscher, ska särbehandlas. Det är en bransch som har samma möjligheter och villkor för att permittera personal. Man har lägre arbetsgivaravgifter, och man kommer att ha samma förutsättning att ansöka om så kallat omställningsstöd.

De krisåtgärder och stimulanser som vidtagits och vidtas under coronapandemin kommer att finansieras med en ökad statsskuld. Den notan ska naturligtvis betalas av framtida generationer. Därför kan man inte strö pengar omkring sig åt höger och vänster, utan varje satsad skattekrona måste ha ett tydligt syfte och en bred skademinimerande ekonomisk effekt. Regeringen måste därför redan i detta läge ligga ett steg före och agera ansvarsfullt när det kommer till satsningar som inte är absolut nödvändiga för att rädda den svenska ekonomin.

Stödet till mediebranschen kan inte betraktas som en samhällskritisk och livsviktig prioritering. Att satsa 200 miljoner kronor utöver den halva miljard som satsades i mediestöd i extra ändringsbudget 167, alltså inte långt ifrån 1 miljard kronor, är en uppenbart felaktig prioritering. För att använda idrottsterminologi framstår det mer som ett så kallat kompispass, alltså att regeringen ger bort skattemedel till kompisarna inom mediebranschen, än som en seriös och logiskt stringent satsning.

Ett område där satsningarna i denna budget i stället lyser med sin frånvaro är den psykiska hälsan. Pandemin för med sig stora samhällsförändringar, arbetslöshet och ofrivillig ensamhet, vilket följaktligen ökar riskerna markant för ångest, självsador och höga suicidtal. Från regeringens håll drog man ned på satsningarna på området redan före krisen. Exempelvis lade man ned den nationella jourtelefonen Hjälpplinjén. Det finns förvisso lokala satsningar på olika former av telefonstöd, men den nationella psykiska folkhälsan bör också prioriteras på just nationell nivå. Förutsättningarna skiljer sig nämligen beroende på var i landet man bor, och därmed varierar också förutsättningarna för att få en jämlik stödfunktion på olika håll i landet.

Låg mig ta ett tredje exempel. En politiskt färgad och verklighetsfrånvärd omprioritering är när man lägger miljontals kronor på att jobba med så kallad jämställdhetsintegrering. Det uppdraget har man gett till Jämställdhetsmyndigheten, som namnet till trots alltjämt är Sveriges minst jämställda myndighet med 100 procent kvinnor i ledningsgruppen. Detta är förvisso inte ett problem för Sverigedemokraterna, men det kanske borde vara det för de partier som talat sig varma för kvotering.

Men även om vi bortser från de politiska åsikterna om myndigheten – för det är en myndighet med ett tydligt politiskt syfte – är det, hur man än vrider och vänder på det, en fullständigt galen prioritering. Vi har en pan-

Prot. 2019/20:140
16 juni

*Riktlinjer för den
ekonomiska politiken
och Vårändrings-
budget för 2020*

demi av sällan skådat slag, den värsta ekonomiska krisen sedan depressionen på 30-talet, med hundratusentals döda, miljontals smittade och vårdpersonal som skriker efter grundläggande skyddsutrustning men får nöja sig med att återanvända munskydd. Då satsar regeringen 5 miljoner kronor på jämställdhetsintegrering. Jag är mållös, fru talman.

Jag skulle å svenska folkets vägnar vilja ha en förklaring. Varför sänker regeringen anslaget till svensk krisberedskap med 5 miljoner kronor och ökar anslaget till Jämställdhetsmyndigheten med 5 miljoner kronor, alltså motsvarande belopp? Hur kommer det sig? Hur försvarar man denna prioritering? Jag ser gärna att en företrädare för regeringen, en miljöpartist eller socialdemokrat, tar replik på mig och förklarar det.

Med den frågan hängande i luften vill jag passa på att önska fru talmannen, utskottet och tjänstemännen en fin sommar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 8 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2017–2019

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU24
Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2017–2019
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 9 Anpassade regler för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU41
Anpassade regler för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor (prop. 2019/20:148)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 10 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket 2019

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU44
Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket 2019 (skr. 2019/20:153)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU45
Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2015–2019 (skr. 2019/20:104)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 12 Riksrevisionens rapport om Svenska skeppshypotekskassan

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU46
Riksrevisionens rapport om Svenska skeppshypotekskassan (skr. 2019/20:108)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 13 Ny associationsrätt för medlemsbanker

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU50
Ny associationsrätt för medlemsbanker (prop. 2019/20:97)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 14 Medgivande för Riksbanken att ingå ett avtal om lån till Internationella valutafonden (IMF)

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU57
Medgivande för Riksbanken att ingå ett avtal om lån till Internationella valutafonden (IMF) (framst. 2019/20:RB5)
föredrogs.

*Medgivande för
Riksbanken att ingå
ett avtal om lån till
Internationella
valutafonden (IMF)*

Anf. 48 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! I dag föreslås att riksdagen ska godkänna att Riksbanken ingår ett kreditavtal med IMF om ett belopp som skulle dubbla Sveriges utlåning till låginkomstländer.

Det är inte första gången ett sådant äskande kommer från IMF. År 2008 betalade vi av Liberias skuld. År 2016 beviljade riksdagen en kredit, av samma slag som ligger på bordet för beslut i dag, till just låginkomstländer. Alldeles nyligen aviserade regeringen att man avser att överföra

30 miljoner kronor till IMF:s skuldavskrivningsfond. Och för drygt en månad sedan beslutade riksdagens alla partier, undantaget Sverigedemokraterna, att Sverige ska skriva av Somalias skuld med 21 miljoner kronor.

Denna församling har alltså en dokumenterad historik av att skicka mångmiljonbelopp till andra länder och kalla det för lån, för att i nästa skede skriva av det som andra länder är skyldiga Sverige. Därför är det intellektuellt ohederligt att beskriva denna typ av verksamhet på något annat sätt än som ren bidragsverksamhet. Sverigedemokraterna kommer att rösta nej till denna framställning av såväl principiella som sakliga skäl.

Vårt förhållningssätt till bidrag och bistånd är att dessa ska stå under svensk kontroll och tillsyn för att väljarkåren lättare ska kunna utkräva ansvar. Varken skattemedel eller centralbankspengar ska riskutsättas genom förflyttning av politisk makt långt bortom svenska folkets kontroll. När vi ökar avståndet mellan fordringsägarna å ena sidan, det vill säga svenska folket, och biståndstagarna å andra sidan, exempelvis länder som Uzbekistan eller Somalia, blir det svårare för väljarna att utkräva ansvar. Det skapar problem i form av ett demokratiskt underskott i en organisation där vi redan har sett vår totala röststyrka reduceras till blygsamma 0,93 procent.

Detta ärende föranleder samma grundfrågeställning som när vi pratar om EU, bankunionen, militära allianser eller någonting annat där det politiska ansvarsutkrävandet försvåras och svenska folket får se sitt inflytande reduceras till ett minimum. Svaret på hur man ser på principen att medborgarnas förtroende och inflytande förvaltas och garanteras via fria och allmänna val får vi om någon timme, när vi ser vilka av riksdagens partier som röstar för att outsourca svensk demokrati.

Fru talman! Utskottet motiverar denna så kallade utlåning genom att hänvisa till ”den akuta situation som uppstått till följd av coronapandemin”. Problemet med den logiken är att även Sverige i så fall är kvalificerat för att få lånemedel från IMF. Regeringens coronastrategi har onekligen satt Sverige på kartan, med en överdödlighet bland befolkningen och med en överdödlighet på våra äldreboenden. Är det något vi missar här?

Denna förfrågan kommer när även vårt land går igenom den största sjukdomskrisen i modern tid. Utöver de humanitära konsekvenserna ställs naturligtvis också vårt samhälle inför stora ekonomiska prövningar med kraftiga bnp-fall, konkurser, massarbetslöshet och deflation som följd. Samtidigt har regeringen inte kunnat åstadkomma samma nivå som våra nordiska grannländer på satsningarna för att hantera de samhällsekonomiska konsekvenserna av pandemin. Det öppnar för en diskussion om ögonblicksbilden av svensk ekonomi, eftersom regeringen bevisligen inte är beredd att tömma ladorna och mer därtill för att sjösätta en offensiv strategi.

Inom ramen för utlåningen i PRGT-programmet är denna kontext relevant, eftersom fordringsägarna betraktas tillhöra finansiellt starka medlemsländer. Kan Sverige definieras som ett sådant just nu? Jag vet inte svaret på den frågan. Men Konjunkturinstitutet visade i sina beräkningar redan före pandemin att de offentliga finanserna inte var långsiktigt hållbara. I Finanspolitiska rådets rapport för 2020 kallas regeringens hållbar-

hetsberäkningar av standarden på offentlig sektor för orealistiska. Och överskottsmålet har inte nåtts i ett bakåtblickande perspektiv.

Är Sverige ett finansiellt starkt medlemsland när fattigpensionärer tvingas plocka pantburkar och cancersjuka dör i väntan på operation? Sverige är landet med högst andel hemlösa i Norden. Vi har det största sysselsättningsgapet i hela Europa. Och i maj hade Sverige den högsta coronadödligheten per capita i världen. Är det bilden av ett finansiellt starkt medlemsland?

Om man fortfarande tvekar tycker jag att man kan fråga sjuksköterskan som står i frontlinjen mot covid-19 men saknar grundläggande skyddsutrustning. Man kan fråga läkaren som tvingas avgöra vem som ska leva eller dö, eftersom det inte finns tillräckligt med vårdplatser. Man kan fråga de anhöriga som har fått se sina nära och kära bli bortprioriterade på grund av resursbrist. Se dem i ögonen och säg att Sverige är ett finansiellt starkt medlemsland! Med all respekt är det kanske svensk sjukvård, om något, som är kvalificerad för att få lånemedel från IMF.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 49 FREDRIK STENBERG (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till finansutskottets förslag i betänkandet och säga något kort om varför vi står bakom förslaget.

Pandemin covid-19 påverkar hela världen och vårt svenska samhälle. Vi drabbas hårt av virusets framfart. Regeringens insatser för att säkerställa resurser är inte annat än ovärderliga. Man gör dem för att kommuner och regioner, där sjukvården bedrivs, ska ha tillräckligt mycket pengar för att hantera krisen. Sverige kan göra det eftersom vi bedriver en ansvarsfull finanspolitik som nu säkerställer att resurser kan tillföras för att rädda såväl liv som jobb och företag.

Men det är ändå viktigt att vi har med oss att vi är en internationell aktör. Även om vi drabbas av virusets framfart står vi förhållandevis mycket starka. Alla länder är inte i samma situation som vi, med en utbyggd välfärd och internationellt konkurrenskraftiga företag som bidrar till den välfärden.

Vi i Sverige har drabbats hårt av virusets framfart. Stora insatser genomförs varje dag i välfärden i normalfallet, och bristerna har aktualiserats på ett väldigt tydligt sätt den senaste tiden. Hur som helst är de senaste månadernas insatser inte annat än otroligt imponerande och värdefulla. Vi är många som känner en stor tacksamhet för dem.

I ljuset av olika frågor som riksdagen ska ta ställning till, exempelvis den här, tycker jag att det ska sägas att välfärden inte kan tas för given. Det är långt ifrån alla världens länder som i likhet med oss har en utvecklad ekonomi och en generell välfärd i detta läge. Jag tycker personligen att vi på många sätt, detta inkluderat, ska bidra till att göra världen till en lite bättre plats, så att människor får sina behov tillgodosedda och rättigheter tillvaratagna och så att ekonomin kan utvecklas.

Sverige, som har en liten och exportberoende ekonomi, har i ett långsiktigt perspektiv intresse av att länder utanför vårt eget mår väl. Vi vill att de ska få en starkare ekonomi än vad som är fallet i dag, eftersom vi tjänar på det i ett långsiktigt perspektiv. Liksom vi drabbas våra medmänniskor

i andra länder hårt av virusets framfart. Då behövs tillgång till pengar för att världen i så stor utsträckning som möjligt ska klara sig lindrigt undan pandemins konsekvenser – därav detta förslag, som är ett steg framåt.

Finansutskottet har i bred enighet, med undantag för Sverigedemokraterna, beslutat att det är rimligt att Sverige ställer lånemedel till förfogande i den akuta situation som uppstått till följd av coronapandemin. Det är ett högst anständigt beslut. Om det inte fattas tar pengarna slut ungefär nu. Det innebär att vi kapar möjligheten till ekonomisk utveckling och möjligheten till en global ekonomi som kan återhämta sig. Där behövs både stora och mindre insatser.

Det beslut vi ska fatta i dag är alltså ett anständigt och solidariskt beslut som möjliggör kapital som så väl behövs för låginkomstländer. Det betyder inte att Sverige ska ta en oproportionerligt stor del av ansvaret för detta. Det innebär bara att vi ska bidra tillsammans med andra, till exempel Storbritannien och Japan, för att säkerställa välståndet för så många som möjligt.

Det vi ska besluta om i dag är ytterligare lånemedel som täcker behovet inom IMF:s fond Poverty Reduction and Growth Trust, PRGT. Det gäller vår del inom detta fram till 2024.

(Applåder)

Anf. 50 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Fru talman! Från Sverigedemokraternas håll vill jag redogöra för vår utgångspunkt. Problemet med dessa typer av program, som IMF sjösätter och äskar pengar för, är att de tenderar att förr eller senare omvandlas till skuldavskrivningar. Man har en dokumenterad historik av att skriva av andra länders skulder. Därför kan inte detta betraktas på något annat sätt än som bidrags- eller biståndspolitik. Vi skulle dock ha haft större förtroende för de så kallade utlåningsprogrammen om lånen de facto betalades tillbaka i större utsträckning.

Sedan vill jag bemöta ett par saker som Fredrik Stenberg sa i sitt anförande.

Några av de länder som vi skänker pengar till, exempelvis Somalia – 21 miljoner för en månad sedan – ligger i toppen av korruptionsindex. Det är skurkstater det handlar om i väldigt många fall. De jobbar inte med den typ av politik som är viktig för Socialdemokraterna – jämställdhet, miljöfrågor och så vidare. Framför allt kränker man konstant grundläggande mänskliga rättigheter i de här länderna. På vilket sätt är ledamoten övertygad om att dessa pengar inte används för vidare korruption i exempelvis ett land som Somalia?

Ledamoten gör en poäng av att bidrag skulle leda till välstånd. Det finns över huvud taget inte något sådant kausalt samband, så det argumentet faller. Singapore var ett fattigt land för 50 år sedan. Det har aldrig mottagit en krona i bistånd men är i dag en av världens framstående nationer i ekonomisk mening. Somalia har tagit emot hur mycket bistånd som helst men har inte utvecklat något välstånd. Jag vill bara poängtera att det inte finns något sådant kausalt samband. Det finns ingen empiri för det påståendet.

Anf. 51 FREDRIK STENBERG (S) replik:

Fru talman! Jag noterar att ledamoten inte tycks inse att vi lever i en värld där vi är starkt beroende av en fungerande omvärld, som vi har både sociala och ekonomiska intressen av. Sverige skulle faktiskt inte fungera utan internationell handel. Vi är en del av ett internationellt system. Att vi bidrar till ett sådant system är naturligt och rimligt. Vi har – utöver solidariteten – ett intresse av att världen fungerar.

Vi kan inte göra allt. Det förslag som ligger på riksdagens bord i dag löser inte alla världens problem, långt ifrån. Men frågan som jag ställer mig är: Blir världen bättre, med mindre korruption, för att länder inte får tillgång till kapital över huvud taget? Är det inte sådana situationer som brukar öka spänningar och riskera att leda till mycket mer dåligt här i världen?

Anf. 52 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Fru talman! Detta har absolut ingenting med handel att göra över huvud taget. Sverigedemokraterna är ett handelsvänligt parti. Det är någonting som vi återkommande betonar i våra politiska förslag.

Vad gäller ledamotens fråga angående korruptionen: Hur ska man som svensk skattebetalare och väljare kunna utkräva ansvar av de politiska partierna? Hur säkerställer regeringen att de här pengarna inte går till mer korruption? Det blir en väldigt konstig ordning att skicka pengar till länder som ligger i toppen av korruptionsindex och där mänskliga rättigheter kränks konstant och sedan hoppas att det på något sätt löser sig med tiden eller dylikt. Man måste redan i detta läge ställa vissa krav och se till att de efterlevs. Sedan kan vi börja prata om bistånd och om regelrätta lån, inte bidrag, som det är fråga om i detta sammanhang.

Jag får inget svar på min fråga, så jag omformulerar den. Hur säkerställer ledamoten, regeringen och Socialdemokraterna att de här pengarna inte går till att fördjupa korruptionen i ett land som Somalia?

Anf. 53 FREDRIK STENBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det är en konstig ordning att Sverige deltar i sådana här internationella program. De flesta partier i finansutskottet tyckte också att det var rimligt. Det är jag glad för.

Sverigedemokraterna brukar ofta prata om att man ska hjälpa till på plats och göra insatser nära de platser där problemen finns. Jag noterar att man i det här fallet tycker precis tvärtom. Man tycker faktiskt precis tvärtom i snart sagt alla sådana här fall. Det tycker jag är lite beklämmande och lite skenheligt, skulle jag nog vilja uttrycka det.

Hur ska då Sverige säkerställa det här? Det gör vi genom att vi är en del av IMF. Vi fortsätter att verka på den arenan för att säkerställa att detta hanteras på rätt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 18.)

Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU23
Fjärrundervisning, distansundervisning och vissa frågor om entreprenad
(prop. 2019/20:127)
föredrogs.

Anf. 54 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Vi ställer oss såklart bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 8.

Propositionen vi debatterar handlar om fjärr- och distansundervisning. Detta är egentligen två olika studieformer. Fjärrundervisning sker i realtid med en lärare som leder utbildningen via digitala verktyg. I distansundervisningen används däremot ett i förväg producerat material som distribueras till eleven digitalt för självstudier. Båda dessa studieformer ställer andra krav än den ordinarie undervisningen, som företrädesvis sker i klassrummet.

Sverigedemokraterna är angelägna om att bevara glesbygdsskolor och är positiva till fjärrundervisning som ett sätt att bidra till dessa skolors överlevnad. Vi ser dock en stor risk att det mervärde som eleverna har utlovats går om intet ifall kraven på närvarande vuxna vattnas ur.

Vi anser att eleverna ska möta fysiskt närvarande utbildade lärare som pedagogiskt leder lektionerna även vid fjärrundervisning. Vi ställer oss därför inte bakom regeringens förslag om att tillåta obehöriga lärare för det ändamålet. Detsamma gäller för modersmålsundervisning, som vi för övrigt vill avskaffa helt.

Gymnasieskolans språkintruktionsprogram används redan i dag som ett verktyg för integration av nyanlända. Att sänka kraven på behörighet skulle ytterligare försvåra den processen, anser vi.

Fru talman! Vi behöver fler lärare, inte färre. Att sänka kraven på lärarbehörighet är helt fel väg att gå. Distansundervisning kräver väldigt hög kvalitet på utformningen av utbildningsmaterialet för att fungera. Det måste även finnas en stor förutsägbarhet för vad eleverna upplever som svårt, komplicerat eller invecklat. Tyvärr är det material vi ser i dag av blandad kvalitet och alltför ofta direkt dåligt. Vi får inte glömma bort att det inte finns någon lärare som kan ge direkt stöd eller vara bollplank vid distansundervisning.

Sverige har i dag uppskattningsvis 5 500 hemmasittande skolelever, vilket är ett misslyckande för alla som på något vis har ett ansvar för svensk skola. Vi beklagar att de små elevanpassade undervisningsgrupperna försvann med den inkluderingstanke som varit rådande i svensk skolpolitik under lång tid.

Vi befarar att regeringens förslag till distansundervisning för elever med dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik snarare kommer att permanenta det utanförskap som de hemmasittande eleverna upplever. Specialpedagogiska skolmyndigheten delar våra farhågor och avstyrkte förslaget med motiveringen att dessa elever kommer att hamna ännu mer utanför. Barnombudsmannen avstyrkte förslaget i remissrundan av skälet att distansundervisning inte är en godtagbar lösning för elever som har eller tidigare har haft problem med sin skolgång.

Vi vill, mot bakgrund av ovanstående, att distansundervisning används med varsamhet. Vi anser att det är betydligt bättre att återgå till en fungerande skola som upplevs som välkomnande för dessa elever.

Vi är dock inte främmande för att prova distansundervisning i en försöksverksamhet, med utbildningsmaterial utformat av behöriga lärare. Först efter tydligt bevisade framgångar vill vi gå vidare med den formen av undervisning.

Fru talman! Fjärr- och distansundervisning fungerar generellt sett bäst för de elever som har hög motivation och sämst för dem som har låg motivation. Låt oss inte glömma bort det.

Regeringen försöker lösa problem med för få behöriga lärare och för många elever med underkända betyg genom att sänka ambitionerna. Det börjar bli ett mönster. Det är självklart helt fel väg att gå. Det är definitivt inte ett sätt att utveckla en skola i världsklass. Erkänn problemen och försök lösa dem – många är svåra – i stället för att sänka kraven.

Den pågående pandemin, där vi mer än någonsin har använt studier via datorn, har tydligt visat på behovet av att träffas fysiskt med det sociala samspel det innebär. Vi kan dock inte bortse från fördelarna med utbildning via datorn i en sådant krisläge vi just nu befinner oss i. Möjligheten till distansundervisning som komplement har tjänat oss väl. Det måste vi erkänna. Men vi ska nog låta det stanna där tills vidare.

Fru talman! I ett läge där våra elevers skolresultat under en länge tid sjunkit sedan den första PISA-mätningen år 2000, där Sverige visade höga resultat, bör vi inte experimentera för mycket med den typen av verktyg.

Betydelsen av duktiga lärare som fysiskt träffar sina elever, som ser dem och återkopplar både mellanmänniskt och kunskapsmässigt, kan inte överskattas. Våra barn och unga behöver fler närvarande vuxna, inte distansering.

Anf. 55 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! År 2020 kommer att gå till historien som ett år då vikten av ett starkt och jämlikt välfärdssamhälle blev tydligare än någonsin. Några av de yrkeskategorier som förtjänar ett tack är bland annat förskolans och skolans personal. Det tacket ska inte komma i form av applåder eller statusuppdateringar. Det ska komma genom mer resurser och bättre arbetsmiljö för alla dem som arbetar inom förskola, skola och övrig utbildningsverksamhet.

De är några av yrkeskategorierna som har sett till att barn till undersköterskor, sjuksköterskor, läkare och omsorgspersonal har kunnat få sin barnomsorg och utbildning även under pandemin, vilket varit en viktig förutsättning för att upprätthålla kapaciteten inom vården och omsorgen.

Ibland kräver verkligheten att vi använder oss av alternativa metoder för undervisning. Fjärrundervisning och distansundervisning är två av dem. Vänsterpartiet ser positivt på möjligheten att erbjuda fjärrundervisning och distansundervisning när omständigheterna kräver det. Men vi vill vara noga med att säga att vi inte vill gå lika långt som regeringen föreslår.

Det är välkommet med tydligare regleringar. Men frågan är om det inte finns en risk att vi på otillräckliga grunder släpper för många av de regler som funnits tidigare för distans- och fjärrundervisning.

Fru talman! Vänsterpartiet delar den grundläggande syn på skolan som Barnombudsmannen lyfter fram i sitt remissvar att skolans uppgift inte bara är att förmedla kunskap i de olika ämnena eller kurserna. Skolan har en för samhället mycket större uppgift.

Relationen mellan lärare och elev och ett förtroendefullt klimat är av stor betydelse vid inläringen. Undervisning och inläring sker i ett socialt samspel.

Därför menar vi att riksdagen bör slå fast att fjärrundervisning inte ska vara tillåten i andra ämnen än modersmål och integrerad samisk undervisning på lågstadiet. På mellanstadiet menar vi att fjärrundervisning inte bör vara tillåten i andra ämnen än modersmål, moderna språk och integrerad samisk undervisning.

Fru talman! Det finns även andra aspekter som är viktiga i detta. Fjärr- och distansundervisning ska inte kunna användas i syfte att lägga ännu mer arbetsuppgifter på skolans personal eller att ha större barngrupper per personal. Det ska vara ett komplement till och inte en ersättning för ordinarie undervisning. Jag vet att vi i utbildningsutskottet delar den synen, i varje fall bland de flesta partierna.

Det finns även ytterligare en aspekt. Det handlar om de vinstdrivande aktörerna som finns inom skolan. För dessa aktörer har alltid nya metoder tagits fram för att kunna göra ännu större vinst på våra skattepengar och på bekostnad av barnen och personalen.

Därför menar vi att det bör finnas en tydlig reglering när det kommer till den frågan inte bara i den ordinarie skolverksamheten utan även i distansundervisning och fjärrundervisning.

Fru talman! Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation nr 5.

Anf. 56 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Det är nog inte ofta en fråga som utretts under lång tid och så småningom letar sig fram till riksdagen är så rykande aktuell som just den som dagens betänkande handlar om.

När jag förra våren som ganska ny riksdagsledamot blev inbjuden till ett studiebesök på Korrespondensgymnasiet i Torsås blev jag imponerad över den försöksverksamhet som man bedriver där för elever av väldigt olika slag. Det kan vara elitidrottare som pluggar parallellt med träningsläger och tävlingar runt om i världen. Det kan vara barn till diplomater, biståndsarbetare eller andra utlandssvenskar som på detta sätt kan fullfölja sin svenska utbildning i stället för att behöva växla över till en nationell eller internationell skola i det land där deras föräldrar arbetar. Det kan vara elever som av olika skäl inte kan gå i den traditionella skolan på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning. Man har också goda resultat med hemmasittare.

På Korrespondensgymnasiet använder man sig av en kombination av undervisningsformer som har visat sig fungera bra och som skulle kunna fungera som modell för fler utbildningsanordnare. Det handlar både om distansundervisning för elever som finns i en annan tidszon – och som givetvis också kan kompletteras med digitala möten tidigt på morgonen eller sent på eftermiddagen då både eleven och handledaren är vakna – och fjärrundervisning i realtid och under vissa perioder så kallad närundervisning, då eleverna är fysiskt på plats för att göra vissa labbmoment och annat praktiskt.

Problemet de beskrev på Korrespondensgymnasiet i Torsås var att lagstiftningen inte medger den här typen av blandformer.

De senaste månaderna har aktualiserat hur viktigt det är att uppdatera regelverket kring fjärr- och distansundervisning. Därför blev jag besviken när propositionen kom. Visserligen har man gjort anpassningar, men regelverket är fortfarande väldigt uppdelat.

Exempelvis medger inte regelverket att en lärare som bedriver fjärrundervisning har några elever hos sig i klassrummet samtidigt. Det blir ju absurd om man på en liten glesbygdsskola, eller till exempel i modersmålsundervisning, har några elever som ska undervisas i ett ämne tillsammans med några andra elever på en annan skola. Även om läraren fysiskt finns på den första skolan måste alltså eleverna i samma skola vistas i ett annat klassrum, med handledare, i stället för att vara i det klassrum där den undervisande läraren befinner sig. Då utnyttjas inte resurserna effektivt.

Under de första veckorna av coronapandemin var det många skolor som prövade på olika modeller för att minska smittspridningen. Ett exempel jag hörde om var när en grundskoleelev med lätta förkylningssymtom, som i normala fall skulle ha gått till skolan, kunde vara med och följa lektionerna via webbkamera. Det blev inte något merarbete för läraren, som annars hade fått ägna särskild tid åt att hålla kontakten med hemmet och skicka hem instruktioner och arbetsuppgifter till eleven. På det här sättet gick eleven inte heller miste om någonting i klassrummet och kunde till och med vara med i grupparbeten under de dagar symtomen höll i sig.

Efter några dagar upptäckte man dock att detta faktiskt stod i strid med den gällande lagstiftningen men också med den tillfälliga förordningen och den tilltänkta kommande lagen efter denna proposition.

Fru talman! Propositionen ger ökade möjligheter att använda fjärr- och distansundervisning. Det välkomnar vi kristdemokrater. Det bidrar exempelvis till att elever i glesbygd kan få undervisning av en behörig lärare utan att behöva pendla långa sträckor. Elever med samiska som modersmål får bättre möjligheter att få sin rätt till modersmålsundervisning tillgodosedd.

Vi kristdemokrater vill att denna förändring även ska gälla för de andra nationella minoritetsspråken, vilket märkligt nog tycks ha förbisetts i propositionen. Sammantaget anser vi att regelverket borde medge större flexibilitet genom att man exempelvis skulle kunna kombinera olika undervisningsformer.

Samtidigt har också våren gett många lärare och andra insikt i både för- och nackdelar med att utan reglering utsättas för förväntan att tillgodoses önskemål om fjärr- och distansundervisning parallellt med klassundervisning. Vi har stor förståelse för den oro som lärare kan känna för att fjärr- och distansundervisning ska lägga ytterligare sten på börda när det gäller lärares redan ansträngda arbetssituation.

Därför är det viktigt att poängtera att vårt förslag om ökad flexibilitet inte gäller något fritt valt arbete utan avser elever som av fysiska, psykiska eller andra skäl har beviljats att, när det är lämpligt, delta i fjärr- eller distansundervisning från hemmet eller från annan plats.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till Kristdemokraternas reservation 6. Jag står självfallet bakom alla våra övriga yrkanden.

Anf. 57 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Jag är från Norrbotten, min dialekt till trots. Där är det kallt och krispigt när det är vinter, men nu på sommaren är det fullt av mygg och ljust dygnet runt.

Det är också glest mellan husen i Norrbotten. Inför dagens debatt har jag med hjälp av Lärarförbundets statistikverktyg Lärarkollen kollat hur det ser ut med andelen heltidstjänster bemannade med legitimerade lärare i Norrbottens 14 kommuner.

Jag noterar två saker, fru talman: För det första att andelen legitimerade lärare varierar stort mellan kommunerna och för det andra att det tycks finnas en korrelation mellan andelen legitimerade lärare och hur tätt det är mellan husen i dessa kommuner. De sex Norrbottenskommuner som har lägst andel legitimerade lärare i grundskolan har också en befolkningstäthet på mellan 0 och 1 invånare per kvadratkilometer.

Läraryrket är allvarligt, och Skolverkets senaste prognos över läraryrket visar att den är här för att stanna en mycket lång tid om inte vi gör allt vi kan för att motverka den.

Utbildningsutskottets betänkande 23 behandlar propositionen om fjärr- och distansundervisning. Reformen som föreslås i den är inget stort systemskifte som ensamt kommer att lösa läraryrket, men den kan vara en viktig del i lösningen.

Förslaget innebär att det blir möjligt för skolhuvudmän att använda fjärrundervisning när det inte finns behörig lärare att tillgå. Meningen är såklart att bättre kunna tillgodose alla elevers rätt att få undervisning av legitimerad och behörig personal. Detta är viktigt i hela Skolsverige men kanske allra mest akut i kommuner där det är glest mellan husen.

Kanske en eller annan byskola i Västerbottens inland som annars inte hade kunnat vara kvar inte behöver avvecklas när den här reformen finns på plats. Kanske en eller annan elev i Dalarnas glesaste bygder som annars hade fått väldigt lång väg till undervisning i vissa ämnen då inte alls behöver göra den resan – eller åtminstone inte lika ofta.

Jag deltog för några veckor sedan i ett rundabordssamtal, där det deltog människor från alla delar av Skolsverige. Olika platser och olika yrkeskategorier i skolan fanns representerade. Skolkuratorn som medverkade vittnade om att distansundervisningen under våren har lett till ökad närvaro för vissa grupper av elever i gymnasieskolan. Det är de elever som vi vanligtvis refererar till som hemmasittare, alltså elever med problematisk skolfrånvaro. Den målgruppen ska framöver kunna erbjudas distansundervisning som särskilt stöd.

Distansundervisning ska också kunna vara lösningen på några andra situationer som gör det svårt att ordna rimlig utbildning om den begränsas till endast närundervisning. Till exempel när en elitidrottskarriär eller yrkeskarriär som av nödvändighet innebär mycket resor behöver kunna kombineras med en gymnasieutbildning kan distansundervisning vara en lösning.

Fru talman! Huvudregeln ska fortfarande vara att mötet mellan läraren och eleven sker fysiskt, i propositionen kallat närundervisning. Skolan har till uppdrag att socialisera, utveckla samarbetsförmåga och lägga en grund för ett aktivt deltagande i ett samhällsliv som vilar på en demokratisk värdegrund. Dessa delar utvecklas självklart överlägset bäst i det fysiska mö-

tet med andra, både lärare och elever. Inget kan till fullo ersätta att befinna sig i en miljö som stimulerar till lärande och utveckling.

Fru talman! Lärarbristen är ett av den svenska skolans topp-två-problem. Det andra är ojämlikheten och segregationen. Lärarbristen förstärks svårt av att skolan har kommit att bli en marknad med i princip fri etableringsrätt, segregering av urvalssystem och oreglerat vinstuttag från de pengar som skattebetalarna har bidragit med för att finansiera barnens skolgång. Marknadsinslagens konsekvenser visar sitt fula ansikte på område efter område. Vinstdrivande friskolor har lägre behörighetsgrad, lägre lärartäthet, lägre löner och högre betygsinflation än kommunala skolor. Men vi får också återkommande rapporter om andra problem, till exempel konkurser som över natten ställer elever utan utbildning, marknadsförings-skandaler och statsbidragsfiffel.

Jag drar mig till minnes ett stort avslöjande av Janne Josefsson och *Uppdrag granskning* 2013. De ansökte om plats för två fiktiva elever och tog med en dold kamera till ett antal olika friskolor. Den fiktiva elev som beskrevs som högpresterande flicka fick positiva besked, men den fiktiva elev som hade svårigheter i skolan eller var stökig fick inte plats på samma skolor vid samma tillfälle. Avslöjandet var alltså att friskolor då, 2013, sorterade bort besvärliga elever. Friskolorna lät med anledning av reportaget meddela att det fanns anledning att ha en diskussion om etik i branschen.

I förra veckan publicerade Aftonbladet en artikel som visar att inte mycket har hänt. I artikeln vittnar ett par rektorer om att det är vanligt att skolor som elever har sökt till ringer till elevernas nuvarande skolor och tar referens innan antagningen är klar. Det handlar alltså om lågstadielever som behöver ha goda referenser för att få plats på vissa skolor. Det är förstås regelvidrigt och helt oacceptabelt – men en effekt av marknads-systemet.

Att öppna för fjärr- och distansundervisning får inte leda till att de negativa konsekvenser som marknadssystemet ger försvåras och fördjupas. Därför är det viktigt att de lagförslag vi nu debatterar inte innebär några stora systemskiften, även om det bevisligen finns partier i kammaren som vill att de ska vara det. Det är inte meningen att alla elever ska ha möjlighet att välja distansundervisning, och fjärrundervisning ska inte användas för att minska huvudmannens kostnader. I stället är lagförslagen mindre, men viktiga, pusselbitar för att lösa några specifika problem. Det är därför så viktigt att det finns ett antal avgränsningar och krav inbyggda i reformen.

Regeringen bemyndigas till exempel att utfärda riktlinjer för hur stor del av en elevs eller en skolenhets undervisning som får ske som fjärrundervisning och hur stora elevgrupperna får vara. Det ska vara skolhuvudmannen som beslutar om fjärrundervisning, som längst för ett läsår i taget, och beslutet ska anmälas till Skolinspektionen. Fjärrundervisning får bara användas för att lösa kompetensförsörjningsproblem efter att huvudmannen har gjort upprepade ansträngningar att få på plats en legitimerad och behörig lärare på den aktuella skolenheten eller om elevunderlaget är så litet att närundervisning innebär betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen. Det ska vara tillåtet för huvudmän att lägga ut fjärrundervisning på entreprenad, men utföraren ska vara skolhuvudman.

Distansundervisning kommer som huvudregel bara att få användas som särskilt stöd för elever som har dokumenterade medicinska, psykiska eller sociala svårigheter. I grundskolan och motsvarande skolformer föreslås det vara en sorts sista utväg, det vill säga att alla andra stödinsatser ska vara testade eller dömda som utsiktslösa innan distansundervisning blir aktuellt. I lågstadiet krävs dessutom synnerliga skäl. Ett beslut om distansundervisning får gälla som längst en termin i taget. I gymnasiet är bestämmelserna något mindre rigida, och distansundervisning kan också bli aktuellt för en hel gymnasieutbildning i vissa fall.

Också distansundervisning kommer att kunna läggas ut på entreprenad, men bara till huvudmän inom skolväsendet som har fått tillstånd från Skolinspektionen att bedriva distansundervisning.

Fru talman! Låt mig sammanfattningsvis säga att de lagändringar vi debatterar i dag löser ett antal specifika problem i skolan. Fjärrundervisning kan vara en del i att lindra effekterna av lärarbristen. Det är kanske i synnerhet viktigt på platser som mitt eget hemlän. Det handlar om att tillgodose elevers rätt till undervisning med behöriga lärare. Distansundervisning kan bli viktigt för att erbjuda undervisning till vissa elever som annars kanske skulle bli helt utan utbildning. Det handlar om att med lite flexibla stöd göra problematisk frånvaro lite mindre problematisk. Lagförslagen omgärdas av ett antal restriktioner och krav som gör att närundervisning i fortsättningen ska vara huvudregel eftersom det inte finns något som slår mötet mellan lärare och elev.

Med detta vill jag yrka bifall till utbildningsutskottets förslag i betänkande 23.

Jag ber om ursäkt för att jag har dragit över talartiden, men jag har åkt 100 mil för denna debatt – så jag tycker att jag var värd den tiden.
(Applåder)

Anf. 58 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Om en kammardebatt denna speciella vår skulle ske på distans är det väl debatten om fjärr- och distansundervisning. Även jag har tagit mig till riksdagen för första gången på flera månader för just denna debatt.

Den största uppoffringen har gjorts av studenter inom framför allt gymnasieskolan, vuxenutbildningen och högskolan denna vår. De har på kort tid ställt om till fjärr- och distansundervisning, med betoning på framför allt fjärrundervisning. Även lärarna har gjort en stor omställning.

Den bild jag har mött från denna omställning är att det generellt sett har fungerat förvånansvärt bra, men det har inte fungerat för alla elever. Elevernas behov, ämnen eller andra förutsättningar har spelat en roll.

Under coronapandemin har det kommit ett antal bra initiativ där jag vill passa på att lyfta upp det initiativ som forskningsinstitutet Rise tillsammans med Utbildningsradion, Skolverket med flera har startat, nämligen hemsidan skolahemma.se. Man bidrar med arbetsmetoder för lärare och rektorer samt stöd för vårdnadshavare och huvudmän. Den forsknings-sammanställning och de arbetsmetoder som har kommit fram i det arbetet lägger en god grund för ett framtida arbete när det handlar om att utveckla fjärr- och distansundervisning i Sverige.

Denna speciella vår kommer också att kräva en särskild granskning och utvärdering av det som har hänt och vilka lärdomar vi kan dra. Vad har

fungerat bra, och vad hade kunnat fungerat ännu bättre när det handlar om fjärr- och distansundervisning? I vilka moment passar den bra, och i vilka moment passar den mindre bra? Lärdomarna efter denna vår i det ämne vi i dag debatterar är många.

Fru talman! Den proposition som vi diskuterar i dag är ett bra första steg för att möjliggöra fjärr- och distansundervisning i fler ämnen och skapa ett tydligt ramverk. Förslagen innebär utökade möjligheter till fjärrundervisning jämfört med i dag. De utökade möjligheterna till fjärrundervisning bedöms inte minst få positiva effekter för lands- och glesbygd i Sverige när det gäller att kunna erbjuda undervisning av hög kvalitet med behöriga lärare i hela landet.

Skolan är oftast navet på landsbygden och i glesbygden, men bristen på lärare i allmänhet och behöriga lärare i synnerhet är tyvärr ett stort problem. Att stärka kvaliteten och likvärdigheten i svensk skola är en prioriterad fråga för Centerpartiet. Genom fjärrundervisning kan kompetens delas över landet så att lärare kan fördela sina tjänster på flera skolor utan att dagligen själva behöva åka mellan de olika skolorna. Det sparar tid, och det ger fler tillgång till de allra bästa lärarna.

Propositionen är också ett naturligt steg utifrån den genomförda försöksverksamheten och det arbete som behöver ske för att utveckla skolan i Sverige och för att kunna bidra till att fler elever möts av behöriga och erfarna lärare samt höja kvaliteten.

Men fjärrundervisning är inte bara en nödvändig del för Sveriges lands- och glesbygdsskolor utan den är också en viktig faktor för att nyanlända elever ska få tillgång till modersmålslärare och studiehandledare, till exempel för skolor i utsatta områden i storstäderna. Genom fjärrundervisning kan skickliga och kompetenta lärare möta elever på såväl landsbygden som i de större städerna.

Fru talman! Propositionen tar också upp distansundervisning. Vi har tidigare i debatten fått skillnaden mellan fjärrundervisning och distansundervisning förklarad för oss.

Distansundervisning ska få ske och användas för elever som inte har möjlighet att delta i närundervisning på grund av dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik och i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan även för elever som av andra skäl inte har möjlighet att delta. Det kan till exempel handla om elitsatsande idrottsmän och idrottskvinnor eller elever som befinner sig i andra länder.

Betänkandet innehåller också möjligheter och förbättringar när det gäller att skapa förutsättningar för undervisning och utbildning på entreprenad, vilket är en viktig förutsättning för att få huvudmän att hjälpas åt och bidra för att stärka svensk skola.

Fru talman! Vi behöver nu på djupet analysera och dra lärdom av den vår som varit när det handlar om omställning till fjärr- och distansundervisning, som skett särskilt på gymnasieskolor runt om i landet. Jag ser fram emot att läsa forskningsrapporter och utvärderingar för att kunna dra lärdom och se vad vi behöver göra framöver. Men den proposition som i dag ligger på riksdagens bord är ett viktigt steg för att möjliggöra fler ämnen inom fjärrundervisningen och skapa tydliga regelverk, vilket är bra.

Jag yrkar därför bifall till propositionen.

Anf. 59 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Jag yrkar å Liberalernas vägnar bifall till propositionen och avslag på samtliga motionsyrkanden som inlämnats. Vi tycker inte att man ska bredda försöket med fjärr- och distansundervisning utöver det som aviserats. Försöksverksamheten förlängs ett år, men i de lagändringar som föreslås vill vissa partier i utskottet expandera möjligheten till fler ämnen och fler former och att besluten ska gälla över flera år. Vi i Liberalerna står inte bakom det.

Det måste även i fortsättningen finnas ett förändringstryck på huvudmännen. Ett av skälen till att Liberalerna över huvud taget gick med på regeringens förslag att gå fram till riksdagen med den här produkten var just att man ska behålla incitament så att huvudmän, kommuner och friskolor inte ska avstå från att söka, rekrytera och locka utbildade, behöriga lärare till svensk skola.

Som några varit inne på har vi pedagogisk segregation och stor lärarbrist, och tyvärr ökar andelen obehöriga lärare i hela landet – i synnerhet i socioekonomiskt tuffa områden, där skolorna redan har stora problem och där många elever som har särskilda behov och skulle behöva utbildade, behöriga lärare inte har det. Och då ska vi inte tala om situationen ute i landet när det gäller landsbygd och glesbygd. Där är alternativet, som det också står i propositionen, att man inte får den undervisningen.

Jag känner inte igen den kritik som till exempel Sverigedemokraterna tar upp – att vi skulle sänka kraven genom att gå fram med denna proposition. Det står ingenstans i detta dokument eller detta förslag att någon obehörig ska sitta i ett klassrum och undervisa eleverna, utan hela syftet med propositionen är att öka elevernas tillgång till utbildade, behöriga lärare i till exempel matematik eller svenska. Jag kan garantera Robert Stenkvist att den här produkten aldrig någonsin hade nått Helgeandsholmen och Sveriges riksdag om det stått i förslaget att nu sänker vi kraven, och nu ska i princip vem som helst kunna ställa sig i ett klassrum och undervisa eleverna.

Det är en handledare som ska ta hand om eleverna i det klassrum där de är, men man ringer upp eller använder tekniken och de tekniska möjligheterna för att ta del av den kompetens som dessa elever behöver.

Jag tycker att det här är bra. Det ska vara skärpta regler. Det står väldigt tydligt att det här inte är en huvudregel utan undantag och att det ska ske i begränsad omfattning. Huvudbudskapet är fortfarande närundervisning, kontakt med läraren och lärarledd undervisning. Och när man fattar beslut om den här insatsen ska det ske ett läsår i taget. Detta för att eleverna inte ska ha fjärrundervisning i flera år men också för att hela tiden ha ett tryck på huvudmännen att anställa behöriga lärare.

Vi kommer att hålla ett öga på den produkten. Vi kommer inte att medverka till att sänka kraven så att eleverna inte får tillgång till utbildade, behöriga lärare, för det är det viktigaste för att höja kvaliteten och resultaten i svensk skola.

(Applåder)

(forts. § 19)

Kammaren beslutade kl. 14.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.00.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 juni

UU11 Strategisk exportkontroll 2019 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Punkt 1 (Krigsmaterielexport m.m.)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

51 för utskottet

4 för res.

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res.: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU21 Kompletteringar till nya EU-regler om aktieägares rättigheter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU17 Kommissionens meddelande Den europeiska gröna given

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 1 (M, KD)

3. motiveringen i res. 2 (SD)

Förberedande votering:

14 för res. 1

10 för res. 2

31 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Prot. 2019/20:140
16 juni

Huvudvotering:
31 för utskottet
14 för res. 1
10 avstod
294 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP
För res. 1: 11 M, 3 KD
Avstod: 10 SD
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

AU14 Mer likabehandling och ett stärkt skydd vid utstationering

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, KD, L)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 2 (Ytterligare förslag om stridsåtgärder och underrättelseskyldighet)

1. utskottet
2. res. 2 (V)
Votering:
51 för utskottet
4 för res. 2
294 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP
För res. 2: 4 V
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 juni

UU14 Nordiskt och arktiskt samarbete

Punkt 1 (Nordiskt samarbete)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)
3. res. 2 (V)
Förberedande votering:
Kammaren antog med acklamation res. 1 som motförslag i huvudvoteringen.
Huvudvotering:
41 för utskottet
10 för res. 1
4 avstod
294 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 10 SD

Avstod: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Prot. 2019/20:140

16 juni

Punkt 2 (Arktis och Barentsregionen)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

50 för utskottet

5 för res. 3

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 3: 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU18 Granskning av utländska direktinvesteringar

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU34 Ungdomsövervakning

Punkt 1 (Ungdomsövervakning)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

51 för utskottet

4 för res. 1

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 2 (Tillämpningsområdet)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res. 2

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 2: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 3 (Omfattningen av helghemarrest)

1. utskottet
2. res. 3 (S, V, MP)

Votering:

32 för utskottet

23 för res. 3

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 3: 16 S, 4 V, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 6 (Sekretess mellan socialtjänst och polis)

1. utskottet
2. res. 6 (M, KD)

Votering:

41 för utskottet

14 för res. 6

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 6: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 7 (Åtgärder enligt LVU)

1. utskottet
2. res. 7 (M)

Votering:

44 för utskottet

11 för res. 7

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 7: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU12 Riksrevisionens rapport om fri entré till statliga museer

Punkt 1 (Reformens syfte och mål)

1. utskottet
2. res. 1 (M)

Votering:

34 för utskottet

11 för res. 1

10 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M

Avstod: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Prot. 2019/20:140

16 juni

Punkt 3 (Museernas förutsättningar att utföra sina huvuduppdrag)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

34 för utskottet

10 för res. 5

11 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 5: 10 SD

Avstod: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU15 Järnvägs- och kollektivtrafikfrågor

Punkt 1 (Stambanor för höghastighetståg)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD, KD)

3. res. 2 (L)

Förberedande votering:

24 för res. 1

3 för res. 2

28 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

28 för utskottet

24 för res. 1

3 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 MP

För res. 1: 11 M, 10 SD, 3 KD

Avstod: 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Prot. 2019/20:140
16 juni

Punkt 6 (Banavgifter)

1. utskottet
2. res. 11 (V)

Votering:

51 för utskottet

4 för res. 11

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 11: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 14 (Ökad kollektivtrafik)

1. utskottet
2. res. 23 (C)

Votering:

43 för utskottet

5 för res. 23

7 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 3 KD, 3 MP

För res. 23: 5 C

Avstod: 4 V, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU17 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om godkännande av och marknadskontroll över motorfordon

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU19 En förbättrad tillsyn på miljöområdet och livsmedelspolitik

Punkt 4 (Livsmedelskontroll)

1. utskottet
2. res. 3 (M, SD)

Votering:

34 för utskottet

21 för res. 3

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 3: 11 M, 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 5 (Märkning av livsmedel från länder med afrikansk svinpest)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res. 4

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 4: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Prot. 2019/20:140

16 juni

Punkt 7 (Märkning av fiskprodukter)

1. utskottet

2. res. 5 (L)

Votering:

52 för utskottet

3 för res. 5

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 5: 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 8 (Klimatmärkning av livsmedel)

1. utskottet

2. res. 6 (C)

Votering:

50 för utskottet

5 för res. 6

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 6: 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 11 (Förenklad försäljning av vildsvinskött)

1. utskottet

2. res. 10 (M, SD, KD)

Votering:

31 för utskottet

24 för res. 10

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 10: 11 M, 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU20 Genomförande av EU-direktiv på avfallsområdet

Punkt 2 (Konsekvenser av genomförandet av de reviderade avfallsdirektiven)

1. utskottet
2. res. 1 (SD, KD)
3. res. 2 (M)

Förberedande votering:

13 för res. 1
11 för res. 2
31 avstod
294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

31 för utskottet
13 för res. 1
11 avstod
294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 1: 10 SD, 3 KD

Avstod: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 2 (SD)
4. res. 3 (V)
5. utskottets förslag med den ändring som föranleddes av bifall till mot. 2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD)
6. utskottets förslag med den ändring som föranleddes av bifall till mot. 2019/20:3601 av Amineh Kakabaveh (-)

Förberedande votering 1:

Kammaren antog med acklamation mot. 2019/20:3604 som motförslag i nästa förberedande votering.

Förberedande votering 2:

4 för res. 3
3 för mot. 2019/20:3604
48 avstod
294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

10 för res. 2

4 för res. 3

41 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 4:

11 för res. 1

10 för res. 2

34 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

27 för utskottet

11 för res. 1

17 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M

Avstod: 10 SD, 4 V, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

FiU21 Vårändringsbudget för 2020

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU24 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2017–2019

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU41 Anpassade regler för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU44 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finansiella ramverket 2019

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU45 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2015–2019

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU46 Riksrevisionens rapport om Svenska skeppshypotekskassan

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU50 Ny associationsrätt för medlemsbanker

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU57 Medgivande för Riksbanken att ingå ett avtal om lån till Internationella valutafonden (IMF)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res.

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res.: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

*Fjärrundervisning,
distansundervisning
och vissa frågor om
entreprenad*

§ 19 (forts. från § 15) **Fjärrundervisning, distansundervisning och vissa frågor om entreprenad** (forts. UbU23)

Anf. 60 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! De senaste månaderna har varit mycket annorlunda på många sätt. Det gäller inte minst skolan. Sveriges lärare och elever har fått genomgå en omfattande snabbkurs i digitala undervisningsformer, såväl fjärrundervisning som distansundervisning. Jag vill verkligen säga att det är fantastiska insatser som har gjorts av personalen ute i svensk skola som har tagit sig an utmaningarna och klarat en termin som förmodligen inte påminner om någonting annat i skolans historia.

Vi har alla lärt oss mycket. Vi har lärt oss hur vi praktiskt kan överbrygga hinder och har blivit bättre på fjärr- och distansundervisning. Men vi har också påmint om skolans stora betydelse utöver undervisningen. Det handlar om betydelsen som socialt skyddsnät för de mest utsatta barnen i vårt samhälle. Det handlar om betydelsen av skolmaten och tillgången till elevhälsans personal. Men det handlar också om hur viktig närundervisningen, alltså den fysiska undervisningen på plats i klassrummet, faktiskt är och särskilt för de barn som redan har tuffa förutsättningar.

Vi oroas av att det särskilda stödet kanske inte har fungerat som det hade behövts i den digitala miljön. Samtidigt ser vi försiktiga men ändå vissa positiva signaler från några elevgrupper som nu har haft en betydligt större skolnärvaro när de har kunnat ta del av undervisningen från hemmiljön i stället för i skolan.

Fru talman! I dag debatterar vi utbildningsutskottets betänkande om fjärrundervisning, distansundervisning och vissa frågor om entreprenad. Det är ett förslag som Miljöpartiet och Socialdemokraterna förberedde i regeringen långt innan vi hade en pandemi. Syftet med förslaget är att bättre ta till vara digitaliseringens möjligheter till undervisning när närundervisning av olika skäl inte är möjlig.

Det kan till exempel bli aktuellt med fjärrundervisning om det för viss undervisning inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som uppfyller skollagens krav på legitimation och behörighet och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan lärare, eller om elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att när-

undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen, alltså när det är alldeles för få elever i närområdet.

Vi tror att dessa förslag kan få stor betydelse framför allt på Sveriges landsbygd och i glesbygder där det i dag är svårt att rekrytera behöriga lärare i vissa ämnen. Flera ledamöter har varit inne på det tidigare i debatten.

Samtidigt är det viktigt att vi inte nöjer oss med en situation med stor lärarbrist. Arbetet med att rekrytera fler till läraryrket fortsätter intensivt. Miljöpartiet har arbetat med läraryrkets attraktivitet under lång tid och infört till exempel lärarlönelyftet. Vi har också minskat lärares arbetsbörda på olika sätt, bland annat genom färre obligatoriska nationella prov.

Fru talman! När det gäller distansundervisning föreslår vi att sådan ska få användas för en elev som inte kan delta i närundervisning på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik. I gymnasieskolan och i gymnasiesärskolan ska sådan få användas även för elever som av andra särskilda skäl inte kan delta i närundervisningen. Det kan handla om elever som håller på med elitidrott eller har en yrkeskarriär som innebär mycket resande och därför inte kan vara så mycket närvarande. Det kan också handla om elever som bor utomlands tillsammans med sina föräldrar eller sina vårdnadshavare. Det behöver i sådana fall tas beslut från fall till fall om detta är tillämpligt.

Miljöpartiet tycker att det är angeläget att vi på allvar tar till oss den kunskap om effekterna av den fjärr- och distansundervisning som har beskrivits under denna period med coronapandemin. När vi utvärderar de erfarenheter som vi har fått av det som har skett under våren kan det leda till att elever som kan lyckas bättre med distansundervisning också ska kunna få ta del av sådan i större utsträckning även framöver.

Slutligen har skollagens kapitel om entreprenad också setts över. Det föreslås i propositionen att fjärrundervisning och distansundervisning ska kunna överlämnas på entreprenad inom vissa ramar.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 61 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Det är trevligt att få diskutera utbildningsfrågor i allmänhet och inte minst fjärrundervisning i synnerhet.

Corona har slagit hårt mot världen, Sveriges befolkning och svensk skola. Lärare, rektorer och annan skolpersonal gör heroiska insatser varje dag, inte minst de som på kort varsel har fått gå över till fjärrundervisning.

Men det finns också positiva saker som sker i kriser. Dit hör arbetet med att skolan har fått sig en skjuts när det gäller just arbetet med olika digitala lösningar. Det måste vi kunna ta till oss, alltså att det även mitt i en kris faktiskt kan ske positiva saker.

Vi moderater är bekymrade över det förslag som har kommit när det gäller fjärr- och distansundervisning. Det innebär att det tas steg tillbaka när det gäller möjligheterna att bedriva fjärr- och distansundervisning jämfört med i dag. Det skriver Per-Arne Andersson, chef för utbildning vid Sveriges Kommuner och Regioner och Ulla Hamilton, Friskolornas riksförbund.

Regeringens förslag innebär att möjligheterna för fjärrundervisning begränsas. Det ska ske endast om ingen behörig lärare finns att tillgå trots upprepade försök att rekrytera. Det ska endast ske i teoretiska ämnen, och tillstånd ska ges för endast ett år i taget och med begränsningar i elevgruppens storlek. Det är den framtid som regeringen ger fjärrundervisningen.

Ni hör själva: Begränsa och försvåra så mycket som möjligt. Med tanke på att det handlar om att köpa in utrustning för att kunna bedriva fjärrundervisning och att det finns en osäkerhet i och med att man får tillstånd för bara ett år i taget blir detta ytterligare problematiskt.

Åtskilliga rektorer och lärare vittnar om att vårens distanseundervisning har varit lyckad, speciellt för elever som har haft stor skolfrånvaro tidigare. I vissa fall har man uppnått 100 procents närvaro tack vare distanseundervisningen. Det är verkligen någonting som vi politiker borde bejaka och inte förhindra, som regeringen vill.

Vi tror på digitaliseringens möjligheter, och vi vill öppna upp för den utvecklingspotential som fjärr- och distanseundervisning men även andra digitala lösningar faktiskt innebär. Vi vill att fjärr- och distanseundervisning ska vara möjliga i alla ämnen och inte bara i de teoretiska. Vi vill inte begränsa elevgruppernas storlek, och vi vill hellre ha långsiktiga beslut speciellt med tanke på den utrustning som krävs för att bedriva denna typ av undervisning. Skolinspektionen kan följa att undervisningen sker med den bästa kvaliteten.

I många debatter här i kammaren har vi talat om att ha tillit till professionen, att visa att vi litar på att rektorer och lärare ute på våra skolor faktiskt vet vad som är bäst för eleverna. Denna proposition och dessa förslag när det gäller fjärrundervisning går verkligen i motsatt riktning. Här skickar riksdagen tyvärr tydliga signaler till professionen om att man inte litar på dem och inte tror att de är kvalificerade nog att bedöma när fjärr- och distanseundervisning kan innebära att skolan blir bättre och att resultaten blir bättre för eleverna ute i verksamheterna.

Jag tycker att det är sorgligt att vi inte tar till vara möjligheterna och att vi inte litar på dem som jobbar ute på våra skolor och på att de kan se möjligheterna och ta vara på dessa på ett sätt som gynnar deras elever.

Vi ser skolans kunskapsuppdrag som det viktigaste målet. Därför vill vi att fjärrundervisning ska få användas för olika typer av undervisning och i större utsträckning än det som propositionen föreslår.

Låt något gott komma av denna kris! Se möjligheterna, och begränsa inte sönder möjligheterna att använda detta verktyg!

Fru talman! Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för att vinna tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

(Applåder)

Anf. 62 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! I stora stycken delar Maria Stockhaus och jag ingången att det ska vara möjligt att undervisa på distans för att lösa vissa problem. Det ska också vara möjligt att använda fjärrundervisning för att lösa vissa andra problem.

Det verkar dock som att vi skiljer oss åt när det kommer till hur vi ser på det mellanmännsliga mötet. Till viss del måste detta betyda att vi skiljer oss åt i synen på vad som är skolans roll och uppdrag. Det som är skolans fostransuppdrag – det som handlar om socialisering och om värdegrund – sköts bäst i mötet mellan lärare och elev.

Skoltiden skulle kunna liknas vid en resa. Vi vill att resan ska vara en äventyrsresa och inte en charterresa. Varje äventyrsresa kräver att man har en guide, och den guiden är läraren. För att en elev ska följa läraren, eller guiden, på den snåriga resa som livet kan vara när man är ung vuxen – vilket det i många av dessa fall handlar om, i alla fall när det blir fråga om distansundervisning – krävs det tillit i relationen. Relationen mellan rese- och guide kräver att resenären litar på guiden, och detsamma gäller mellan eleven och läraren.

Tillit och relationer skapas bäst när vi möts ansikte mot ansikte. Håller inte Maria Stockhaus med om detta? Finns det inte ett värde i det mellanmännsliga mötet som gör att det är värt att ha kvar närundervisning som huvudregel i både grundskolan och gymnasieskolan?

Anf. 63 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Linus Sköld får det att låta som att Moderaterna vill verka för en skola där distans- och fjärrundervisning tar över all undervisning, men det är det över huvud taget inte fråga om. Detta är en lösning som kan behöva användas i många olika situationer och i många olika ämnen. Det vi är ute efter är att vi ska visa tillit till dem som jobbar i skolan – till rektorer och till lärare. När de ser att undervisningen skulle bli bättre och att fler elever skulle ha möjlighet att nå målen genom att man använder digitala verktyg ska inte vi från denna kammare begränsa deras möjligheter att använda dem.

Jag ser också ett stort problem i frågan om tillit till professionen när vi säger att vi förväntar oss att man ska köpa in all utrustning för att bedriva denna verksamhet samtidigt som man bara får tillstånd ett år i taget. Det är väldigt mycket hängslen och livrem i denna lagstiftning, och det är en tydlig signal om att vi inte litar på dem ute på skolorna eller på att de klarar av att bedöma när och i vilken omfattning det är rimligt att ha denna typ av undervisning.

Vi är helt överens om det grundläggande uppdraget och om vikten av social samvaro och av att man träffas fysiskt. Det vi vänder oss emot är den totala bristen på tillit till professionen i skolan – i detta sammanhang – samt det här med att begränsa och försvåra så mycket som möjligt i stället för att öppna upp möjligheter.

Vi har ändå, tack vare den tidigare alliansregeringen, i Skolinspektionen en kontrollinstans som har möjlighet att vidta åtgärder om inte skolan lever upp till det breda uppdrag som den faktiskt har.

Jag tycker att det är bedrövligt tråkigt med de begränsningar som finns. När Linus Sköld talar om tillit blir det nästan parodiskt med tanke på den totala brist på tillit till professionen i skolan som denna proposition andas.

Anf. 64 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Det handlar inte om brist på tillit till professionen utan om brist på tillit till ett dysfunktionellt marknadssystem, skulle jag säga.

De förslag Moderaterna har lagt fram med anledning av denna proposition skulle öppna upp för en helt fri marknad där distansundervisning skulle kunna erbjudas som ett alternativ till närundervisning för alla elever. Det ska vara valbart för alla elever att delta i distansundervisning i stället för närundervisning. Vi förstår ju vad detta skulle göra med friskoleföretagens kostnader – de skulle sjunka direkt, och det skulle finnas en ny möjlighet att göra vinst på skolbarn. Det är ju egentligen detta som är Moderaternas huvudsyfte här.

Det är samma sak när det kommer till att Moderaterna vänder sig emot möjligheten att begränsa elevgruppernas storlek vid fjärrundervisning. Moderaterna vill inte ha någon sådan begränsning, för om man kan ha klasser med 100 elever på fjärrundervisning kan man tjäna jättemycket pengar på den undervisningen. Det förvånar mig inte att Moderaterna är emot detta, men jag tycker att det skulle vara ett dåligt system.

Tycker inte Maria Stockhaus också att det skulle vara ett dåligt system?

Anf. 65 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Från moderat håll har vi tillit även till friskolorna, till att den personal och de rektorer som jobbar där kan leva upp till de styrdokument som vi beslutar om härifrån samt till att de sätter elevernas intressen i första rummet och styr mot att säkerställa att fler elever når målen.

Detta är en ideologisk fråga. Tror vi att fristående skolor kan leverera kvalitet och faktiskt är intresserade av att eleverna lär sig någonting, eller tror vi att det enda de är intresserade av är att tjäna pengar? Jag har tillit till att de har fokus på elevernas kunskapsresultat.

Det finns många kommunala huvudmän – här i närheten finns ett antal – som fullkomligt struntar i hur det går för eleverna. Det finns skolor som år ut och år in får gå med dåliga resultat utan att kommunen vidtar några åtgärder. Botkyrka, där Linus Skölds partikollegor har styrt under mycket lång tid, är ett lysande exempel. Den kommunala huvudmannen där visar en total brist på intresse för hur det går för eleverna; man låter dem misslyckas år ut och år in utan att vidta några åtgärder.

Jag skulle vilja se det som att det viktiga är att vi litar på att professionen klarar av att bedöma när detta är rimligt att använda och när det inte är det. Styrdokumentet gäller. Skolinspektionen finns på plats. Jag skulle önska att man kunde vidta tuffare åtgärder mot kommunala huvudmän som inte sköter sig, vilket jag tycker att man har varit lite mesig med.

Oavsett om det är en kommunal eller en fristående huvudman måste det finnas tillit till att huvudmannen ser till elevernas bästa. Det finns lysande exempel på friskolor och på kommunala huvudmän, likaväl som det finns urusla kommunala huvudmän och urusla fristående huvudmän. Frågan om kvalitet har inte med huvudmannskapet att göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU21

Riksrevisionens rapport om resurseffektivitet och produktivitet vid Sveriges lärosäten i nordisk jämförelse (skr. 2019/20:60)
föredrogs.

*Riksrevisionens
rapport om resurs-
effektivitet och
produktivitet vid
Sveriges lärosäten
i nordisk jämförelse*

Anf. 66 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen i detta ärende.

Detta är lite mer mitt eget anförande. Det förra var av en partikamrat, och det var därför jag inte tryckte på replikknappen när jag blev apostroferad.

Jag är inte för konkurrens i alla möjliga och omöjliga situationer. Jag anser till exempel att det är vansinne att olika företag ska konkurrera om att få underhålla olika sträckor i vårt järnvägsnät. Det har visat sig vara en extremliberalism som inte fungerar i praktiken. Men sund konkurrens mellan lärosäten gällande olika utbildningar är sannolikt något som i allt väsentligt tjänar ett gott syfte.

Nu ligger det ett bra förslag på bordet. Vad är det för fel med att olika lärosäten presenterar sina resultat på olika utbildningar i en gemensam portal av något slag där alla blivande studenter på ett lättillgängligt sätt kan jämföra olika utbildningar? Vi kan diskutera vilka parametrar som ska ingå i denna portal och vilka parametrar som är relevanta, men själva idén i sig kan jag faktiskt inte förstå att någon vettig människa motsätter sig.

Denna portal skulle främst vara till för blivande studenter, men inte enkom. Jag skulle till exempel också studera den med ganska stort intresse, och jag hoppas att fler här inne skulle göra det. Ett resultat av en sådan åskådlig och användarvänlig portal skulle sannolikt bli att vi skulle upptäcka att några lärosäten är bättre på några utbildningar och att andra är bättre på helt andra utbildningar. Är det någon här inne som inte redan anat eller fattat detta? Det är sorgligt i så fall. Vi politiker ska i den bästa av världar förhålla oss till verkligheten, inte till tramsideologier.

Information, relevant och åskådlig, hjälper studenter att välja rätt utbildning. Jag frågar mig själv hur mycket studenters felval kostar den enskilde och samhället. Sannolikt kan vi inte undanröja alla felval; det har med den mänskliga naturen att göra. Men vi kan hjälpas åt att minska dessa felval utan politisk prestige. Då vore mycket vunnet. Vi tänker själva föregå med gott exempel och stödja ett centerförslag här.

Jag är övertygad om att ökad konkurrens hjälper lärosätena att vässa sina utbildningar. De lärosäten som underpresterar tvingas arbeta med att stärka kvaliteten och förbättra genomströmningen. Förslaget kan också innebära att något lärosäte i slutändan får lägga ned en utbildning. Men det skulle säkert vara en utbildning som i alla fall skulle läggas ned i ett senare skede, och som något annat lärosäte skulle kunna ta över och göra ännu bättre – ingen katastrof, således.

Slutligen, fru talman, vill jag säga några korta ord om skrivelsen i övrigt när jag ändå står här i talarstolen.

Sammantaget visar Riksrevisionens rapport att det inte föreligger någon alarmerande situation när det gäller resurseffektiviteten vid svenska

lärosäten. Vi ligger inte allra högst, men vi ligger inte heller i botten. Dessutom är effektivitet ett svårt och mångfasetterat begrepp i sammanhanget.

Ta det här med citeringar i forskningspublikationer. En nation kan, förställer jag mig, ligga i topp, men ändå kan en annan nation som ligger lägre komma med de avgörande uppfinningarna och innovationerna. Jag tycker att man ska granska effektiviteten också med det sunda förnuftet som verktyg.

Riksrevisionen belyser dock en svag punkt vid några lärosäten, att det är för hög personalomsättning. Riksrevisionen konstaterar att det är den faktor som med säkerhet påverkar resurseffektiviteten. Det är alltså av vikt att regering och andra aktörer, till exempel Höskoleverket, undersöker detta.

Man kan också förmoda att det föreligger brister inom arbetsmiljön på dessa lärosäten. Det behöver ju inte ens vara ett helt lärosäte som lider av personalomsättning. Det kan vara en enskild fakultet som är drabbad av detta. Om inte för resurseffektiviteten bör man av arbetsmiljöskaäl ta detta med för hög personalomsättning på största allvar.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 20 (forts.) Riksrevisionens rapport om resurseffektivitet och produktivitet vid Sveriges lärosäten i nordisk jämförelse (forts. UbU21)

Anf. 67 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar nu regeringens skrivelse till riksdagen angående Riksrevisionens rapport om resurseffektivitet och produktivitet vid svenska lärosäten i nordisk jämförelse.

Granskningen drar övergripande slutsatser utifrån att ha studerat svenska lärosäten och konstaterar att dessa står sig relativt väl vad gäller resurseffektivitet och produktivitet. Den pekar samtidigt på att det finns en del förbättringspotential för vissa lärosäten.

Föregående talare poängterade sambandet mellan personalomsättning och effektivitetstal och att hög personalomsättning ger en lägre effektivitet.

Tidigare granskningar av Riksrevisionen på detta område har visat liknande negativa samband när det gäller distansstudier och effektivitetstal, men det syns inte i denna granskning. Detta kan ha flera orsaker, till exempel förskjutning mot fler programstudier, förbättrad teknik och ändrade arbetssätt, det vill säga att lärosätena utvecklas och lär sig.

Rapporten lyfter också fram möjligheten att förbättra genomströmningen och därmed minska avhoppet och förbättra studenternas utbildningsprestationer. Man pekar bland annat på att det systematiska kvalitetsarbetet kan förbättras på lärosätena och vikten av att följa upp effekterna av de åtgärder som sätts in.

Fru talman! Studenter lägger i genomsnitt tre till fem år på högskolestudier. De lämnar förhoppningsvis högskolan med en examen men också med stora studieskulder. De har gjort en av de största investeringarna någonsin i livet.

Det som påverkar valen till högre utbildning är bland annat familjebakgrund. Det vi kan se inom den högre utbildningen är att bristande information och vägledning gör att blivande studenter blir beroende av kloka råd från familj och vänner, vilket syns i val av utbildning och lärosäte. Studenter från studieovana hem är överrepresenterade när det gäller avhopp. Felval är en viktig orsak till avhopp, och felval kostar också samhället mycket och leder till ett mindre effektivt system.

Bättre och ökad information ger studenterna förutsättningar att välja rätt från början. Det skapar en konkurrenssituation när det gäller att rekrytera studenterna, vilket gör att utbildningarna behöver utvecklas för att locka studenter. Detta bidrar till att både stärka kvaliteten och öka och förbättra genomströmningen.

För fyra år sedan riktade en enig riksdag ett tillkännagivande till regeringen om att se över hur utbildningars kvalitet kan jämföras mellan olika lärosäten. Det har dock hänt väldigt lite från regeringens sida vad gäller att stärka och utveckla informationen till blivande studenter.

I skrivelsen som vi nu debatterar skriver regeringen att genomströmningsfrågan är angelägen och att man genom att ge framtida studenter tydligare information om innehåll och arbetsmarknadsutsikter för olika utbildningar kan ge studenterna bättre förutsättningar att klara sina studier. Till hjälp finns redan mycket prognoser, statistik och utvärderingar från Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet.

Precis som regeringen tydliggör i sitt svar tycker vi att det är viktigt att gå från ord till handling och se till att den information som i dag finns samlas på ett effektivt och bra sätt så att den blir lättillgänglig för blivande studenter som ska välja utbildning och göra karriärval.

Våra nordiska grannländer är föregångare i detta avseende. Både Danmark och Norge har väl utvecklade system för att ge de blivande högskolestudenterna bättre information inför en av de absolut största investeringarna de kan göra. I Danmark har man infört ett system med fokus på bland annat tidigare studenters lön och arbetsmarknadsetablering och om utbildningen har varit relevant för det jobb man har fått. I Norge har man stort fokus på tidigare studenters upplevelse av kvaliteten i utbildningarna och om de anser att den har bidragit till att stärka deras förutsättningar på arbetsmarknaden.

Centerpartiet tycker att det är viktigt att studenter får bra och relevant information. Vi är därför glada över att flera partier har valt att ställa sig bakom vår reservation. Om alla dessa ledamöter röstar ja till den i morgon stöds den av en majoritet, och då tvingas regeringen arbeta mer intensivt med att se till att blivande studenter får bättre information.

Anf. 68 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Fru talman! Jag är lite ringrostig eftersom jag inte har varit här på några månader. I normala fall brukar jag debattera grundskolefrågor, så detta är ny mark för mig. Men det är spännande, och det finns mycket att ta till sig i Riksrevisionens granskning.

De nordiska riksrevisionsmyndigheterna har granskat resurseffektivitet och produktivitet hos de nordiska lärosätena mellan åren 2011 och 2016. Granskningen har skett vid 68 av de 160 nordiska lärosätena, och 27 svenska lärosäten deltog.

Man ville ha svar på om resursanvändningen är effektiv vid svenska lärosäten jämfört med övriga nordiska lärosäten och hur eventuella skillnader i effektivitet kan förklaras.

Resultatet visar att de svenska lärosätena hävdar sig väl i jämförelse med andra nordiska lärosäten. Den genomsnittliga förbättringspotentialen för den granskade perioden är 7 procent. Under den undersökta perioden har effektiviteten ökat med ca 1 procent per år.

Man har tittat på en mängd olika faktorer för att se varför vissa lärosäten presterar lägre än andra, men den enda faktorn som uppvisar samband med effektivitetstalen är personalomsättning, vilket också Centerpartiets företrädare lyfte fram. Hög personalomsättning kan bidra till lägre effektivitet.

Man har också granskat genomströmningen på en fristående kurs i engelska och på högskoleingenjörsprogrammet i maskinteknik. Resultatet visar att den är lägre på engelskakursen och att det är stora variationer mellan lärosätena. Uppföljningen kan bli bättre; de åtgärder som görs för att öka genomströmningen följs inte alltid upp. Granskningen visar också att genomströmningen påverkas av faktorer som lärosätena själva inte rör över, till exempel resurstilldelning till humaniora, vikande studentunderlag och sned könsfördelning.

Riksrevisionen lämnar inga rekommendationer till regeringen med anledning av granskningen.

Regeringen välkomnar granskningen och menar att lärosätena arbetar hårt med att utveckla verksamhetens kvalitet och effektivitet. Redan i dag har samtliga lärosäten ett uppdrag att arbeta med och utveckla verksamhetens kvalitet och effektivitet, och det är viktigt och nödvändigt.

Regeringen menar också att det är svårt att mäta effektivitet utifrån en statistisk modell och att fler pusselbitar behövs.

Varje år publicerar Universitetskanslersämbetet rapporter grundade på myndighetens ansvar för uppföljning av lärosätenas effektivitet. Den statistiken ger väldigt goda möjligheter att följa utvecklingen och också göra jämförelser mellan lärosäten, ämnesområden och utbildningsformer.

Precis som Fredrik Christensson från Centerpartiet nämnde finns det också en följdmotion från Centerpartiet som anser att regeringen ska ge högskolemyndigheterna i uppdrag att samla och tillgängliggöra information om tidigare studenter lönsamhet och arbetsmarknadsetablering samt om utbildningskvaliteten. Man menar att det skulle leda till högre kvalitet, bredare rekrytering och bättre genomströmning.

Det är väldigt många kloka förslag, men eftersom regeringen i skrivelse 75 berättat för oss att arbete pågår i riktning mot vad som efterfrågas bedömer man att det inte behöver göras något ytterligare i dag. Därför avslås motionen.

Med detta, fru talman, föreslår jag att rapporten läggs till handlingarna. Jag vill önska samtliga här inne en glad midsommar och en fortsatt glad sommar!

(Applåder)

Anf. 69 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! Riksrevisionen har granskat lärosätenas resurseffektivitet i ett nordiskt perspektiv, och vi kan konstatera att den svenska högskolan står sig bra. Riksrevisionen riktar uppmaningar till lärosätena men inte till regeringen. Utskottets förslag är därför att granskningen läggs till handlingarna.

Riksrevisionen konstaterar, som flera har nämnt, att personalomsättningen är högre på de lärosäten som har förbättringspotential. Hög personalomsättning kan hänga samman med de osäkra anställningsförhållanden som finns inom högskoleväsendet. Vänsterpartiet har i andra sammanhang lagt flera förslag för att öka anställningstryggheten inom akademien.

Riksrevisionen har också gjort en särskild granskning av genomströmningen på grundkurser i engelska och högskoleingenjörsprogrammet. I den särskilda granskningen finns några orosmoln som jag särskilt vill lyfta fram. Det är problem som inte är lärosätesspecifika utan generella.

Till exempel beskriver i stort sett samtliga lärosäten när det gäller grundkursen i engelska att det är ett stort problem att den statliga ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom humaniora har urholkats och att ersättningen inte är anpassad till de faktiska kostnaderna kopplade till utbildningens innehåll.

Det är gamla siffror, och det är därför dags att se över hur vi fördelar medel till våra lärosäten och hur vi värderar utbildningar.

Granskningsrapporten påpekar att högskoleingenjörsprogrammet i maskinteknik har några utmaningar som skiljer sig från grundkursen i engelska. Lärosätena lyfter upp den sneda könsfördelningen som påverkar genomströmningen negativt, eftersom kvinnor generellt har högre genomströmning än män.

När jag står här i talarstolen och när vi debatterar och diskuterar högskolefrågor återkommer jag ständigt till jämställdhetsperspektivet. När det gäller högskoleingenjörsprogrammet finns det minst två problem. Det ena är att kvinnor är underrepresenterade och det andra att män generellt har en lägre genomströmning. Det är två problem som måste rättas till. Dels måste vi bryta de könsrelaterade valen av utbildning, dels måste vi jämna ut genomströmningen, även om mäns lägre genomströmning kan bero på att de i högre grad än kvinnor erbjuds anställning innan de är klara med utbildningen, framför allt inom ingenjörsområdet och andra områden som är väldigt heta på arbetsmarknaden.

Jämställd utbildning är i högsta grad en kvalitetsfråga, och jag kommer att fortsätta att prata om jämställd akademi även i kommande debatter och diskussioner. Det kommer jag att göra ända tills vi har en jämställd akademi och även ekonomi.

När det gäller motionsyrkandet om uppdrag till högskolemyndigheterna att samla och tillgängliggöra information om utbildningars kvalitet håller jag med om att det behöver göras. Men jag konstaterar också att vi kan avvakta med det förslaget eftersom regeringen i år avser att återkomma till riksdagen om hur utbildningars kvalitet bättre ska kunna jäm-

föras mellan olika universitet och högskolor. Det här är alltså en fråga som kommer att återkomma, och är vi inte nöjda med regeringens förslag kan vi lägga fram andra.

De delar i motionen som rör tidigare studenters lön och arbetsmarknadsetablering ser jag dock som lite mer tveksamma. Det gäller både hur den typen av data ska kunna samlas in och om det verkligen är relevant för utbildningens genomströmning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 70 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Det blir lätt lite upprepningar så här sent på dagen och sent in i debatten. Jag gissar att det inte har undgått någon här inne att vi debatterar utbildningsutskottets betänkande om Riksrevisionens granskningsrapport *Resurseffektivitet och produktivitet vid Sveriges lärosäten i nordisk jämförelse*.

Jag tror också, fru talman, att samtliga har uppfattat att svenska lärosäten står sig väl i nordisk jämförelse men att man lämnar två rekommendationer.

För det första bör universitet och högskolor som enligt granskningen uppvisar stor förbättringspotential identifiera faktorer som påverkar effektivitet och produktivitet och därefter vidta lämpliga åtgärder.

För det andra bör universitet och högskolor systematiskt följa upp genomströmningen samt effekterna av de åtgärder som genomförs för att öka genomströmningen.

Den fråga som granskningen har utgått från är om resursanvändningen är effektiv vid svenska universitet och högskolor i jämförelse med nordiska lärosäten och vad som kan förklara eventuella effektivitetsskillnader. Man har även tittat på lärosätenas arbete med genomströmning.

Fru talman! Jag vill stanna en minut vid Liberalernas utbildningspolitik i stort. Vi pratar ju ofta om kvalitet i undervisningen, och vi ser ett behov av att ytterligare stärka kvaliteten inom hela utbildningskedjan, från ungdomsskolan till högskolan och inom forskningen. De högskoleutbildningar eller kurser som inte klarar kvalitetsmåten kan inte fortsätta.

Är då resurseffektivitet och produktivitet synonymt med kvalitet i undervisningen? Nej, inte per se. Kan det vara pusselbitar i en större kvalitetsdiskussion? Absolut. Jag uppfattar också att Riksrevisionen med den äran för just den argumentationen.

Fru talman! Vi vill också fästa blicken på att Riksrevisionen i skrivelsen konstaterar att svenska lärosäten hävdar sig väl i nordisk jämförelse men att man också konstaterar att i jämförelse med de danska lärosätena är de svenska i genomsnitt något mindre effektiva. Produktivitet utvecklingen är dessutom högre i Danmark och Finland än i Sverige.

Vad beror detta på? Vissa svar ges i rapporten, men det är långt ifrån heltäckande. I den här diskussionen skulle jag vilja titta på och ta in den kommande forskningspropositionen, för man kan konstatera att Sverige länge låg högst i Europa i fråga om statliga forskningsanslag. Nu har Schweiz och Danmark gått om. Noterbart är att båda länderna, som vi har all anledning att jämföra oss med, framgångsrikt har kombinerat expansion med hög kvalitet.

Riksrevisionens studie visar också att situationen ser olika ut på olika lärosäten vad gäller förbättringspotentialen. Vi pratar ofta om likvärdighet

när det gäller ungdomsskolan, men jag tror att likvärdigheten är lika viktig högre upp i utbildningstrappan.

Vad gäller delstudien om genomströmningen visar Riksrevisionens rapport att genomströmningen för den undersökta fristående kursen engelska på distans var svag. Det är svårt att veta omfattningen av detta, men vad vi vet sedan tidigare är att risken för lägre genomströmning är tydlig vid just distansutbildningar. Det bör också finnas en uppföljning av den utbyggnad av distansutbildningar som är på gång just nu och specifikt vad gäller genomströmning.

Fru talman! Liberalerna understryker vikten av att svenska lärosäten fortsättningsvis arbetar för en hög kvalitet i utbildningen och med en effektiv användning av resurser. Vi delar utskottets ställningstagande om de utmaningar som finns, och Liberalerna kommer att följa det kontinuerligt pågående arbetet med frågor om produktivitet, effektivitet och genomströmning, men vi hänvisar tills vidare till vårt särskilda yttrande.

Anf. 71 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Vi avsätter stora resurser till högre utbildning och forskning i Sverige. Det ska vi göra. Vår forskning och vår utbildning håller hög kvalitet.

Att våra lärosäten också använder pengarna på ett resurseffektivt sätt är naturligtvis viktigt. Därför välkomnar jag, och Miljöpartiet, den här granskningen från Riksrevisionen om resurseffektivitet och produktivitet vid Sveriges lärosäten i nordisk jämförelse. Naturligtvis välkomnar vi också regeringens svar, som jag tycker är balanserat och bra.

Rapporten slår fast att de svenska lärosätena står sig väl i den nordiska konkurrensen. Det har vi hört nu några gånger i debatten, och det är glädjande. Några av de svenska lärosätena ligger mycket bra till. Men sedan finns det också några där det finns förbättringspotential, som det uttrycks i rapporten.

Som också framgår av rapporten ska resultaten nog inte dras alltför långt. Det är inte meningsfullt att se rapporten som en rankingslista över lärosäten. Den här utvärderingen som Riksrevisionen har gjort är en av många rapporter och utvärderingar som kompletterar varandra. Att mäta effektivitet är komplext, och olika lärosäten har skilda förutsättningar, men också olika uppdrag, och det påverkar naturligtvis resultatet. Man kan också ha synpunkter på den metod och de ingångsvärden som används i just den här studien.

Det finns få verksamheter som utvärderas så intensivt och så mycket som universitetens och högskolornas verksamhet. I stort sett varje undervisningstimme, varje seminarium, varje insats en student gör, eller för all del varje forskningsrapport, delrapport eller forskningsinsats, utvärderas, diskuteras och betygsätts i de fall det ska göras. Och det är viktigt! Det kollegiala samtalet, granskningen av forskningen, utvärderingen av undervisningen och av forskarnas och studenternas insatser, är helt centralt för den akademiska verksamheten. De är en del av verksamhetens kärna.

Den här rapporten som Riksrevisionen har gjort ingår ju inte i den inomakademiska självgranskningen, men den är likväl betydelsefull och den bör läsas av lärosätena – och av regeringen, såklart, även om revisorerna inte lämnar några särskilda rekommendationer till regeringen.

Granskningen innefattar inte lärosätenas samverkan med det omgivande samhället och inte heller kvalitet i verksamheten. Däremot görs en särskild studie av genomströmningen i undervisningen. Det är inte en fullständig studie, utan det är mer av en kompletterande och fördjupande studie till den tidigare delstudien i rapporten, det vill säga den nordiska jämförelsen av resurseffektivitet.

Genomströmningsstudien innefattar bara två ämnen – engelska och maskinteknik – men den visar ändå på stora skillnader mellan hur lärosätena arbetar med att öka genomströmningen.

Genomströmning innebär att studenterna blir klara, och att de blir klara i tid med sina kurser och utbildningar. Det är en viktig parameter. Det är viktigt för resurseffektiviteten, för lärosätena, för samhällsekonomin i stort och naturligtvis för studenterna själva så att de kan gå vidare i sina studier och komma vidare ut i arbetslivet.

Vad gäller den jämförande delstudien, om produktivitet och resurseffektivitet, kommer granskningsrapporten fram till att den enda variabeln som uppvisar ett samband med effektivitetstalen är personalomsättning. Lärosäten med hög personalomsättning visar sämre effektivitet. Orsaken till det diskuteras. Det kan till exempel vara kostnaderna som kommer med rekrytering och introduktion av nya medarbetare. Man kan naturligtvis tänka sig andra orsaker, till exempel att otrygga anställningar minskar produktiviteten. Men det undersöks och diskuteras inte i den här rapporten. Man kan nog gå vidare med den diskussionen.

Kvalitet mäts inte, och det är inte säkert att ökad kvalitet innebär ökad resurseffektivitet eller produktivitet. Till exempel skulle investeringar i lokaler och teknisk utrustning leda till högre kostnader och därmed lägre resurseffektivitet, enligt den modellen, såvida de inte påverkar eller höjer produktiviteten.

Inte desto mindre skulle upprustning av lokaler och teknik behöva genomföras för att höja kvaliteten i utbildningen. Det finns en hel del andra saker som skulle behöva göras. Till exempel måste lärarnas anställningsvillkor förbättras. Studenternas psykosociala miljö och deras sjukfrånvaro behöver ses över. Den psykiska ohälsan hos studenter är oroande hög. Vi skulle också behöva arbeta mer med lärosätenas relation till det omgivande samhället. Till exempel behöver samverkan inte bara med näringslivet utan även med offentlig sektor, civilsamhälle och föreningslivet förstärkas. Det gäller också exempelvis lärosätenas arbete med att ta ansvar för klimatarbetet, med klimatomställningen och klimatanpassningen.

Fru talman! Ingenting av det jag räknade upp i slutet finns med i Riksrevisionens granskning. Men det är inte heller meningen. Granskningen ska ses, precis som också nämns, som en del i ett nät av utredningar, granskningar och rapporter som ska mynna ut i kunskaper och rekommendationer för hur vi får, och hur vi behåller, ett starkt utbildningsväsen i Sverige, med internationellt ledande forskning och utbildning.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

Anf. 72 EMMA HULT (MP):

Fru talman! I mitt anförande har jag skrivit att vi står här i dag för att debattera, men jag inser att vi står här *i kväll* för att debattera denna mycket viktiga fråga som behandlas i civilutskottets betänkande CU22 *Större komplementbyggnader*. För den uppmärksamme låter detta kanske inte helt obekant. Det är inte alltför länge sedan som vi stod i kammaren och debatterade större komplementbostäder. I dag gäller debatten större komplementbyggnader.

Sedan vi hade debatten har civilutskottet arbetat fram en lagrådsremiss. Vi har skickat den remissen till Lagrådet, och nu lägger utskottet fram ett betänkande med förslag till ändringar i lagstiftningen gällande komplementbyggnader på riksdagens bord. Man kan säga att det är en komplettering av komplementbyggandet i Sverige.

Syftet med den förra lagändringen, att gå från 25 till 30 kvadratmeter för bygglovsbefriade komplementbostäder, var att söka skapa fler bostäder i Sverige. Det var också därför regeringen lade fram det förslaget. Det var helt enkelt fråga om att öka utbudet av bostäder. Detta är inte ensamt en lösning på den utmaning som finns på bostadsmarknaden i dag, men de ytterligare 5 kvadratmeter vi lade till bidrar till att skapa bättre bostäder av dem som byggs som komplementbostäder.

Syftet med att nu utöka också komplementbyggnader från 25 till 30 kvadratmeter är att göra regelverket tydligt, enkelt och mer enhetligt.

Att Lagrådet lämnade ett blankt yttrande utan att erinra mot något fick mig och Miljöpartiet att välja att ställa oss bakom förslaget att utöka arean också för komplementbyggnader. Jag är väldigt glad för att vi är ett enat utskott som väljer att gå fram med detta lagstiftningsärende, för när vi lagstiftar i riksdagen tycker jag att det är bra att vi är överens.

Fru talman! Jag vill ändå framhålla att det absolut viktigaste för mig är att vi bygger fler bostäder, och precis det innebär förslaget som regeringen lade fram för ett antal månader sedan. Att bygga komplementbostäder på 30 kvadratmeter är också ett sätt att bättre nyttja befintliga villatomter genom att skapa fler bostäder på dem.

Det kanske är bra att framhålla att vid införandet av bygglovsbefriade komplementbyggnader 2014 var Lagrådet väldigt kritiskt, framförallt i fråga om grannars möjlighet att klaga på de byggnader som uppfördes. Den frågan har vi löst – tillfälligt och långt ifrån optimalt, skulle jag vilja säga, men ändå – genom att man nu kan överklaga startbeskedet när en byggnmälan lämnas in. Men regeringen har tillsatt en utredning om ett enklare och mer effektivt regelverk för bygglov, och där kommer man att se över just den här frågan. Flera av oss som är här i kammaren i kväll sitter i referensgruppen för den utredningen. Det är bra, för jag tror att vi alla är överens om att vi behöver ett enklare och tydligare regelverk på detta område, som också ger grannar den rätt att överklaga som man har enligt Europakonventionen.

I och med att det nu pågår en utredning och att Lagrådets yttrande var blankt menar vi att vi inte ska ha olika regler för vad man ska använda komplementbyggnader till just nu. Syftet med lagändringen för komplementbyggnader är ju att göra regelverket tydligare, enklare och mer enhetligt. Utskottet föreslår att detta börjar gälla från och med den 1 augusti.

Fru talman! Avslutningsvis och eftersom det här troligtvis är min sista kammardebatt det här riksdagsåret – vi vet väl ingen av oss vad som väntar – vill jag passa på att tacka.

Först och främst vill jag i egenskap av dess ordförande tacka civilutskottet för det samarbete vi haft. Det här är första gången jag ser så många av mina kollegor på samma plats på väldigt länge, och det är välkommet.

Jag vill tacka civilutskottets fantastiska kansli, som har slitit den här våren. Vi kan konstatera att förutsättningarna varit allt annat än lätta för att få arbetet att fungera.

Jag vill också tacka fru talmannen och hennes talmanskollegor för att ni gjort det möjligt för oss att fullfölja vårt oerhört viktiga uppdrag här i riksdagen.

Jag hoppas att vi efter sommaren får återgå till betydligt mer normala arbetsformer. Men det vet vi inte, och därför tänker jag att det väl är bra att vi fått öva och lära oss här under våren så att vi kan vila upp oss under sommaren och sedan komma tillbaka och förhoppningsvis få ses fysiskt här i Stockholm.

Anf. 73 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Mitt anförande blir väl snarlikt Emmas, för vi har haft ganska likartad inställning till det här ärendet under resans gång. Men jag företräder Socialdemokraterna och ska lägga fram vår syn på ärendet.

Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i civilutskottets betänkande 22.

I betänkandet föreslås att även komplementbyggnaders största tillåtna byggnadsarea ska ökas från dagens 25 kvadratmeter till 30 kvadratmeter utan krav på bygglov.

I januari i år beslutade riksdagen som tidigare nämnts att utöka största tillåtna byggnadsarea för komplementbostadshus till 30 kvadratmeter. Boverket har utrett och kommit med förslag i likhet med detta. Dock lämnades förslagen från Boverket under förutsättning att de rättsliga brister som finns i dagens lagstiftning åtgärdas.

Regeringen valde ändå att i ett första steg utöka största tillåtna byggnadsarea för komplementbostadshus för att det var angeläget att få fram bättre bostäder än det blivit med 25 kvadratmeter. Den ändringen ökade attraktiviteten på dessa bostäder genom att grundläggande funktioner nu ryms inom byggnaden, vilket gör bostaden mer självständig gentemot huvudbyggnaden.

Även valfriheten för den enskilde ökar genom att större möjligheter till alternativa planlösningar ges samtidigt som kraven på tillgänglighet kan uppfyllas.

I slutet av januari tillsatte regeringen en utredning som ska göra en systematisk översyn av regelverket för bland annat bygglov utifrån den kritik angående rättsosäkerheten i lagstiftningen som kommit från Boverket med flera. Utredningen kommer att lämna sitt förslag i slutet av maj nästa år.

Fru talman! I utskottet fanns under våren en majoritet som ville gå vidare med det förslag som vi i dag debatterar. Vi socialdemokrater med flera var tveksamma till att göra detta innan utredningen var klar. Men ett förslag utarbetades som Lagrådet senare fick yttra sig över, och i och med att Lagrådet inte hade något att erinra mot det förslaget omprövade vi vårt ställningstagande. I och med att det nu finns en utredning på plats som ser över hur de rättsliga bristerna kan åtgärdas menar vi att förenklingsskäl är ett tungt argument för att gå vidare med utökad byggnadsarea även för komplementbyggnader.

Förenklingsskäl är, som redovisas i betänkandet, flera. Bland annat underlättar enhetliga regler för den enskilde som i ett första skede kanske endast bygger en gäststuga att i ett senare skede göra om den till ett komplementbostadshus. Även för hustillverkare underlättas produktionen av enhetliga regler, och i viss mån kan gemensamma bestämmelser också underlätta byggnadsnämndernas handläggning.

Fru talman! Dock kvarstår frågan om det rättsosäkra läget i dagens lagstiftning. Den del av lagstiftningen från 2014 som berör bygglovsbefrielse för bland annat attefallshus hastades fram, och väldigt lite hänsyn togs till den kritik som då framfördes av i första hand Lagrådet men också av många andra remissinstanser såsom Svea hovrätt. Det är den problematiken som vi nu hanterar.

Det ligger ett stort ansvar på utredningen som ska ta fram förslag på hur man ska komma till rätta med oklarheter och rättsliga brister i vår nuvarande lagstiftning, exempelvis hur lagstiftningen ska vara förenlig med den rätt som grannar kan ha till domstolsprövning enligt Europakonventionen med mera.

Häri, fru talman, ligger också ett stort ansvar på oss i utskottet att arbeta vidare med den goda ton och det pragmatiska förhållningssätt som rått under våren för att vi ska kunna få fram en bra och rättssäker lagstiftning även i denna fråga.

Fru talman! Jag vill återigen yrka bifall till förslaget i CU22.

Jag vill också önska ledamöterna i civilutskottet men även fru talman med personal trevlig midsommar och glad sommar.

Anf. 74 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Det här är ju faktiskt ett lite speciellt ärende, i det att vi här i riksdagen direkt stiftar lag. Vi har gjort det från ax till limpa den här gången – det är inte ett förslag från regeringen, utan det är ett förslag som vi i utskottet tillsammans har arbetat fram.

Detta är en konsekvens av att vi moderater lade fram en motion, då vi tyckte att det var en onödig byråkratisering att bara vissa attefallshus skulle få bli 30 kvadratmeter. Det var bara de som uppfyllde samma krav som ställs vid uppförandet av ett bostadshus, det vill säga att de var isolerade för åretruntboende och hade ett stort, tillgänglighetsanpassat badrum. Allt det såg vi som kostnadsdrivande krav på saker som inte alla efterfrågar. Däremot gör vi bedömningen att det är fler människor som vill kunna bygga större bygglovsfritt – en frihetsreform, helt enkelt.

Jag välkomnar och är glad över att regeringspartierna nu har ändrat sig. Men jag tycker att man försöker dölja det faktumet lite grann. I uttalanden som man har sett i medierna har utskottets ordförande bland annat sagt att

hon välkomnar denna förändring och tycker att det är bra att vi nu har kommit så här långt med detta.

Den här förändringen hade inte blivit av om inte för det första Moderaterna hade lagt fram denna motion och för det andra en majoritet hade formerats av Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Sverigedemokraterna. Vi tog fram detta förslag och drev det genom utskottet. Ända fram till på slutet lät det som att regeringspartierna skulle reservera sig. Sedan kom man fram till att man inte ville göra det, och det välkomnar jag. Men jag tycker att det åtminstone hade varit snyggt om regeringspartierna hade kunnat tillstå detta i de kommentarer man ger till medierna, till exempel. Man har inte alls varit drivande för att få fram detta. Det är vi som har varit det.

Jag tycker också att detta är ett exempel på vad som händer när vi kan bete oss som vuxna människor gentemot varandra. Här har nämligen en ganska udda partikonstellation faktiskt, i samråd med utskottskansliet, förhandlat om en produkt. Vi, Centerpartiet och Kristdemokraterna har förhandlat med Sverigedemokraterna. Ni har förhandlat med oss och vice versa. Och det har funkant alldeles utmärkt. Jag tycker att detta kan vara något att ta fasta på när tongångarna går höga i nästa valrörelse och det handlar om vem som kan och inte kan prata med vem.

Detta har syftat till att försöka komma fram till en förändring i konstruktiv riktning. Vi har velat förenkla för enskilda människor – göra det enklare att bygga mer, bygglovsfritt. Det är en frihetsreform, i det lilla. Den överskuggas med rätta av mycket annat som har varit mycket viktigare den här våren. Detta är ett litet förslag, men som symbol tycker jag ändå att det bär en större sprängkraft eftersom det visar vad som händer när vi i detta parlament kan bete oss som vuxna människor gentemot varandra. Då kan det hända bra saker, och vi kan komma framåt.

Jag uppskattar att regeringspartierna, trots att de närmast av stolthet från början motsatte sig detta förslag eftersom det inte kom från regeringen utan från ett enskilt parti i Sveriges riksdag, sedan valde att ansluta sig så att vi, precis som utskottets ordförande säger, nådde enighet i denna fråga. Jag tycker att det är bra!

Men jag tycker också att vi ska erkänna den process som de facto har legat bakom detta förslag. Jag förstår att det kanske är jobbigt för vissa partier, men jag tror att det är något att bära med sig till nästa valrörelse. Då kanske nästa valrörelse kan handla mer om vad vi har för gemensamma beröringspunkter och vad vi de facto kan komma överens om än om vad vi inte är överens om. Det nuvarande regeringssamarbetet bygger ju på detta. Det handlar snarare om vad man är överens om att man är emot än om vad man är överens om att man är för.

Nu har vi kommit fram till att vi är överens om att vi är för att attefalls- hus ska få bli större. Jag tycker att det är bra. Det är inget vi behöver göra en stor sak av, men jag konstaterar att detta inte hade blivit verklighet om det inte varit för att vi fyra partier pratade med varandra, gjorde detta tillsammans och, med stor hjälp av ett professionellt utskottskansli, tog fram en lagstiftningsprodukt som var så väl genomarbetad att Lagrådet inte hade några synpunkter. Nu går den igenom, och från och med den 1 augusti kan varje svensk som vill åtnjuta en lite större bygglovsfrihet. Det tycker jag och Moderaterna är något bra, och därför sträcker vi på oss i dag.

Jag skulle naturligtvis också vilja instämma i alla yrkanden, höll jag på att säga, härifrån talarstolen om en glad sommar till samtliga. Jag hoppas att alla får en skön och coronafri sommar!

Anf. 75 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Det är trevligt att för en gångs skull ha möjlighet att begära replik. Det är väldigt sällan man har det som minsta parti i riksdagen och dessutom ett av de regeringsbärande.

Jag skulle bara vilja komplettera historieskrivningen lite i denna fråga. Det stämmer mycket väl att det var Moderaterna som lade fram en följdmotion med anledning av regeringens proposition. Men förslaget är inte Moderaternas. Det togs från början fram av Peter Eriksson under förra mandatperioden. Han bad Boverket ta fram förslag om detta. Det är också Boverkets förslag som Moderaterna har använt sig av. Boverket tog fram ett förslag om att alla komplementbyggnader skulle utökas till 30 kvadratmeter; det är det förslaget som Moderaterna har drivit.

På grund av den rättsliga osäkerhet som vi bedömer fortfarande finns kvar och som regeringen har tillsatt en utredning för att lösa, fru talman, valde regeringen att gå fram med enbart bostadsdelen i detta skede. Det är nämligen bostadsbristen som är den absolut största utmaningen på detta område. Men Lagrådet valde sedan att lämna ett blankt yttrande, och då är vi så pass stora att vi kan säga att det argumentet inte håller för oss.

Skulle jag som utskottets ordförande inte kunna uttala mig när jag från medierna får frågan vad jag tycker om att utskottet nu lägger fram ett förslag som vi är enade kring? Jag är glad att utskottet står enat bakom detta förslag. Peter Eriksson lyfte fram detta inför valet 2018, så det är inget nytt att vi tycker att man ska se över dessa delar.

Anf. 76 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Jag hoppas att jag inte behöver upplysa utskottets ordförande om att Boverket inte lägger fram några förslag i Sveriges riksdag. Det gör de politiska partierna. Vi moderater har lagt fram detta förslag. Hade vi inte gjort det hade vi inte stått här i dag, för det fanns inget annat förslag på bordet. Så är det alltså med den saken. Det stämmer att vi lutar oss mot det som Boverket också tycker, nämligen att alla attefallshus borde få vara 30 kvadratmeter.

Jag tror möjligen att Emma Hult inte riktigt lyssnade på mitt anförande. Jag är naturligtvis inte kritisk till att Emma Hult yttrar sig över de lagstiftningsprodukter som kommer från utskottet. Jag menar bara att det möjligen hade varit på sin plats med ett lite större erkännande av ditt eget partis roll i denna process och av att det de facto från början var en majoritet bestående av fyra partier som inte ingår i regeringen som drev fram detta förslag. Det är anledningen till att detta blev möjligt. Men jag välkomnar att ni i sista sekunden anslöt er till förslaget.

Anf. 77 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Det kan vara så att jag missförstår Carl-Oskar Bohlin, men det känns som att han vill hävda att varken jag, Miljöpartiet eller regeringen vill genomföra detta. Det har vi aldrig sagt; det har aldrig varit grunden. Frågan var när det skulle genomföras, vilken utredning som behövdes

dessförinnan och vilka förändringar som behövde ske. Jag vill bara att det ska vara tydligt att vi inte har varit emot detta.

Jag är glad att vi nu har fått Lagrådets prövning och har fått veta att Lagrådet inte ser det som ett problem. Det ger också vägledning till den utredning som nu ska jobba för att se till att vi får en rättssäker prövningsprocess för alla de ärenden som hanteras inom plan- och bygglagen.

Den intervju som Carl-Oskar Bohlin refererar till, fru talman, handlade inte om detta. Den handlade om det ärende som vi justerade förra veckan och om det vi gjorde nu. Carl-Oskar vet säkert också att det inte alltid är allt som återges när man har samtal med journalister. Men Carl-Oskar fick också uttala sig i artikeln, och det var ju bra så att vi fick helhetsbilden.

Det stämmer att utan motionen hade inte yrkandet varit uppe i dag. Men jag vill väldigt tydligt hävda att det inte är så att detta inte var en fråga som Peter Eriksson redan inför valet 2018 lyfte upp som prioriterad.

Anf. 78 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Jag får väl nöja mig med att helt enkelt konstatera att Peter Eriksson åtminstone inte lyckades få detta ur händerna.

Jag gick, fru talman, så sent som för en timme sedan tillbaka och läste hela den debatt vi hade i februari. Där framgick det ganska tydligt att regeringspartierna var motståndare till precis detta förslag, som vi också då kom in på.

Jag välkomnar att ni nu har ändrat er. Men jag vill mena att det är historierevisionism att påstå att ni har varit förespråkare av detta redan från början.

Anf. 79 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! Vi står här i dag och debatterar betänkande CU22 *Större komplementbyggnader*. Jag skulle vilja börja med att tacka Moderaterna för att man har drivit på i denna fråga. Vi var till en början tveksamma till förslaget i och med att det fanns en utredning som berörde delar av detta område. Men efter att Lagrådet lämnat förslaget utan erinran – det gjordes en framställan till Lagrådet som Sverigedemokraterna var med och stödde – kom saken i en annan dager.

Fru talman! Förslaget innebär en utökning av antalet kvadratmeter för komplementbyggnader, så kallade attefallshus. Förslaget har Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet först drivit genom Lagrådet och sedan vidare till riksdagens bord.

Det är såklart glädjande att så här i sommartider kunna presentera ett sådant förslag. Det är ett lagförslag som kommer att träda i kraft den 1 augusti. Vi vet att det byggs omkring 4 000 komplementbyggnader årligen i Sverige. Det kanske blir några till nu när antalet kvadratmeter utökas. Dessa byggnader kommer då att kunna omfatta 30 kvadratmeter i stället för, som tidigare, 25 kvadratmeter.

Komplementbyggnaderna utgör ett undantag i PBL 9 kap. 4 §. Det innebär att bygglov ersätts med en enkel bygganmälan för dessa komplementbyggnader och att kommunen sedan kommer med ett startbesked i frågan. Det är alltså en betydlig förenkling när det gäller dessa byggnader.

Tacknockshöjden får vara max 4 meter. Det ska vara minst 4,5 meter till grannen och minst 30 meter till närmaste järnväg, om man inte kan komma fram till annat genom tillstånd från grannen eller järnvägens infrastrukturförvaltare. Då kan man ha andra mått än dem jag nämnde.

Vidare behövs det i dag bygglov i de delar som kommunen har pekat ut i detaljplanen gällande värdefull miljö. Det gäller även områden av riksintresse, flygplatser eller övnings- och skjutfält. Det är ett viktigt skydd att ha även i fortsättningen. Nu när antalet kvadratmeter utökas ytterligare är det viktigt att de värdefulla miljöerna också i fortsättningen kan skyddas i detaljplanerna.

När jag har gjort denna beskrivning av ärendet, fru talman, vill jag avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 80 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Återigen får vi skänka den liberala minister som 1979 gav namnet åt den första bygglovsbefriade byggnaden av detta slag en tanke. Först var den ynka 10 kvadratmeter, och 2008 blev den hela 15 kvadratmeter. Det var ett för den tiden oerhört djärvt grepp att tillåta villaägare att sätta upp en bod på sin tomt utan att söka bygglov. I dag är detta inget märkligt, och du kan köpa en sådan byggnad för några tusenlappar i din byggvaruhandel.

Birgit Friggebo gav namn åt det lilla hus som sedermera kom att namnges av en annan minister i en alliansregering. Attefallshuset innebar att den lilla boden blev ett byggnadsverk som kan inrymma vad som behövs för att man under kortare perioder ska kunna leva på en yta av hela 25 kvadratmeter.

Det är alltså under alliansregeringar som de viktigaste stegen tas för att regelförenkla inom plan- och bygglagen. Och det är när allianspartier ges möjlighet att påverka den sittande regeringen som det går att fullfölja reformer som dessa.

Jag vill också rikta ett tack till Carl-Oskar Bohlin och Moderaterna, som har drivit denna sak. Men det är viktigt för protokollets skull att påpeka att alla diskussioner kring denna lagstiftning har skett inom ramen för det ordinarie utskottsarbetet och under vägledning av utskottskansliet.

Sedan vill jag påpeka att Centerpartiet egentligen vill utöka arean ytterligare. Vi ser 40 kvadratmeter som en rimlig storlek för ett komplementbostadshus intill ett en- eller tvåbostadshus. Vi kommer att återkomma till riksdagen med detta under den allmänna motionstiden.

Fru talman! Det beslut vi fattar i morgon innebär att även komplementbyggnader tillåts vara 30 kvadratmeter. Det är den storlek som tillåtits i tidigare beslut i de fall byggnaderna har utrustats som bostäder med sanitär utrustning, kök, sovrum och full tillgänglighet. Möjligheten att göra detta på ett bra sätt i efterhand är större om byggnadens bruttoarea är större. Förutsättningen är att nockhöjden inte överstiger 4 meter och att avståndet till tomtgräns inte understiger 4,5 meter. Är det ett kortare avstånd till tomtgränsen krävs grannars tillåtelse.

Det är viktigt för oss i Centerpartiet att påpeka att det beslut vi nu fattar ska ses som en bostadspolitisk åtgärd och något som i någon mån kan råda bot på den bostadsbrist som Sverige fortfarande lider av. Men enbart attefallshus löser inte detta. Det görs omtag kring både hyressättning och plan- och bygglagens bestämmelser om bygglov och detaljplaner genom janu-

ariavtalet, och det är betydligt viktigare. Att man kan bygga ett ridhus eller ett kafé eller något liknande i anslutning till sin gård stärker det lokala näringslivet på landsbygden i Sverige, och det är också en regelförenklning.

Men för enskilda människor är detta väldigt betydelsefullt. När en byggnad uppförs ökar byggnadsarean inom fastigheten. Den kan då utnyttjas effektivare på det sätt som den som uppför byggnaden önskar. Komplementbyggnaden kan, om den inte används som bostad, bidra till att ett inomhusförråd kan göras om till ett sovrum. På så sätt ökar det disponibla utrymmet för en växande familj i det lilla huset.

Det är därför extra glädjande att utskottet är enigt när det gäller att vi här i riksdagen ska stifta en lag som tillåter komplementbyggnader på 30 kvadratmeter och att vi kan enas om beskrivningen: att de bidrar till att bostadsbeståndet kan utnyttjas effektivare.

Precis som med de tidigare attefallshusen och friggebodarna kommer byggbranschen att se till att det finns färdigpaketerade produkter för olika ändamål av god standard till rimliga priser, och det finns möjlighet att senare bygga om en bod till en bostad.

Men beslutet vi fattar i dag är inte okomplicerat och okontroversiellt. Det som först uppfattades som ett enkelt expeditionsärende av övergångsregeringen blev svårberett och i slutändan haltande när bostadshus och byggnader separerades i det tidigare lagförslaget – jag blev själv uppringd av Peter Eriksson i frågan.

Fantasin och företagsamheten hos dessa byggare är, har vi förstått, till stor glädje och även sorg för villaägare och grannar. Rättsläget kring bygglov är oklart också när det gäller det beslut som fattades i januari angående komplementbyggnader. Men det varken förbättras eller försämras genom det beslut som vi nu fattar.

En översyn av lagen behövs, och Centerpartiet kommer att medverka till att det förtydligas i vilka fall en granne kan driva sin sak till Europadomstolen. Utredningen om ett förtydligt regelverk för bygglov är redan tillsatt, och vi ser givetvis med intresse fram emot när den presenteras om knappt ett år.

Vi kan därför känna oss trygga med det beslut som vi nu fattar. Det följer vad Boverket föreslog i sin rapport om bygglovsbefriade åtgärder. Nu får vi ett enhetligt och lättolkat regelverk, vilket många byggnadsnämnder borde vara tacksamma för. Att kontrollera hos villaägare om nybygget är ett bostadshus eller en byggnad torde vara ett väldigt otacksamt jobb. Risker för merarbete hos byggnadsnämnderna är stor med två storlekar på byggnaderna som ska inspekteras. Och det är vår mening att bygglovshandläggare ska lägga sin tid på att bevilja lov för nya bostäder och inte på att göra hembesök hos villaägare.

Fru talman! För vår del är detta det sista debattillfället denna märkliga vårtermin före sommaren. Jag vill önska kammarkansliet, civilutskottets kansli, som har lagt ned ett enastående arbete på beredningen av detta betänkande, talmännen, presidiet i civilutskottet och ledamöterna en skön och hälsosam ledighet i enlighet med Folkhälsomyndighetens rekommendationer. We shall overcome.

Anf. 81 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Då har detta riksdagsår strax kommit till sitt slut. Det var ett år med många ansikten och förändringar av förutsättningar och arbets-

sätt. Till stora delar har vi som riksdag klarat av dessa förändringar väldigt bra. Vi som utskott tycker jag till stora delar har varit konstruktiva och hanterat både ordinarie arbete och det extra arbetet med tillfälliga lagar med omsorg om varandra och med den respekt som varit nödvändig.

Men en sak består och förändras inte: Vi bygger för lite bostäder. Människor bor trångt. Människor bor i bostäder de inte vill ha. En del har ingen bostad som de kan kalla sin egen eller en dörr de kan stänga om sig. Detta har vi inte lyckats förändra med all god vilja i världen. Prognoser visar att vi nu för tredje året i rad minskar bostadsbyggandet, och vad den pågående pandemin kommer att innebära för bostadsbyggandet får vi se.

Bostadsmarknad ja. Visst är det en marknad, men en marknad som sedan länge är förstörd av regleringar. Visst är det en marknad, men en marknad som sedan länge inte avgörs av vem som bygger bäst, billigast och snyggast. Visst är det en marknad, men en marknad som inte alla kan ta del av, och onödiga regleringar styr vem som får och inte får.

Det behövs verkliga förändringar för att denna marknad ska börja likna en marknad igen med vanliga marknadsregler. Det behövs verkliga förändringar som gör att marknaden tror på stabilitet och vågar satsa. Det behövs verkliga förändringar för att kommuner ska inse att Sverige som helhet måste ta ett ansvar för det gemensamma bostadsbyggandet. Det behövs verkliga förändringar för att vi som medborgare ska kunna efterfråga det val av bostad vi önskar.

Med detta sagt kan jag säga att jag inte har sett att några avgörande steg i den riktningen har tagits av regeringen och januaripartierna. Visst har vi noterat att några utredningar som ska redovisas i slutet av 2021 har tillsatts, men vi har inte sett om detta kommer att leda till någon förändring.

Men en sak har de faktiskt gjort – eller gjort och gjort. Efter oppositionens enträgna arbete med att påvisa att det är värre för marknaden att göra det ännu krångligare genom att komplementbostad och komplementbyggnad får ha olika storlekar står vi nu här och ska fatta beslut om förenklingen att båda ska få vara lika stora, det vill säga 30 kvadratmeter. Nu har hela utskottet i stor enighet kommit fram till att detta var en god idé, och det är vi nog alla rätt glada för egentligen. Vi ska underlätta för människor, och regler ska vara så tydliga och enkla som möjligt.

Nu gäller det att gå vidare och förenkla ännu mer för människor att sätta upp attefallshus. Reformen med attefallshus är en frihetsreform i den meningen att det är markägaren som har största avgörandet över processen. Vi vill tillbaka till det läget att det bara ska till en anmälan till kommunen att man avser att uppföra ett attefallshus och därmed slut på ärendet. Jag har förstått att regeringen har ungefär samma inriktning och arbetar med ett sådant förslag. Det ska i alla kommuner bara behöva anmälas att man vill uppföra ett attefallshus. Inget krångel. Inga långa handläggningstider. Inga dyra bygglov.

Vi som parti står självklart bakom det förslag som vi debatterar i dag. Det förenklar och möjliggör en utveckling av attefallshus, men vi hoppas på mer i framtiden. Jag är en människa som är positivt lagd. Ibland kan det i själva verket bli som en ketchupflaska: Allt landar på en gång, och kanske är det detta som är första steget.

Till hösten kanske regeringen och januaripartierna har möjlighet att ta nästa steg och bjuda in till bostadssamtal där målet är att öka bostadsbyggandet med de bostäder som folk vill ha, inte vad vi politiker anser att de

vill ha. Målet måste även vara att alla kommuner ska bidra till helheten och ta sitt ansvar utifrån sina förutsättningar. Jag ser fram emot hösten och inbjudan till bostadspolitiska samtal med januaripartierna.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Anf. 82 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Precis som tidigare talare varit inne på är det bra att man harmoniserar regelverket. Det ska vara lätt att göra rätt. Det ska vara lätt för bygglovhandläggare att tolka och motivera sina beslut, och det ska vara lätt för den enskilde som vill bygga ut, bygga nytt eller bygga till att förstå vad som krävs.

Problemet är dock att regelverket, trots den ändring vi gör nu, är långt ifrån lätt och logiskt i dag. Låt mig ge några exempel.

En stödmur på 60 centimeters höjd vid tomtgräns kräver bygglov, men om du vill bygga en helt ny bostad i form av ett attefallshus på 30 kvadratmeter behövs det i normalfallet inte bygglov.

En altandörr där det tidigare inte funnits en altandörr kräver bygglov, men om du vill göra en takkupa behövs det inte.

Ett garage kräver bygglov, men om du bygger en komplementbyggnad enligt attefallsreglerna och den ska användas till garage krävs inte bygglov.

Ett altanräcke som är för tätt och kan räknas som plank kräver bygglov, men om du inreder en helt ny bostad inne i huset är det bygglovsbefriat.

Ett tak över altanen kräver bygglov, men om du ser till att taket uppfyller reglerna för friggebod, det vill säga max 15 kvadratmeter och 4 ½ meter från tomtgräns krävs inget lov.

Logiskt, enkelt och klart som korvspad – eller hur?

Fru talman! Det är bra att det befintliga beståndet används effektivt, att fler bostäder inreds i villor, att tomter kan utnyttjas bättre och att den enskilde har en stor frihetsgrad i att utveckla sin egen fastighet. Friggeboden, som har nämnts här tidigare, var en viktig liberal reform i rätt riktning.

Samtidigt måste det finnas en logik i vad som är lovpliktigt och inte. Stödmuren på 60 centimeter vid tomtgräns kan tänkas ha en mindre påverkan på grannar och omgivningen än vad ytterligare en bostad på tomten har.

Det finns exempel på hur möjligheten till komplementbostäder påverkar hela bostadsområden. En eller två tillkommande bostäder i ett villaområde är oftast inte ett problem. Men när hela bostadsområden ändras i grunden och det på varje tomt blir tre bostäder i stället för en till två, som detaljplanen medger, kan det få långtgående konsekvenser för tillgången till förskoleplatser och skolplatser i området, belastningen på tekniska anläggningar samt ökad trafik på gator som inte alltid är dimensionerade för det.

När kommunerna planerar är det viktigt att de får förutsättningar för att planera för att bygga samhällen, inte bara bostäder. Nuvarande regelverk gör det svårt när det används som förutsett. Samtidigt behöver regelverket ta hänsyn till att den enes möjligheter och frihet att utveckla sin fastighet inte hindrar någon annans möjligheter och frihet, och denna balansgång behöver hittas i den utredning som nu är tillsatt om vad som ska vara lovpliktigt och inte framöver.

I väntan på utredningen är det bra att vi harmoniserar regelverket så att vi inte krånglar till det ute i våra kommuner för enskilda som ska välja mellan att bygga en komplementbostad och en komplementbyggnad, eftersom de allra flesta utanför denna sal kanske inte riktigt förstår skillnaden mellan dessa båda. Det är bra att de likställs kvadratmetermässigt, men vi behöver komma ihåg att vi lappar och lagar ett regelverk som i grunden behöver göras om.

Slutligen vill jag passa på att önska mina kollegor i civilutskottet, frutalmannen och övriga här i salen en riktigt fin sommar.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

§ 22 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2019/20:173 Några sekretessfrågor på finansmarknadsområdet

2019/20:174 Några frågor om clearing av OTC-derivat och om transaktioner för värdepappersfinansiering

2019/20:175 Skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden – regional skattereduktion

2019/20:176 En effektivare kommunal räddningstjänst

2019/20:178 Kompletterande bestämmelser till utträdesavtalet mellan Förenade kungariket och EU i fråga om medborgarnas rättigheter

2019/20:179 Förskottsbetalning i vissa ärenden om utlämnande av allmän handling

Skrivelser

2019/20:140 2020 års redogörelse för företag med statligt ägande

2019/20:177 Riksrevisionens rapport om rutavdraget

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelser skulle förlängas till och med *onsdagen den 16 september*.

Motioner

med anledning av prop. 2019/20:164 Inriktningen för en nära och tillgänglig vård – en primärvårdsreform

2019/20:3633 av Karin Rågsjö m.fl. (V)

2019/20:3640 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD)

2019/20:3644 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M)

med anledning av prop. 2019/20:168 En moderniserad radio- och tv-lag

2019/20:3634 av Aron Emilsson m.fl. (SD)

2019/20:3637 av Tina Acketoft m.fl. (L)

§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 juni

2019/20:1578 EU:s mål för växtskydd

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2019/20:1579 Frysning av våtmarksstöd

av *Betty Malmberg* (M)

till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

2019/20:1580 Bristen på veterinärer

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2019/20:1581 Sfi-utbildningen under coronakrisen

av *Roger Haddad* (L)

till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)

2019/20:1582 Stängda gränser för svenskar

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2019/20:1583 En omvärdering av svensk klimatpolitik

av *Björn Söder* (SD)

till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

2019/20:1584 En svensk vätgasstrategi

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2019/20:1585 Fortsatt stängda gränser

av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)

till statsrådet *Anna Hallberg* (S)

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 19.08.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 29 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.54,
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.53 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 4 Anmälan om faktagromemoria	2
§ 5 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 6 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 7 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och	
Vårändringsbudget för 2020	2
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU20.....	2
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU21.....	2
Anf. 1 ELISABETH SVANTESSON (M)	2
Anf. 2 OSCAR SJÖSTEDT (SD).....	5
Anf. 3 ULLA ANDERSSON (V).....	7
Anf. 4 JAKOB FORSSMED (KD).....	9
Anf. 5 FREDRIK OLOVSSON (S).....	12
Anf. 6 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	14
Anf. 7 JAKOB FORSSMED (KD) replik	17
Anf. 8 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	17
Anf. 9 JAKOB FORSSMED (KD) replik	18
Anf. 10 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	18
Anf. 11 MATS PERSSON (L)	19
Anf. 12 JAKOB FORSSMED (KD) replik	21
Anf. 13 MATS PERSSON (L) replik	21
Anf. 14 JAKOB FORSSMED (KD) replik	22
Anf. 15 MATS PERSSON (L) replik	23
Anf. 16 KAROLINA SKOG (MP).....	23
Anf. 17 ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	26
Anf. 18 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	26
Anf. 19 ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	26
Anf. 20 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	27
Anf. 21 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	27
Anf. 22 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	28
Anf. 23 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	28
Anf. 24 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	29
Anf. 25 JAKOB FORSSMED (KD) replik	29
Anf. 26 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	30
Anf. 27 JAKOB FORSSMED (KD) replik	30
Anf. 28 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	31
Anf. 29 Finansminister MAGDALENA	
ANDERSSON (S)	31
Anf. 30 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik.....	34
Anf. 31 Finansminister MAGDALENA	
ANDERSSON (S) replik	35
Anf. 32 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik.....	35
Anf. 33 Finansminister MAGDALENA	
ANDERSSON (S) replik	36
Anf. 34 JAKOB FORSSMED (KD) replik	36

Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	37
Anf. 36 JAKOB FORSSMED (KD) replik	37
Anf. 37 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	38
Anf. 38 ULLA ANDERSSON (V) replik	38
Anf. 39 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	39
Anf. 40 ULLA ANDERSSON (V) replik	39
Anf. 41 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	40
Anf. 42 ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	40
Anf. 43 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	40
Anf. 44 ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	41
Anf. 45 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik.....	41
Anf. 46 AMINEH KAKABAVEH (-)	42
Anf. 47 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	44
(Beslut fattades under § 18.)	46
§ 8 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2017–2019	46
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU24	46
(Beslut fattades under § 18.)	46
§ 9 Anpassade regler för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor	46
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU41	46
(Beslut fattades under § 18.)	46
§ 10 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket 2019	46
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU44	46
(Beslut fattades under § 18.)	46
§ 11 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2015–2019	47
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU45	47
(Beslut fattades under § 18.)	47
§ 12 Riksrevisionens rapport om Svenska skeppshypotekskassan	47
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU46	47
(Beslut fattades under § 18.)	47
§ 13 Ny associationsrätt för medlemsbanker	47
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU50	47
(Beslut fattades under § 18.)	47
§ 14 Medgivande för Riksbanken att ingå ett avtal om lån till Internationella valutafonden (IMF)	47
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU57	47
Anf. 48 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	47
Anf. 49 FREDRIK STENBERG (S)	49
Anf. 50 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	50
Anf. 51 FREDRIK STENBERG (S) replik	51
Anf. 52 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	51

Anf. 53 FREDRIK STENBERG (S) replik	51	Prot. 2019/20:140
(Beslut fattades under § 18.).....	51	16 juni
§ 15 Fjärrundervisning, distansundervisning och vissa frågor		-----
om entreprenad	52	
Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU23	52	
Anf. 54 ROBERT STENKVIST (SD).....	52	
Anf. 55 DANIEL RIAZAT (V).....	53	
Anf. 56 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	54	
Anf. 57 LINUS SKÖLD (S).....	56	
Anf. 58 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	58	
Anf. 59 ROGER HADDAD (L).....	60	
(forts. § 19).....	60	
Ajournering.....	61	
Återupptaget sammanträde	61	
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 juni	61	
UU11 Strategisk exportkontroll 2019 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden	61	
CU21 Kompletteringar till nya EU-regler om aktieägares rättigheter.....	61	
MJU17 Kommissionens meddelande Den europeiska gröna given	61	
AU14 Mer likabehandling och ett stärkt skydd vid utstationering	62	
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 juni	62	
UU14 Nordiskt och arktiskt samarbete.....	62	
UU18 Granskning av utländska direktinvesteringar.....	63	
JuU34 Ungdomsövervakning	63	
KrU12 Riksrevisionens rapport om fri entré till statliga museer	64	
TU15 Järnvägs- och kollektivtrafikfrågor	65	
TU17 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om godkännande av och marknads kontroll över motorfordon.....	66	
MJU19 En förbättrad tillsyn på miljöområdet och livsmedelspolitik	66	
MJU20 Genomförande av EU-direktiv på avfallsområdet	68	
§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	68	
FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken.....	68	
FiU21 Vårändringsbudget för 2020.....	69	
FiU24 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2017– 2019.....	69	
FiU41 Anpassade regler för understödsföreningar som inte är tjänstepensionskassor	69	
FiU44 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket 2019	69	
FiU45 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2015–2019	69	
FiU46 Riksrevisionens rapport om Svenska skeppshypotekskassan	69	

FiU50 Ny associationsrätt för medlemsbanker	69
FiU57 Medgivande för Riksbanken att ingå ett avtal om lån till Internationella valutafonden (IMF).....	70
§ 19 (forts. från § 15) Fjärrundervisning, distansundervisning och vissa frågor om entreprenad (forts. UbU23)	70
Anf. 60 MATS BERGLUND (MP)	70
Anf. 61 MARIA STOCKHAUS (M)	71
Anf. 62 LINUS SKÖLD (S) replik	72
Anf. 63 MARIA STOCKHAUS (M) replik.....	73
Anf. 64 LINUS SKÖLD (S) replik	74
Anf. 65 MARIA STOCKHAUS (M) replik.....	74
(Beslut skulle fattas den 17 juni.).....	74
§ 20 Riksrevisionens rapport om resurseffektivitet och produktivitet vid Sveriges lärosäten i nordisk jämförelse.....	75
Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU21	75
Anf. 66 ROBERT STENKVIST (SD)	75
(forts.).....	76
Ajournering.....	76
Återupptaget sammanträde.....	76
§ 20 (forts.) Riksrevisionens rapport om resurseffektivitet och produktivitet vid Sveriges lärosäten i nordisk jämförelse (forts. UbU21)	76
Anf. 67 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	76
Anf. 68 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S).....	78
Anf. 69 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	79
Anf. 70 MARIA NILSSON (L)	80
Anf. 71 MATS BERGLUND (MP)	81
(Beslut skulle fattas den 17 juni.).....	82
§ 21 Större komplementbyggnader	83
Civilutskottets betänkande 2019/20:CU22.....	83
Anf. 72 EMMA HULT (MP)	83
Anf. 73 LEIF NYSMED (S)	84
Anf. 74 CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	85
Anf. 75 EMMA HULT (MP) replik.....	87
Anf. 76 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	87
Anf. 77 EMMA HULT (MP) replik.....	87
Anf. 78 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	88
Anf. 79 ROGER HEDLUND (SD)	88
Anf. 80 OLA JOHANSSON (C).....	89
Anf. 81 LARRY SÖDER (KD).....	90
Anf. 82 MALIN DANIELSSON (L)	92
(Beslut skulle fattas den 17 juni.).....	93
§ 22 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	93
§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar	94
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 19.08.	94